

Miljøministeriet
Miljøstyrelsen

Natura 2000-basisanalyse 2022-2027

Revideret udgave

**Agger Tange, Nissum Bredning, Skibsted Fjord og
Agerø**

Natura 2000-område nr. 28

Habitatområde H28

Fuglebeskyttelsesområde F23, F27, F28 og F39

November 2021

Udgiver: Miljøstyrelsen

Redaktion:
Miljøstyrelsen Nordjylland

Forsidefoto:
Udsigt over Agger Tange.
Fotograf: Tage Burholt

ISBN:978-87-7038-769-9

Baggrundskort: © Styrelsen for Dataforsyning og Effektivisering

Indhold

1. Natura 2000-basisanalyse (planperiode 2022-2027)	4
1.1 Basisanalysens indhold	4
1.2 Natura 2000-planprocessen	5
1.3 Udpegningsgrundlag	5
1.4 Naturotilstandssystem	6
1.5 Datagrundlaget	7
1.5.1 Særligt om arter	8
1.6 Foreløbig vurdering af områdets trusler	9
2. Agger Tange, Nissum Bredning, Skibsted Fjord og Agerø	10
2.1 Områdebeskrivelse	10
2.2 Udpegningsgrundlag for Natura 2000-området	12
2.3 Opsummering	13
3. Områdets naturtyper	15
3.1 Områdets terrestriske natur	15
3.1.1 Lysåbne terrestriske naturtyper	18
3.2 Områdets sø-natur	43
3.2.1 Søer under 5 ha	44
3.2.2 Foreløbig vurdering af negative påvirkninger (trusler mod naturtilstanden)	45
3.2.3 Søer over 5 ha	45
3.3 Områdets vandløbsnatur	47
3.4 Områdets marine natur	47
3.4.1 Foreløbig vurdering af negative påvirkninger (trusler mod naturtilstanden)	48
4. Områdets habitatarter	51
4.1 Foreløbig vurdering af negative påvirkninger (trusler mod marine pattedyr)	58
5. Områdets fuglearter	59
5.1 Ynglefugle	59
5.2 Trækfugle	75
5.3 Foreløbig vurdering af trusler mod fugle	82
6. Indsatser i området	83
6.1 Indsatser på marine arealer	85
6.2 Indsatser i vandplaner	85
7. Litteratur	86
7.1 Anvendte EU-direktiver, love og bekendtgørelser	86
7.2 Anvendt faglitteratur	86
8. Bilag 1	89

1. Natura 2000-basisanalyse (planperiode 2022-2027)

EU's Natura 2000-direktiver (fuglebeskyttelsesdirektivet og habitatdirektivet) forpligter Danmark til at gøre den nødvendige indsats for at sikre eller genoprette en række sjældne, truede eller karakteristiske naturtyper og arter af europæisk betydning.

Danmark har valgt at gøre dette ved en systematisk og tilbagevendende Natura 2000-planlægning, der på grundlag af direktivforpligtelsen og den nationale naturovervågning for 6-årige planperioder (dog 12-årige for skovbevoksede fredsskovpligtige arealer) prioriterer den krævede indsats. Planperioden 2022-27 dækker også de fredsskovpligtige arealer. På det akvatiske område bygger indsatsen i vid udstrækning på den, der fremgår af vandområdeplanerne, som har til formål at forbedre vandmiljøet i retning af god økologisk tilstand. Dette vil samtidig tilvejebringe forbedringer i vandkvaliteten og fysiske forhold i vandløb (fx fjernelse af spærringer), som er nødvendig for at opnå god naturtilstand for de vandområder, der også er udpeget som Natura 2000-områder.

Natura 2000-planlægningen sker efter reglerne i miljømålsloven og skovloven med tilhørende bekendtgørelser. En Natura 2000-plan består af mål for naturtilstanden i Natura 2000-området og et indsatsprogram. Indsatsprogrammet for det enkelte Natura 2000-område udarbejdes på baggrund af en basisanalyse og foreliggende overvågningsdata.

Basisanalysen, som præsenterer datagrundlaget, skal indeholde følgende elementer:

- Kortlægning af habitatnaturtyper og levesteder for arter, som områderne er udpeget for.
- Vurdering af tilstand og foreløbig vurdering af trusler.
- Et resumé, som på kortbilag angiver beliggenheden af de kortlagte arealer og tilstanden.

Der er udpeget 269 habitatområder og 124 fuglebeskyttelsesområder i Danmark.

Fuglebeskyttelses- og habitatområder kan være sammenfaldende eller ligge i umiddelbar tilknytning til hinanden, hvorfor der i alt er 257 Natura 2000-områder i Danmark.

1.1 Basisanalysens indhold

Basisanalysen er grundlaget for målfastsættelse og indsatsprogram i Natura 2000-planen for de enkelte, udpegede Natura 2000-områder. Basisanalysen fokuserer på Natura 2000-forpligtelser og dermed på de arter og naturtyper, som området er udpeget for at beskytte.

Basisanalysen er udarbejdet på grundlag af de nationalt indsamlede og kvalitetssikrede data, der indhentes gennem det nationale overvågningsprogram for vand og natur - NOVANA. Data er offentligt tilgængelige på Danmarks Miljøportal. Miljøstyrelsen har i årene 2016-19 gennemført en fornyet kortlægning af de enkelte habitatnaturtyper og visse arters levesteder, og data herfra udgør sammen med andre data fra NOVANA-overvågningen omdrejningspunktet for basisanalysen.

For de marine naturtypers vedkommende, foretages der som udgangspunkt én kortlægning af udbredelsen af naturtypen. Områderne overvåges dog løbende i NOVANA-programmet.

Natura 2000-planlægningen 2022-27 vedrører både de arealer, der er omfattet af miljømålsloven og de arealer, der er omfattet af skovloven.

Basisanalysen, som er udarbejdet inden afslutning af anden planperiode for Natura 2000-planen

(2016-2021), vil for hvert område indeholde en status for indsatser i første planperiode (2010-2015) og den del af anden planperiode (2016-2021), der er gået. Status bygger primært på tilgængelig viden om tilsagn om tilskud efter landdistriktsstøtteordningerne og godkendte EU-projekter (LIFE).

1.2 Natura 2000-planprocessen

Planprocessen for de statslige Natura 2000-planer er fastsat i miljømålsloven og i bekendtgørelse om Natura 2000-skovplanlægning.

Natura 2000-planen udarbejdes efter forudgående drøftelse med de berørte statslige, kommunale og regionale myndigheder og med inddragelse af nationalparkbestyrelser, foreninger, organisationer og lodsejere, som har en væsentlig interesse i planen. De tværgående, overordnede drøftelser foregår på nationalt niveau. På regionalt niveau præsenterer Miljøstyrelsen de relevante basisanalyser, og et muligt planindhold drøftes. Basisanalyserne offentliggøres senest samtidig med, at drøftelser med de berørte interessenter indledes.

Forslag til Natura 2000-planer for 2022-2027 skal offentliggøres senest 1 år efter offentliggørelsen af basisanalyserne. Planforslagene sendes herefter i mindst 12 ugers offentlig høring, hvorefter de endelige planer udgives. Der gælder særlige høringsregler, hvis det offentliggjorte planforslag ændres væsentligt.

1.3 Udpegningsgrundlag

For hvert Natura 2000-område findes et udpegningsgrundlag, der ud fra de af EU fastsatte regler rummer væsentlige forekomster af arter og naturtyper, der er omfattet af naturdirektiverne. For disse dyr, fugle, planter og naturtyper er der inden for de udpegede Natura 2000-områder en særlig forpligtelse. Det er de arter og naturtyper, der er på områdernes udpegningsgrundlag, som behandles i denne basisanalyse. Indsatsen for Natura 2000-områdets udpegede naturtyper og arter vil dog i mange tilfælde betyde, at forholdene også forbedres for en lang række både almindelige, sjældne og rødlistede arter, der findes inden for området, men som ikke er grundlag for områdets udpegningsgrundlag som Natura 2000-område.

Naturen er dynamisk, og nogle arter og naturtyper indvandrer til nye områder, mens andre af naturlige grunde forsvinder fra områder, hvor de tidligere var kendt. Endvidere forbedres vidensgrundlaget om arternes og naturtypernes forekomst inden for områderne yderligere i forbindelse med systematisk kortlægning, overvågning og andre undersøgelser. Derfor opdateres udpegningsgrundlaget for de enkelte Natura 2000-områder med mellemrum. Dette vil typisk ske hvert 6. år forud for udarbejdelse af nye statslige Natura 2000-basisanalyser og Natura 2000-planer. Miljøstyrelsen har i 2019 haft opdateret udpegningsgrundlag for såvel fuglebeskyttelsesområderne som habitatområderne i offentlig høring.

Basisanalyserne er udarbejdet på baggrund af det opdaterede udpegningsgrundlag.

Udpegningsgrundlaget er opdateret i perioden 2018-2021. Opdateringen er sket på baggrund af dokumenteret og kvalitetssikret data indsamlet i det nationale overvågningsprogram NOVANA. Det opdaterede udpegningsgrundlag består af de arter, fugle og naturtyper, der findes i væsentlig forekomst i området. I forbindelse med opdateringen er en række arter, fugle og naturtyper hhv. tilføjet og udtaget fra udpegningsgrundlaget. I forhold til ændringer i udpegningsgrundlaget skal de ny tilføjede arter, fugle og naturtyper beskyttes. De arter, fugle og naturtyper, der udtages, skal også beskyttes, indtil EU-Kommissionen har accepteret det opdaterede udpegningsgrundlag. Det vil sige, at det nuværende udpegningsgrundlag både indeholder de naturtyper, arter og fugle, der forventes udtaget fra udpegningsgrundlaget og dem, der er tilføjet.

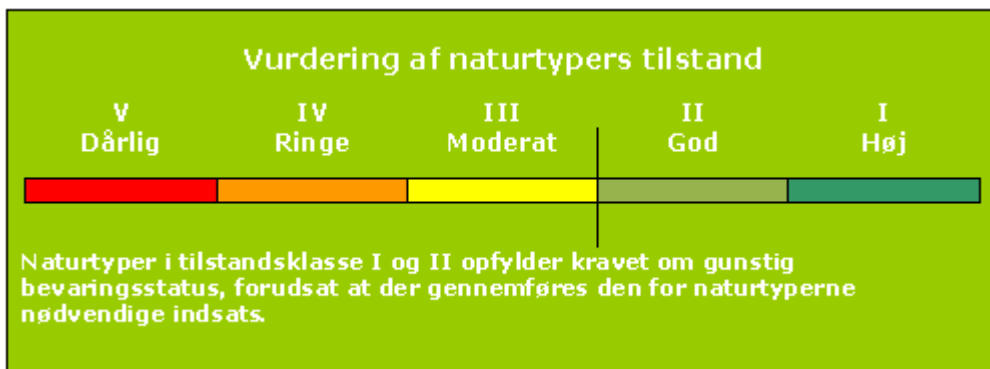
1.4 Naturtilstandssystem

Overvågningen og kortlægningen af naturtyperne og levesteder for arter viser, at mange af disse i forskelligt omfang bliver påvirket af en række faktorer, som kan have betydning for naturtypernes og levestedernes tilstand og indhold af dyre- og plantearter.

Der er ikke udviklet et tilstandsvurderingssystem for de marine naturtyper.

Vurdering af de fleste naturtypers naturtilstand bygger på et system, der inddeler forekomster af Habitatdirektivets naturtyper i 5 tilstandsklasser, hvor I (høj) er bedst og V (dårlig) er værst. Tilstandssystemet er nærmere beskrevet i DCE Aarhus Universitets faglige rapport "Vurdering af naturtilstand", der indgår i Bekendtgørelse om klassificering og fastsættelse af mål for naturtilstanden i internationale naturbeskyttelsesområder. Som led i beregningen af tilstanden beregnes både et artsindeks, baseret på indholdet af plantearter i en cirkel med radius på 5 m, og et strukturindeks, der i de lysåbne naturtyper er baseret på vegetationshøjden, opvækst af vedplanter, forekomst af drænggrøfter m.m. Artsindeks for søer er beregnet ud fra alle fundne arter i både rørsump og sø.

Struktur- og artsindeks for den enkelte naturtype vægtes sammen til naturtypens tilstandsklasse på arealet. Et højt strukturindeks kombineret med et lavt artsindeks viser, at naturarealet har forudsætninger for et højt naturindhold, men at artspotentialet endnu ikke er til stede. Et højt artsindeks kombineret med et lavt strukturindeks kan anvendes som et redskab til at lokalisere artsrige forekomster med højt artspotentiale (eller potentiale for høj naturtilstand, men med stort behov for pleje eller anden indsats).

Tilstandsklasser for naturtyper

Kortlægningen af de lysåbne naturtyper og levestederne i habitatområderne gentages med 6 års mellemrum. Skovnaturtyper med fredskovspligt kortlægges med 12 års mellemrum. Kortlægningen af de små søer er foregået løbende siden 2007. Der er således gennemført tre kortlægninger af de fleste terrestriske, lysåbne naturtyper og to kortlægninger af skovnaturtyperne.

Natura 2000-områdernes lysåbne, terrestriske naturtyper blev første gang systematisk kortlagt i 2004-06. Her blev 23 lysåbne naturtyper kortlagt. De 10 skovnaturtyper blev kortlagt første gang i 2005-12. I 2010-12 blev de 23 lysåbne naturtyper genkortlagt. Yderligere 10 lysåbne terrestriske naturtyper blev inddraget i kortlægningen. De 10 skovnaturtyper og alle 34 lysåbne naturtyper er genkortlagt i perioden 2016-19. I 2018 blev Natura 2000-områdernes områdegrensninger justeret, og der blev udpeget en række nye områder. I 2019 blev der gennemført en første kortlægning af de nye arealer.

Den nye kortlægning af de lysåbne naturtyper og skovnaturtyperne er mere detaljeret og giver dermed et mere finmasket billede af områdets habitatnatur. En sammenligning af resultaterne fra kortlægningerne kan derfor vise udsving, både i antallet af naturtyper, deres arealer og deres

tilstand, som er et resultat af denne større detaljeringsgrad samt mindre metodemæssige ændringer i kortlægningen. For hvert Natura 2000-område er udsving i kortlagt naturareal og beregnet naturtilstand vist og kommenteret. Det er vigtigt at være opmærksom på, at kortlægningen er et øjebliksbillede, og kan være påvirket af fx årstidsvariation som den meget tørre sommer i 2018, og at ændringer i fx hydrologiske forhold eller tilgroning kan have betydning for hvilke arter, der registreres i området. Naturen er langsom og stabile forbedringer af tilstanden kan tage lang tid, fx er plejekrævende naturtyper afhængig af vedvarende pleje.

Lige som for de lysåbne habitatnaturtyper og de mindre søer er der udviklet systemer for at kunne beregne tilstanden af levesteder for en række arter. Det drejer sig om arterne klokkefrø, stor vandsalamander og eremit samt 16 arter af ynglefugle.

Systemet inddeler arternes levested i 5 tilstandsklasser, som beskrevet under naturtypernes tilstandssystem. Beregningen af tilstanden er baseret på en række nøgelfaktorer, der er specielt vigtige for, at levestederne kan fungere optimalt for de pågældende arter. Se de tekniske anvisninger til kortlægning af levesteder for klokkefrø, stor vandsalamander, eremit og ynglefugle.

For arter og naturtyper uden et bekendtgørelsesfastsat naturtilstandssystem vil udviklingen i naturtilstanden blive beskrevet på grundlag af betydende naturparametre. Det kan fx være parametre som bestandstal, udbredelse og forekomst af sårbare arter, store træer, eutrofiering eller tilsvarende, hvor der er indsamlet ensartede landsdækkende data. Miljøstyrelsen vurderer på den baggrund, om der er tale om fremgang, tilbagegang eller stabil tilstand. En stabil tilstand eller fremgang anses for at være i overensstemmelse med direktivforpligtigelsen om at sikre eller genoprette en række sjældne, truede eller karakteristiske naturtyper og arter af europæisk betydning.

1.5 Datagrundlaget

I hver enkelt basisanalyse præsenteres aktuelle overvågningsdata for naturtyper og arter, der er medtaget på det pågældende Natura 2000-områdes udpegningsgrundlag. Naturtyper, arter og/eller fugle, der forventes udtaget fra udpegningsgrundlaget, er ikke behandlet i basisanalysen.

Data, der anvendes og præsenteres i basisanalyserne, er ensartede, kvalitetssikrede og landsdækkende data, der er offentligt tilgængelige. Det vil i helt overvejende grad dreje sig om data indsamlet og kvalitetssikret i forbindelse med gennemførelse af det statslige overvågningsprogram - NOVANA. Den konkrete, praktiske gennemførelse af overvågningen og efterfølgende databehandling for de enkelte arter og naturtyper er beskrevet i de tekniske anvisninger, som kan findes på DCE Aarhus Universitets hjemmeside og for arternes vedkommende i de årlige NOVANA-rapporter.

De fleste data stammer fra den terrestriske del af overvågningsprogrammet, men derudover inddrages data indsamlet i de øvrige NOVANA delprogrammer, fx kortlægning og tilstandsvurderinger i søer, kortlægning af marine naturtyper og vandløb samt artsdata fra de akvatiske overvågningsprogrammer i NOVANA fx data til belysning af forekomst af lampretter, fisk, insekter og havpattedyr.

Naturtype- og artsdata, der anvendes i basisanalyserne, kan findes på Miljøministeriets [MiljøGIS](#) og i [Danmarks Naturdata](#).

Overvågning og kortlægning af naturtyper, arter og fugle er i NOVANA-programmet foretaget gennem hele overvågningsperioden, og er gennemført på forskellige tidspunkter og med forskellige intervaller.

Den marine habitatnatur er kortlagt i perioden 2011-2018. Miljøstyrelsen er fortsat i gang med kortlægning af udbredelsen af de marine naturtyper, hvor der hidtil har været særligt fokus på rev, boblerev og sandbanke. De marine naturtyper kortlægges først ved en geologisk akustisk kortlægning af området. Dette gøres ved, at der indsamles sejldata i området med såkaldt sidescan sonar, som giver et billede af havbundens ruhed, dette er sammenholdt med ortofoto, satellitfotos samt tidligere data fra geologiske borer og andre sejldata. Efterfølgende er den geologiske kortlægning verificeret med videoundersøgelser på udvalgte lokaliteter og evt. dykker, hvor flora og fauna samtidig registreres og sammenholdes med evt. tidligere data fra NOVANA.

Grænserne for en hel række terrestriske Natura 2000-områder er justeret i 2018. For at kunne præsentere en fuldt dækkende kortlægning af også de nye arealer (ca. 31.000 ha) er der gennemført en supplerende kortlægning af naturtyperne, levesteder for arter og fugle samt overvågning af ynglefugle i de nye områder og udvidelserne i 2019.

Der findes andre data om naturen i Natura 2000-områderne. Disse er dog ikke tilstrækkeligt ensartede og landsdækkende til, at Miljøstyrelsen har inddraget dem i de statslige basisanalyser, som blandt andet skal danne grundlag for en national prioritering af indsatsen i 3. planperiode (2022-2027). Mange af disse data vil med fordel kunne indgå i senere faser af planlægningen, ikke mindst i forbindelse med fastsættelse af konkrete forvaltningstiltag.

1.5.1 Særligt om arter

I basisanalysen præsenteres data om arter, der indgår i udpegningsgrundlaget for området, og som dermed er en del af Natura 2000-forpligtelsen.

For en række arter er der i de terrestriske overvågningsprogrammer indsamlet data til belysning af deres forekomst og udbredelse især i men også i et vist omfang udenfor Natura 2000-områderne.

For en række arter medtages og præsenteres der artsdata fra de akvatiske overvågningsprogrammer under NOVANA. Der inddrages således data fra vandløbs-, sø- og den marine overvågning i forbindelse med vurdering af relevante arters forekomst inden for de udpegede Natura 2000-områder.

For stor vandsalamander, klokkefrø og eremit er der i NOVANA-programmet ud over artsovervågningen også gennemført en levestedskortlægning til beregning af kvaliteten af de pågældende arters levesteder. Disse data bliver præsenteret i basisanalyserne for de områder, hvor en eller flere af disse arter er medtaget på områdernes udpegningsgrundlag.

Fuglenes udbredelse, antal og bestandsudvikling beskrives på baggrund af data indsamlet og kvalitetssikret i forbindelse med gennemførelse af NOVANA-programmerne i perioden. Princippet for overvågning af både ynglefugle og trækfugle er, at alle arter, som indgår i et eller flere Natura 2000-områders udpegningsgrundlag overvåges i de områder, hvor de indgår i områdernes udpegningsgrundlag. Overvågningen er tidligere gennemført med forskellige frekvenser, men med udarbejdelse af en nyt overvågningsprogram gældende fra 2017, vil der som udgangspunkt fremadrettet blive gennemført overvågning af yngle- og trækfuglene hvert andet år - for enkelte arter dog hvert tredje år. Overvågningsdata til vurdering af fuglenes forekomst er for ynglefuglenes vedkommende helt overvejende indsamlet af Miljøstyrelsen. For trækfuglene er de data, der præsenteres for perioden 2010-2017, indsamlet og bearbejdet af DCE Aarhus Universitet. For nogle få af de sjældne ynglefugle suppleres der med data fra Dansk Ornitologisk Forening. Disse data kvalitetssikres af Miljøstyrelsen og er efterfølgende anvendt i forbindelse med udarbejdelse af basisanalyserne.

For fuglearterne på Natura 2000-områdernes udpegningsgrundlag er resultaterne fra NOVANA-programmet beskrevet i de videnskabelige rapporter fra DCE Aarhus Universitet.

For 16 af de mest truede danske ynglefugle er der – i lighed med tidligere – desuden sket en kortlægning af de pågældende arters levesteder i de områder, hvor de pågældende arter indgår i fuglebeskyttelsesområdernes udpegningsgrundlag.

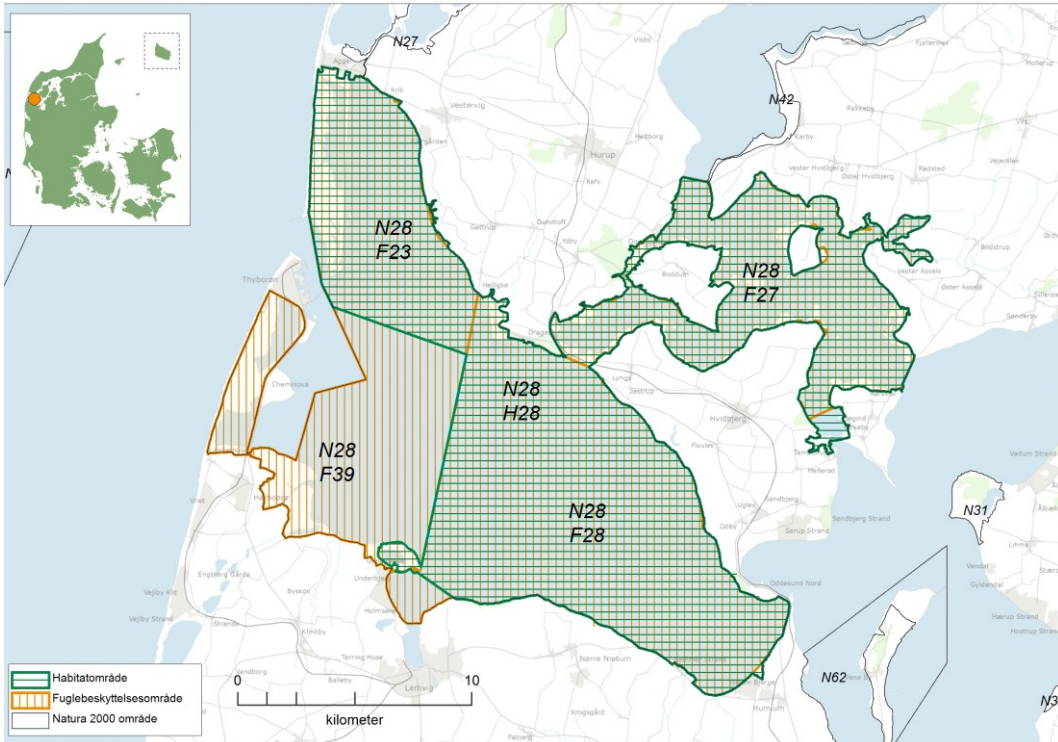
Overvågnings- og kortlægningsmetoderne for de enkelte fuglearter er beskrevet i de tekniske anvisninger for NOVANA-programmet.

1.6 Foreløbig vurdering af områdets trusler

Basisanalysen indeholder en foreløbig vurdering af de trusler, der kan forvaltes på i det enkelte område og for hver enkelt art/naturtype. Der er andre og typisk mere diffuse forhold, som kan have en negativ betydning for naturtilstanden. Disse forhold bliver i NOVANA-programmet overvåget indirekte via forekomsten af plantearter, der er sårbare, henholdsvis robuste, overfor næringsstoffer, udtørring, jordbrugsmæssig drift eller klimaændring. Tilsvarende kan prædation kun undtagelsesvist måles direkte.

Vurdering af betydningen af forstyrrelser af arter bygger i udgangspunktet på de vurderinger, som DCE Aarhus Universitet udarbejdede, da forstyrrelser og behov for justeringer af vildtreservaternes geografiske afgrænsning og adgangsforhold blev vurderet i 2013.

2. Agger Tange, Nissum Bredning, Skibsted Fjord og Agerø

Natura 2000-områdets afgrænsning. Natura 2000-området består af habitatområde H28 Agger Tange, Nissum Bredning, Skibsted Fjord og Agerø (vandret grøn skravering) og fuglebeskyttelsesområde F23, F27, F28 og F39 (lodret orange skravering).

2.1 Områdebeskrivelse

Natura 2000-området Agger Tange, Nissum Bredning, Skibsted Fjord og Agerø har et samlet areal på 33.086 ha, hvoraf de 28.158 ha er hav, og de 577 ha er store søer. Området er afgrænset som vist på kortet. Området er udpeget som habitatområde nr. 28 Agger Tange, Nissum Bredning, Skibsted Ford og Agerø samt fuglebeskyttelsesområderne nr. 23 Agger Tange, nr. 27 Glomstrup Vig, Agerø, Munkholm og Katholm Odde, Lindholm og Rotholme, nr. 28 Nissum Bredning og nr. 39 Harboøre Tange, Plet Enge og Gjeller Sø. Området er primært privatejet, men der er også en relativt stor del af området, der er statsejet. Kun en relativt lille del af området er kommunalt ejet.

Området ligger i Thisted, Morsø, Struer og Lemvig Kommune og inden for vandområdedistrikt Jylland og Fyn. Området ligger desuden i Havstrategidirektivets marin-atlantiske region.

Dette Natura 2000-område er specielt udpeget for at beskytte en væsentlige tilstedeværelse af følgende naturtyper og arters levesteder:

De mange ynglefugle og trækfugle, idet området er et kerneområde for en lang række fugle. De marine naturtyper, herunder sandbanke, bugt og lagune. Naturtyperne strandeng, rigkær og kildevæld samt klitnaturtyper som f.eks. grå/grøn klit og klithede. Arterne odder, blank seglmos,

spættet sæl og gråsæl. For fuglene rummer området bl.a. væsentlige forekomster af trækfuglene lysbuget knortegås, hjejle, pibesvane, pibeand, spidsand og krikand samt hjejle. I perioder rummer området en stor del af verdensbestanden af lysbuget knortegås. Pibeand, spidsand og krikand raster, i perioder i stort antal, i lagunesøerne på Agger Tange og på de omkringliggende strandenge. Hjejle findes som trækfugl periodisk i meget stort antal på strandengene på Agger Tange og ved bl.a. Agerø, Ager Vejle og Lindholm. For ynglefuglene rummer området bl.a. væsentlige forekomster af de kolonirugende fugle klyde, splitterne, dværgterne, havterne, og fjordterne på strandenge og øer i området. Ynglefuglene almindelig ryle og brushane forekommer ikke længere i stort antal i området, men findes her dog stadig med få ynglepar som et ud af få tilbageværende steder i Danmark. Området indeholder store kortlagte levesteder for almindelig ryle, brushane, fjordterne, havterne og klyde.

Området er således primært karakteriseret ved store arealer med marine naturtyper, strandenge og strandvolde, hvor strandengene og de marine naturtyper rummer vigtige levesteder for områdets fugle. Derudover er der i området store arealer med klitnaturtyper og rigkær. Der er også arealmæssigt mindre dominerende men naturmæssigt vigtige forekomster med kalkoverdrev, surt overdrev og kildevæld.

I Natura 2000-området er der også flere naturtyper med nationalt væsentlige forekomster. Arealerne med den marine naturtype bugter og vige samt de terrestriske naturtyper strandvolde med enårige og flerårige planter, havtornklit, kystklint/klippe, kalkoverdrev, kildevæld, rigkær, grårisklit, strandeng, hvid klit og enårig strandengsvegetation udgør mere end 5 % af naturtypernes samlede areal i den atlantiske biogeografiske region i Danmark. Området rummer også en biogeografisk sjældnen forekomst af gråsæl, idet den kun er på udpegningsgrundlaget i 3 habitatområder i den atlantiske zone.

Natura 2000-området ligger ved den vestligste del af Limfjorden. Området består af flere store marine delområder bl.a. Nissum Bredning, som ligger stort set ubeskyttet for vestenvinden og består af lavvandede grunde mod vest, samt Limfjordens dybeste område Oddesund mod øst. Midt i området ligger den beskyttede og lavvandede Skibsted Fjord og længst mod nordøst ligger det vidt forgrenede farvand omkring Agerø. Længst mod vest ligger på Agger og Harboøre Tange med en række kystlaguner, som er internationalt meget vigtige levesteder for yngle- og trækfugle. De lavvandede marine områder omkring Agerø er af international betydning for lysbuget knortegås, da en stor del af verdens samlede bestand raster her i forårsmånederne. Strandenge dominerer landdelen af området. Strandengene varierer mellem smalle bræmmer langs fjorden og større sammenhængende strandengsarealer. I Dover Kil området findes de fleste af områdets værdifulde kildevæld og rigkær, mens områdets klittyper især findes på Agger Tange.

Dele af Natura 2000-området er omfattet af fredninger. Agger Tange, Harboøre Tange, Plet Enge og Sønderholm Enge indgår i fredningerne. Agger Tange, Harboøre Tange og Agerø og Skibsted Fjord er desuden udlagt som natur- og vildtreservater.

Lysbuget knortegås på Agger Tange. Foto: Peter Bundgaard Jensen

2.2 Udpegningsgrundlag for Natura 2000-området

Hvert Natura 2000-område er udpeget for at beskytte bestemte arter og/eller naturtyper, der er sjældne, truede eller karakteristiske for EU-landene. Disse udgør områdets udpegningsgrundlag. Nedenfor ses de naturtyper og/eller arter, der udgør dette Natura 2000-områdes udpegningsgrundlag. Udpegningsgrundlaget indeholder både de arter, naturtyper og fugle, der forventes udtaget fra udpegningsgrundlaget og dem, der er tilføjet, jf. processen med opdatering af udpegningsgrundlaget gennemført i perioden 2018-2021.

Udpegningsgrundlaget er opdelt efter de habitat- og/eller fuglebeskyttelsesområder, som Natura 2000-området består af. Hver habitatnaturtype og -art har en talkode, der er angivet i parentes (jf. habitatdirektivets bilag 1 og 2). Derudover er det angivet med *, om der er tale om en prioriteret naturtype jf. [habitatdirektivet](#). For fuglearterne er det angivet, hvorvidt der er tale om ynglefugle (Y) eller trækfugle (T).

Udpegningsgrundlag for Habitatområde nr. 28		
Naturtyper:	Sandbanke (1110)	Vadeflade (1140)
	Lagune* (1150)	Bugt (1160)
	Rev (1170)	Strandvold med enårige planter (1210)
	Strandvold med flerårige planter (1220)	Kystklint/klippe (1230)
	Enårig strandengsvegetation (1310)	Strandeng (1330)
	Forklit (2110)	Hvid klit (2120)
	Grå/grøn klit* (2130)	Klithede* (2140)
	Havtornklit (2160)	Grårisklit (2170)
	Klitlavning (2190)	Kransnålalge-sø (3140)
	Næringsrig sø (3150)	Brunvandet sø (3160)
	Vandløb (3260)	Våd hede (4010)
	Tør hede (4030)	Kalkoverdrev* (6210)
	Surt overdrev* (6230)	Tidvis våd eng (6410)
	Hængesæk (7140)	Kildevæld* (7220)
	Rigkær (7230)	

Arter:	Blank seglmos (6216)	Stavsild (1103)
	Stor vandsalamander (1166)	Odder (1355)
	Gråsæl (1364)	Spættet sæl (1365)

Udpegningsgrundlag for Fuglebeskyttelsesområde nr. 23		
Fugle:	Rørdrum (Y)	Skestork (T)
	Pibesvane (T)	Grågås (T)
	Lysbuget knortegås (T)	Spidsand (T)
	Pibeand (T)	Krikand (T)
	Taffeland (T)	Rørhøg (Y)
	Klyde (TY)	Hjejle (TY)
	Almindelig ryle (Y)	Brushane (Y)
	Lille Kobbersneppe (T)	Dværgterne (Y)
	Splitterne (Y)	Fjordterne (Y)
	Havterne (Y)	Mosehornugle (Y)
	Rødrygget tornskade (Y)	

Udpegningsgrundlag for Fuglebeskyttelsesområde nr. 27		
Fugle:	Rørdrum (Y)	Kortnæbbet gås (T)
	Lysbuget knortegås (T)	Hvinand (T)
	Toppet skallesluger (T)	Klyde (Y)
	Hjejle (T)	Havterne (Y)

Udpegningsgrundlag for Fuglebeskyttelsesområde nr. 28		
Fugle:	Hvinand (T)	Toppet skallesluger (T)

Udpegningsgrundlag for Fuglebeskyttelsesområde nr. 39		
Fugle:	Kortnæbbet gås (T)	Bramgås (T)
	Lysbuget knortegås (T)	Klyde (TY)
	Hvidbrystet præstekrave (Y)	Almindelig ryle (Y)
	Brushane (Y)	Dværgterne (Y)
	Fjordterne (Y)	Havterne (Y)
	Mosehornugle (Y)	

Tabellen viser naturtyper og/eller arter på udpegningsgrundlag for Natura 2000-området. Tal i parentes henviser til de talkoder, som benyttes for naturtyper og arter fra habitatdirektivets bilag 1 og 2. * angiver, at der er tale om en prioriteret naturtype jf. habitatdirektivet. Ved fuglearterne er det angivet, om der er tale om ynglefugle (Y) eller trækfugle (T).

Udpegningsgrundlaget er gennemgået i 2018-21. Hængesæk (7140) er ikke tilstede i habitatområde nr. 28. Den nævnte naturtype gennemgås derfor ikke yderligere.

Udpegningsgrundlaget er gennemgået i 2018-21. Mosehornugle (Y) er ikke tilstede i fuglebeskyttelsesområde nr. 23. Hvidbrystet præstekrave (Y) og mosehornugle (Y) er ikke tilstede i fuglebeskyttelsesområde nr. 39. For trækfuglene er følgende fugle ikke tilstede i national eller international væsentlig forekomst: lille kobbersneppe (T) i fuglebeskyttelsesområde nr. 23, hvinand (T) i fuglebeskyttelsesområde F28, bramgås (T) og Klyde (T) i fuglebeskyttelsesområde nr. 39. De nævnte fugle gennemgås derfor ikke yderligere.

2.3 Opsummering

Natura 2000-område nr. 28 Agger Tange, Nissum Bredning, Skibsted Fjord og Agerø er primært karakteriseret ved at det rummer store arealer med marine naturtyper, strandenge og strandvolde. Strandengene og de marine naturtyper rummer vigtige levesteder for områdets fugle, der er af national og internalt betydning. Derudover er der i området store arealer med klitnaturtyper og rigkær. Der er også arealmæssigt mindre dominerende men naturmæssigt vigtige forekomster med kalkoverdrev, surt overdrev og kildevæld.

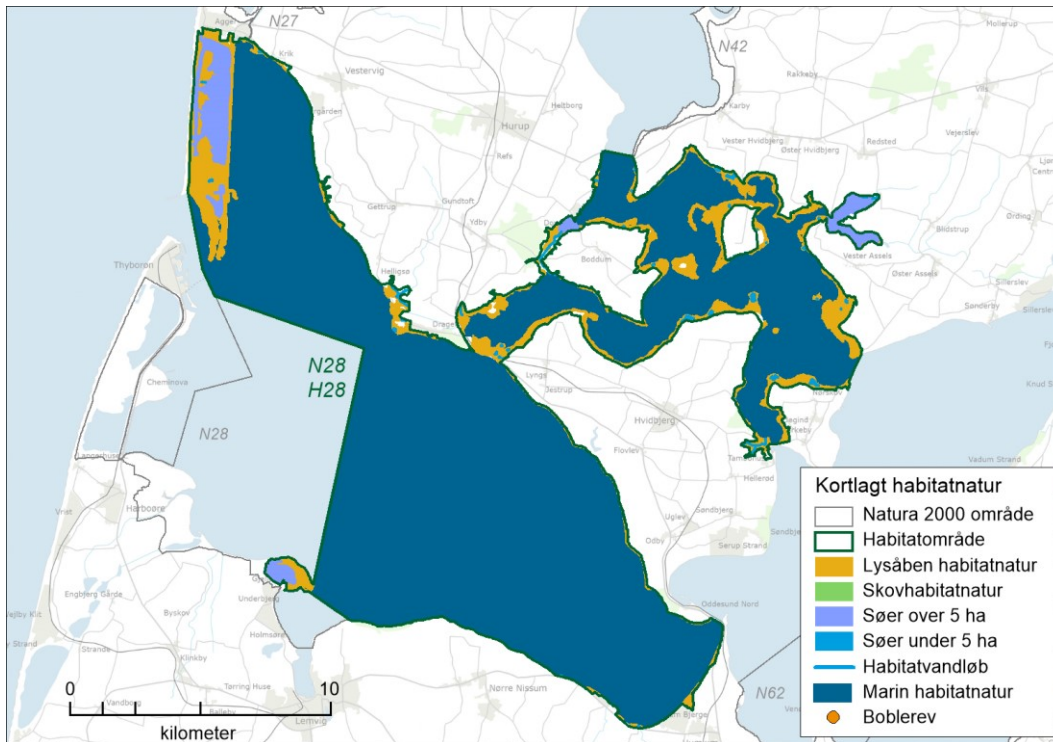
Naturtilstanden for de lysåbne naturtyper er god eller høj på over 80 % af arealet, mens under 20 % af arealet er i moderat eller ringe tilstand. Dette er en mindre forbedring sammenlignet med forrige naturtypekortlægning. De store arealer med god tilstand må bl.a. tilskrives, at der er store naturarealer i området, der er under pleje i form af afgræsning eller rydning. Der er tillige et godt artsindhold på mange af arealerne. Der er fortsat arealer uden pleje og under tilgroning i området, stedvist forekomst af invasive arter og arealer med problemer med afvanding. Sammen med et ringe artsindhold på en del af arealerne er det nogle væsentlige parametre for, at der fortsat er arealer i moderat-ringe tilstand i området.

Området er væsentligt levested for en lang række af yngle- og trækfugle, herunder trækfuglene lysbuget knortegås, hjejle, pibesvane, pibeand, spidsand og krikand og hjejle samt de kolonirugende ynglefugle klyde, splitterne, dværgterne, havterne, og fjordterne. Ynglefuglene almindelig ryle og brushane forekommer ikke længere i stort antal i området, men findes her dog stadig med få ynglepar som et ud af få tilbageværende steder i Danmark. For områdets ynglefugle vurderes bestanden af fjordterne og klyde at have været i fremgang de senere år. Bestanden af havterne vurderes i perioden 2004-2019 overordnet set at have været relativt stabil i området men dog med store udsving årene imellem, mens bestanden af splitterne vurderes at have været meget ustabil og svingende. Inden for perioden 2004-2019 vurderes det, at der for trækfuglene har været en nogenlunde stabil bestand af lysbuget knortegås inden for fuglebeskyttelsesområde nr. 27 og 39. Bestandene af spidsand, pibeand og krikand vurderes overordnet set at have været relativt stabile i peioden men dog med store svingninger årene imellem, navnlig for pibeand og krikand. Bestanden af hjejle vurderes at have været meget fluktuerende, men det vurderes at arten periodisk forekommer i titusindvis i begge områder.

Blank seglmos forekommer på et mindre areal i området ved Dover Kil. For odder vurderes der at være gode forudsætninger for artens fortsatte forekomst i området. Spættet sæl og gråsæl forekommer også i området.

3. Områdets naturtyper

Natura 2000-områdets indhold af habitatnaturtyper fremgår af områdets udpegningsgrundlag, der kan ses i afsnit 2.2. I "Danske Naturtyper i det europæiske Natura 2000-netværk" og i DCE Aarhus Universitets NOVANA-rapporter findes en beskrivelse af de enkelte naturtyper og nogle af deres typiske arter.

Oversigtskort over Natura 2000-området. På kortet vises områdets kortlagte habitatnaturtyper. Der flere søer over 5 ha i området. Naturtypen kendes ikke for alle søer over 5 ha, men alle er omfattet af vandområdeplanen.

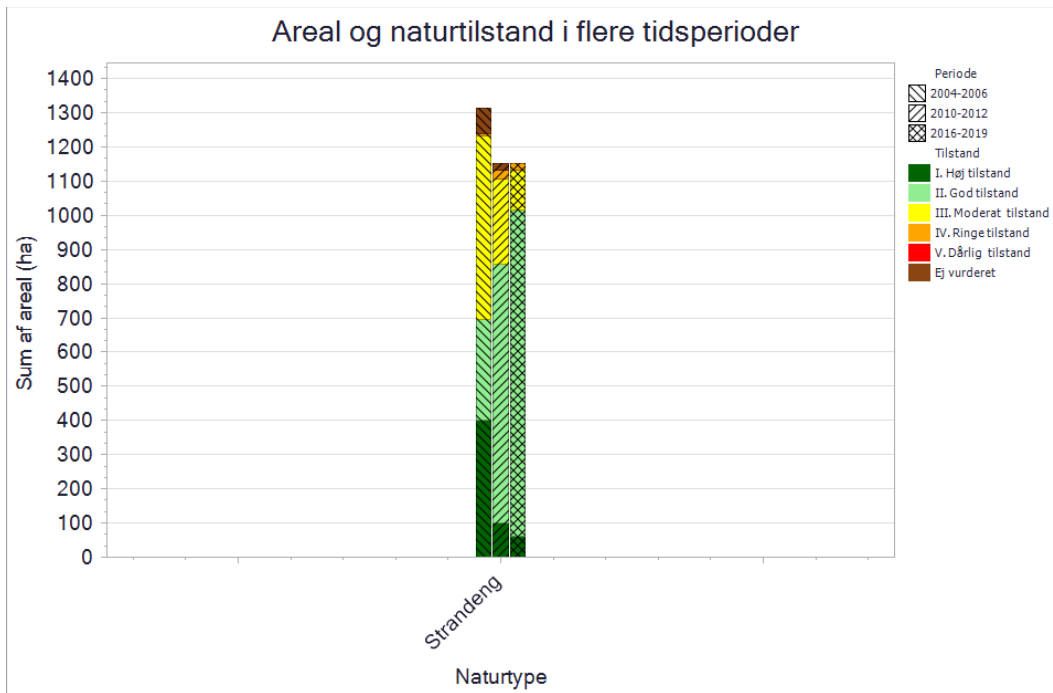
I figuren ovenfor er oversigtligt vist udstrækningen af de kortlagte habitatnaturtyper, der udgør en del af områdets udpegningsgrundlag. Kortet viser udbredelsen af de lysåbne naturtyper, skovnaturtyperne, vandløbsnaturtyperne, sø-naturtyperne (søer over og under 5 ha) samt de marine naturtyper (i fald de er på områdets udpegningsgrundlag). For en mere detaljeret visning af naturtypens udbredelse henvises til Miljøstyrelsens hjemmeside.

3.1 Områdets terrestriske natur

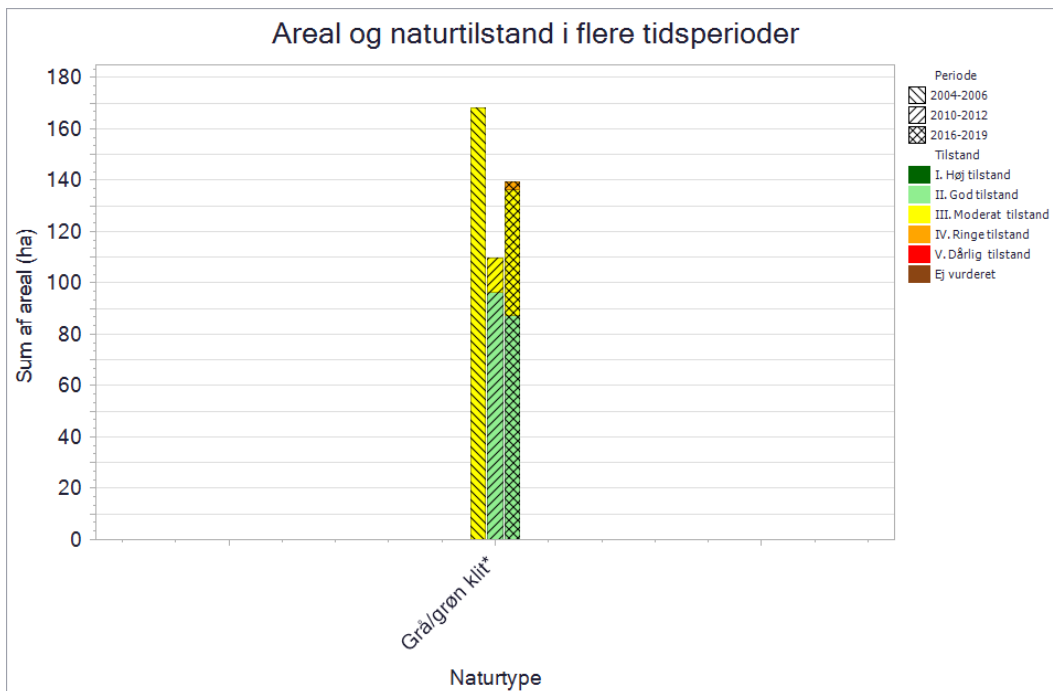
I området er der ved seneste kortlægning (2016-2019) kortlagt 18 lysåbne naturtyper. De fleste lysåbne naturtyper har været kortlagt tre gange (2004-06, 2010-12 og 2016-19) andre kun i forbindelse med de seneste to kortlægninger

I nedenstående graf ses det samlede areal for hver naturtype i Natura 2000-området. Grafen viser desuden den historiske udvikling i naturtypernes areal og tilstand.

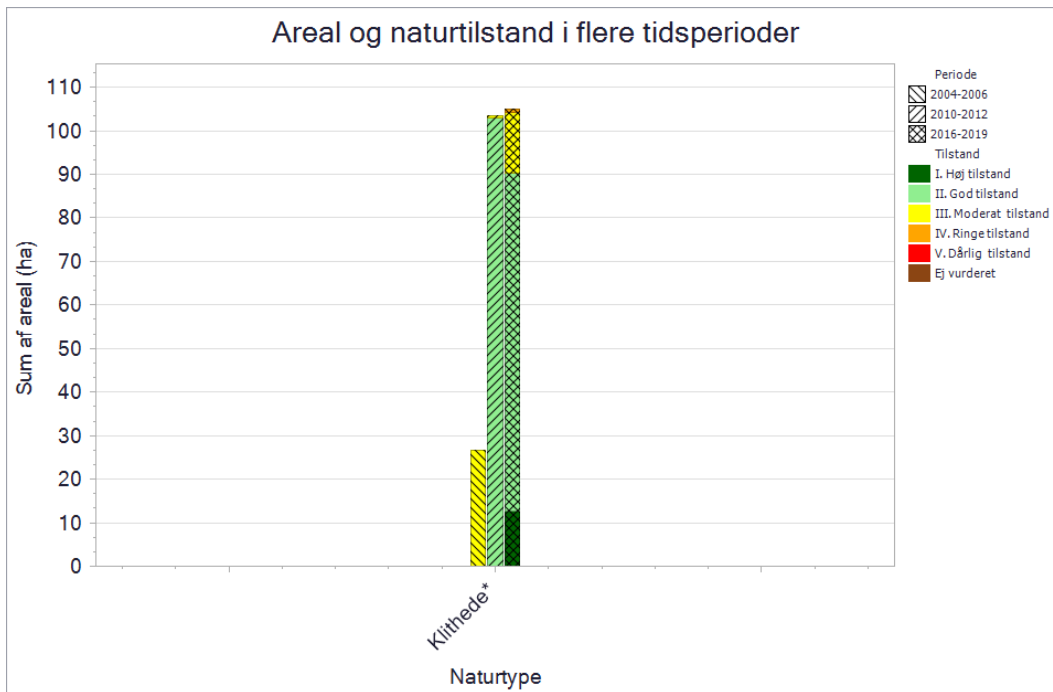
For de naturtyper, hvor der er et bekendtgørelsesfastsat tilstandssystem, er naturtypernes tilstand ligeledes angivet. Derved ses både den arealmæssige udvikling samt udviklingen i naturtypernes tilstand. For skovene og de to lysåbne naturtyper "urtebræmmer" og "indlandsklipper" er der ikke tilstandssystemer, og tilstanden vises derfor som "ej vurderet".

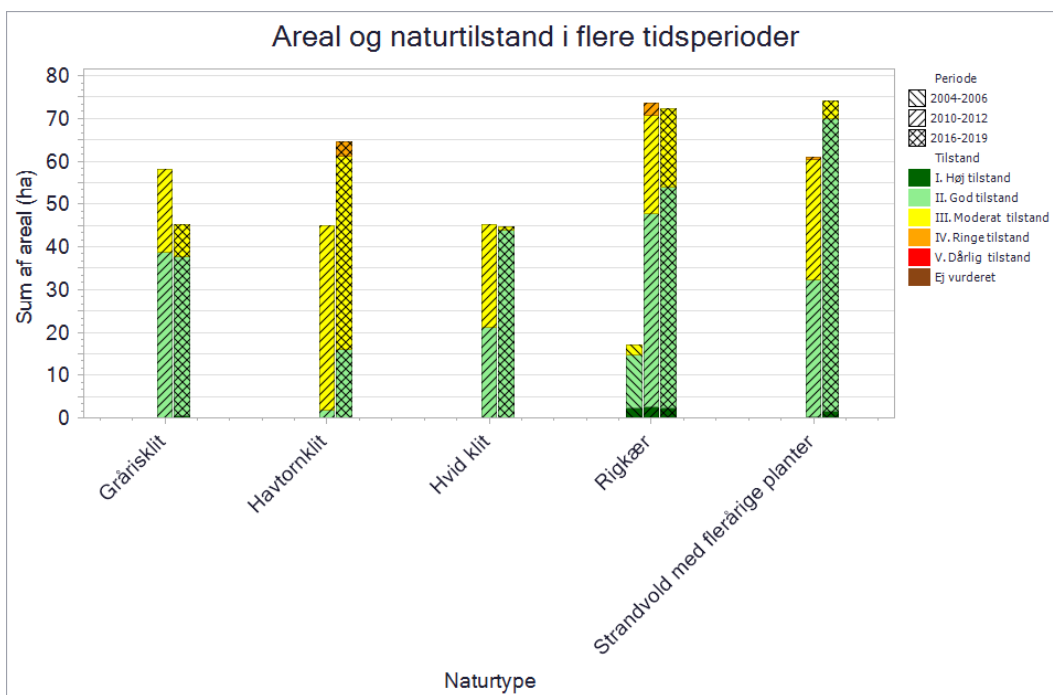
Grafen viser de kortlagte terrestriske naturtypers areal. Kortlægningsperioden er angivet ved skraveringen af de enkelte søjler og tilstandsklasserne vises med en farveskala.

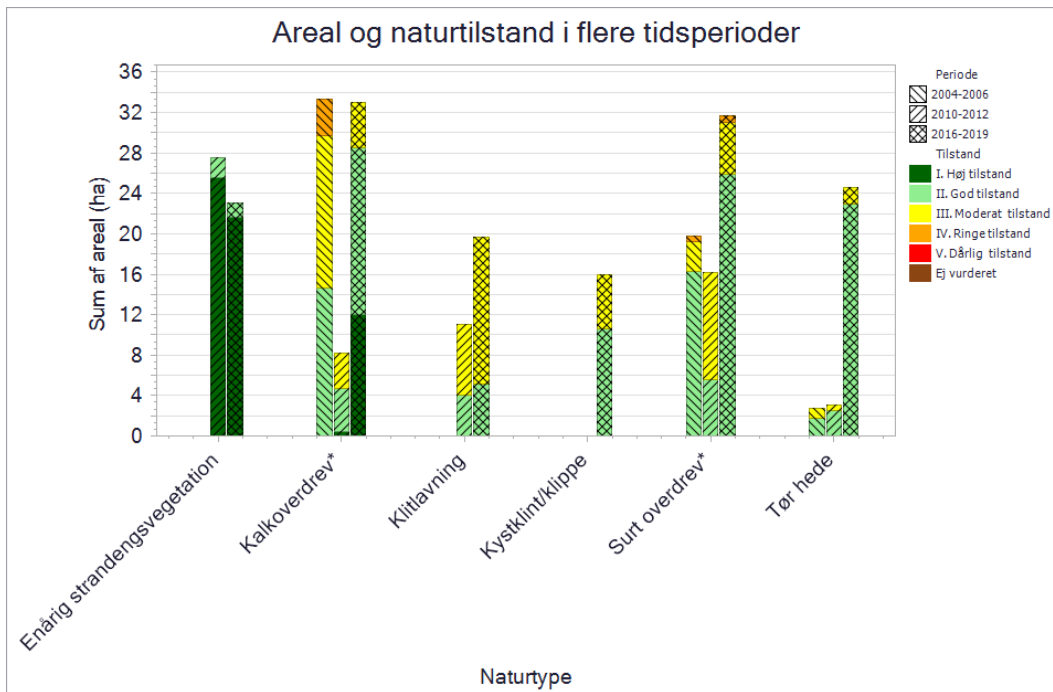
Grafen viser de kortlagte terrestriske naturtypers areal. Kortlægningsperioden er angivet ved skraveringen af de enkelte søjler og tilstandsklasserne vises med en farveskala.

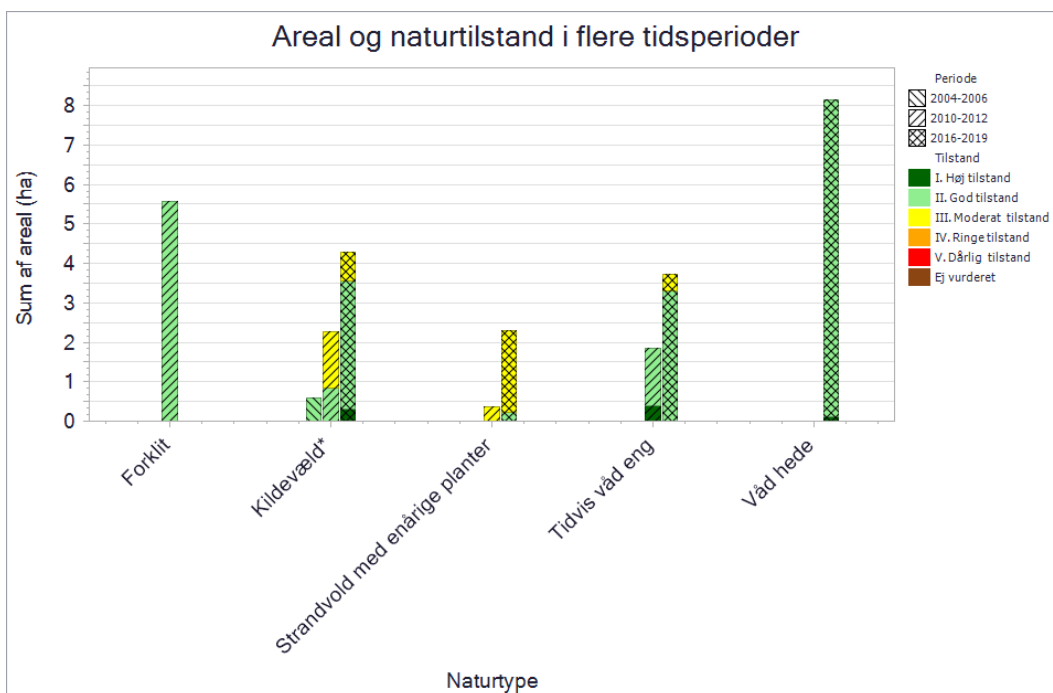
Grafen viser de kortlagte terrestriske naturtypers areal. Kortlægningsperioden er angivet ved skraveringen af de enkelte søjler og tilstandsklasserne vises med en farveskala.

Grafen viser de kortlagte terrestriske naturtypers areal. Kortlægningsperioden er angivet ved skraveringen af de enkelte søjler og tilstandsklasserne vises med en farveskala.

Grafen viser de kortlagte terrestriske naturtypers areal. Kortlægningsperioden er angivet ved skraveringen af de enkelte søjler og tilstandsklasserne vises med en farveskala.

Grafen viser de kortlagte terrestriske naturtypers areal. Kortlægningsperioden er angivet ved skraveringen af de enkelte søjler og tilstandsklasserne vises med en farveskala.

3.1.1 Lysåbne terrestriske naturtyper

Områdets lysåbne terrestriske naturtyper er naturtyperne generelt karakteriseret ved følgende: På stenede eller grusede strande, hvor havet aflejrer tang eller grus, dannes strandvold med enårige planter (1210) og strandvold med flerårige planter (1220) med hhv. en ret ustabil enårig domineret vegetation og en mere stabil flerårig vegetation. På klinten og klipper ganske nær havet, typisk præget af saltpåvirkning og naturlige forstyrrelser, findes habitattypen kystklint/klippe (1230). Langs mere beskyttede kyster, hvor vind- og bølgeenergien er reduceret på grund af en

lavere vanddybde og læ, dannes strandengstyper præget af salttolerante græsser og urter, typisk betinget af tidvise oversvømmelser med saltvand. Ud over den egentlige strandeng og strandrørsump (1330) med en mere eller mindre stærk zoneringsfindes enårig strandengsvegetation (1310), som koloniserer mudder- og sandflader. Yderst langs havet dannes habitattypen hvid klit (2120), som også omfatter vandreklitter. I mere stabile klitter længere inde i landet findes en række forskellige vegetationstyper afhængig af sandets kalkindhold, fugtighed og forstyrrelsesgrad. Grå/grøn klit (2130) består af et mere eller mindre lukket plantedække med græsser, urter, mosser og laver. Typen dækker over to undertyper, hvor den ofte artsrige grønsværsklit findes, hvor sandet er mere kalkholdigt, mens grå klit er de mest udvaskede og sure klitter med en særlig rig mos- og lavflora. Ved en yderligere udvaskning og stabilisering af sandet dannes klithede (2140) med dominans af dværgbuske samt enebærklit (2250) med buske af enebær. Hvor grundvandsstanden er høj ses fugtig eller vanddækket klitlavning (2190) med en række forskellige plantesamfund såsom enge, rørsumpe og små klitsøer. Uden naturlige forstyrrelser, der holder vegetationen åben, vil klitterne gro til i mere eller mindre åbne krat med forskellige træer og buske. På mere kalkrig bund dannes havtornklit (2160) ofte med islæt af havtorn og på mere sur og udvasket bund findes grårisklit (2170) med pilearten gråris. På sandede, næringsfattige jorder med typisk mordannelse findes hederne, hvor vegetationen er præget af dværgbuske. I lavninger findes våd hede (4010) præget af dværgbuske og/eller lave pors, ofte med stort indslag af blåtop, klokkelyg og stedvist en rig urte-, mos- og lavflora. På højereliggende arealer findes tør hede (4030) præget af dværgbuske som hedelyng, revling, tyttebær og hedemelbærris. Kalkoverdrev (6210) og surt overdrev (6230) omfatter stedvist meget artsrige græs-urtesamfund på hhv. kalkrig og kalkfattig tør bund, og findes i mange varianter og overgangsformer afhængig af jordbundsforholdene. Tidvis våd eng (6410) er en næringsfattig græs-urte-samfund på bund, som tidvis er fugtig, våd eller oversvømmet. På kalkrig bund udvikles artsrige samfund med arter fælles med bl.a. rigkær, mens der på kalkfattig bund er tale om mere eller mindre fugtig mager græs-urtevegetation med færre arter. Typen danner ofte overgangen mellem vådbundstyper og overdrev eller hede, idet de er for fugtige til at være overdrev og for tørre til at være mose eller kær. På mere eller mindre kalkrig og næringsfattig bund med konstant høj grundvandstand – typisk betinget af en opadgående grundvandsstrøm – udvikles den ofte artsrige naturtype rigkær (7230), som særligt kan være rig på karplanter og mosser. Kildevæld (7220) findes, hvor fremvældende kalkrigt eller hårdt grundvand danner frit rindende vand i hovedparten af året, og omfatter også den tilhørende vældvegetation.

Inden for området er der i alt i den seneste naturtype-kortlægning 2016-19 kortlagt godt 1864 ha lysåbne naturtyper. I den tidligere kortlægning af de lysåbne naturtyper (2010-12) blev der i alt kortlagt godt 1722 ha. Forskellen skyldes primært, at Natura 2000-området er blevet udvidet, og der er kortlagt nye arealer med lysåbent habitatnatur inden for udvidelserne.

Naturtilstanden for de lysåbne naturtyper er god eller høj på over 80 % af arealet, mens under 20 % af arealet er i moderat eller ringe tilstand. Dette er en mindre forbedring sammenlignet med forrige naturtypekortlægning. De store arealer med god tilstand må bl.a. tilskrives, at der er store naturarealer i området, der er under pleje i form af afgræsning eller rydning. Der er tillige et godt artsindhold på mange af arealerne. Der er fortsat arealer uden pleje og under tilgroning i området, stedvist forekomst af invasive arter og arealer med problemer med afvanding. Sammen med et ringe artsindhold på en del af arealerne er det nogle væsentlige parametre for, at der fortsat er arealer i moderat-ringe tilstand i området.

Strandeng (1330) og enårig strandengsvegetation (1310). Naturtypen *strandeng* er vidt og sammenhængende udbredt langs Limfjordens kyster. Der er bl.a. meget store arealer med naturtypen på Agger Tange. Ved den seneste naturtypekortlægning er der registreret godt 1153 ha strandeng, hvilket er knap 3 ha mere end forrige naturtypekortlægning. Der er dog sket nogle større arealmæssige forskydninger. På Agger Tange er der således kortlagt ca. 16 ha mindre strandeng, mens der på Gjeller Odde er kortlagt knap 24 ha strandeng. Det arealmæssige fald på Agger

Tange skyldes, at fordelingen mellem strandeng og klitnaturtyper er opdateret. Naturtypen *enårig strandengsvegetation* findes bl.a. på Lindholm. Der blev ved den seneste naturtypekortlægning registreret ca. 23 ha enårig strandengsvegetation, hvilket er et fald på godt 4 ha. Udbredelsen af naturtypen kan af naturlige årsager variere mellem årene.

Ved den seneste naturtypekortlægning er området arealer med enårig strandengsvegetation udelukkende i god/høj tilstand, hvilket er uændret i forhold til den forrige naturtypekortlægning. For strandengene er knap 1015 ha i god/høj tilstand og ca. 138 ha i moderat/ringe tilstand. Strandengene er god/høj tilstand har på størstedelen af arealet bl.a. en naturlig hydrologi, er fri for invasive arter og har fri dynamik i forhold til kysten. På arealerne i moderat/ringe tilstand er lavt artsindeks, høj græs- og urtevegetation, hæmmet naturlig dynamik, forekomst af invasive arter og/eller afvanding nogle væsentlige årsager til tilstanden. Godt ¼ af det samlede strandengsareal i moderat/ringe tilstand er registreret som strandrørssumpe, hvor en høj græs- og urtevegetation og et artsfattigt indeks vil være en naturlig tilstand for naturtypen. Naturtilstanden for området strandenge er forbedret mellem de to seneste kortlægningsrunder. Arealet i god/høj tilstand er således steget med godt 156 ha, mens arealet i moderat/ringe tilstand er faldet med knap 136 ha. Forbedringen skyldes bl.a., at der er registreret et bedre artsindeks på mange af strandengene. På Agger Tange er der f.eks. flere steder registreret et større antal særligt følsomme arter.

Grå/grøn klit (2130). Naturtypen grå/grøn klit findes i området især på Agger Tange og på Gjeller Odde. Ved den seneste naturtypekortlægning er der registreret 139 ha med naturtypen. Arealet er steget med knap 30 ha mellem de to seneste naturtypekortlægninger. Dette skyldes primært, at Natura 2000-området er udvidet med Gjeller Odde. Ved den seneste naturtypekortlægning er godt 87 ha i god tilstand og knap 52 ha i moderat/ringe tilstand. Størstedelen af arealet i god tilstand er bl.a. under pleje og er fri for invasive arter, og der er ingen hæmmet dynamik på hele arealet. På arealerne i moderat/ringe tilstand er lavt artsindeks, manglende eller kun spredt dækning af laver eller artsrig karplantevegetation, forekomst af invasive arter, manglende pleje og/eller høj græs- og urtevegetation nogle væsentlige årsager til tilstanden. Lavt artsindeks er den vigtigste årsag på størstedelen af arealet. Det lave artsindeks skyldes bl.a., at der oftest er registreret relativt få særligt følsomme arter. For to arealer ud mod vestkysten er hæmmet naturlig dynamik en anden væsentlig årsag til tilstanden. Mellem de to seneste kortlægningsrunder er arealet i moderat/ringe tilstand steget med godt 38 ha, mens arealet i god/høj tilstand er faldet med knap 9 ha. Den relative forværring skyldes bl.a., at der for naturtypen er registreret et lavere artsindeks med færre særligt følsomme arter flere steder på Agger Tange.

Klithede (2140). Naturtypen klithede findes især på Agger Tange. Der er ved den seneste naturtypekortlægning registreret godt 105 ha af naturtypen., hvilket er godt 1 ha mere end forrige naturtypekortlægning. Dette skyldes primært, at Natura 2000-området er blevet udvidet, og der er kortlagt et nyt mindre areal med naturtypen ved Toftum Bjerge inden for udvidelserne. Ved den seneste naturtypekortlægning er godt 90 ha klithede i god/høj tilstand og knap 15 ha i moderat/ringe tilstand. Størstedelen af arealet i god/høj tilstand har bl.a. en relativt passende andel af middelhøje-høje græsser og urter samt vedplanter og er fri for invasive arter. På arealet med moderat/ringe tilstand er lavt artsindeks, spredt forekomst af invasive arter og/eller udbredt dækning af bølget bunke eller blåtop nogle væsentlige årsager til tilstanden. Det lave artsindeks skyldes bl.a., at der oftest er registreret en eller flere problemarter. Mellem de to seneste kortlægningsrunder er arealet i god/høj tilstand faldet med knap 13 ha, og arealet i moderat/ringe tilstand er steget med ca. 14 ha. Den relative forværring skyldes primært at tilstanden pga. et ringere artsindeks ved klithederne ved Draget er faldet marginalt og nu ligger under grænsen fra god til moderat tilstand.

Strandvold med enårige og flerårige planter (1210 og 1220). Naturtypen *strandvold med flerårige planter* er meget udbredt i Natura 2000-området. Ved den seneste naturtypekortlægning er der registreret godt 74 ha af naturtypen, hvilket er en stigning på godt 13 ha i forhold til forrige

naturtypekortlægning. Arealet med naturtypen *strandvold med enårige planter* har en lille udbredelse på godt 2 ha, hvilket er en stigning på næsten 2 ha fra et meget lille areal. De arealmæssige stigninger skyldes primært en mere intensiv eftersøgning af naturtyperne i området ved den seneste naturtypekortlægning. Ved den seneste naturtypekortlægning er ca. 70 ha strandvold med flerårige planter i god/høj tilstand, mens kun godt 4 ha er i moderat tilstand. Næsten hele arealet med strandvold med enårige planter er i moderat tilstand. Størstedelen af arealet med strandvoldsnaturtyperne i god/høj tilstand har bl.a. udbredt forekomst af større eller gamle tang, sten- eller grusvolde og har fri dynamik i forhold til kysten samt en relativt passende græs- og urtevegetationshøjde. Væsentlige årsager til moderat tilstand er bl.a. lavt artsindeks på alle arealer, forekomst af invasive arter og/eller hæmmet naturlig dynamik. Mellem de to seneste kortlægningsrunder er det samlede areal i god/høj tilstand øget med ca. 38 ha, mens arealet i moderat/ringe tilstand er faldet med knap 25 ha. Der er bl.a. kortlagt flere nye arealer med naturtypen i god tilstand, og der er flere steder registreret en højere forekomst af større, gamle sten- og grusvolde, som er en væsentlig parameter for tilstanden.

Rigkær (7230). Naturtypen *rigkær* er udbredt i området og findes bl.a. ved Hellum og Dover Kil. Der er ved den seneste naturtypekortlægning registreret godt 72 ha af naturtypen, hvilket er godt 1 ha mindre i forhold til forrige naturtypekortlægning. Faldet skyldes primært, at et større areal ved Sønder Ydby, der tidligere har været registreret som rigkær, ved den seneste naturtypekortlægning delvist er kortlagt som strandeng og delvist ikke er registreret som habitatnatur. Der er dog også kortlagt nye større arealer med rigkær ved bl.a. Hellum. Ved den seneste naturtypekortlægning er ca. 54 ha rigkær i god/høj tilstand og godt 18 ha i moderat tilstand. Størstedelen af arealerne i god/høj tilstand er bl.a. præget af et godt artsindeks, pleje i form af græsning, og/eller ingen invasive arter. Det gode artsindeks skyldes bl.a., at der oftest er mange særligt følsomme arter. På arealerne med moderat tilstand er tilgroning i høje græsser og urter, afvanding og/eller tilgroning i vedplanter nogle væsentlige årsager til tilstanden. Mellem de to seneste naturtypekortlægninger er arealet med rigkær i god/høj tilstand steget med godt 6 ha, og arealet i moderat tilstand er faldet med knap 8 ha. Den relative forbedring skyldes bl.a. at de nye kortlagt arealer med rigkær generelt er i god tilstand. To rigkær på Mors har ændret tilstand fra moderat til god, hvor pleje på arealerne er en væsentlig årsag til forbedringen.

Havtornklit (2160). Naturtypen *havtornklit* findes på Agger Tange og på to mindre arealer ved Toftum Bjerge og Remmer Strand. Der er ved den seneste naturtypekortlægning registreret knap 65 ha af naturtypen i området, hvilket er en stigning på knap 20 ha fra forrige naturtypekortlægning. Stigningen skyldes primært, at udbredelsen af havtornklit på Agger Tange i forhold til de andre naturtyper som f.eks. strandeng og grårisklit er opdateret. Desuden er Natura 2000-området blevet udvidet ved Toftum Bjerge og Remmer Strand, og der er kortlagt mindre arealer med naturtypen inden for udvidelserne. Ved den seneste naturtypekortlægning er knap 49 ha havtornklit i moderat/ringe tilstand og knap 16 ha i god tilstand. På arealerne i moderat/ringe tilstand er lavt artsindeks og forekomst af invasive arter (hovedsageligt rynket rose) nogle væsentlige årsager til tilstanden. Det lave artsindeks skyldes bl.a., at der oftest er registreret en eller flere problemarter. Mellem de to seneste kortlægningsrunder er arealet med havtornklit i god tilstand steget med godt 14 ha, og arealet i moderat/ringe tilstand er steget med godt 5 ha. Den relative forbedring kan primært henføres til de arealmæssige ændringer for naturtypen i området.

Grårisklit (2170). Naturtypen *grårisklit* findes på Agger Tange og på et mindre areal ved Toftum Bjerge. Der er ved den seneste naturtypekortlægning registreret godt 45 ha af naturtypen, hvilket er knap 13 ha mindre end forrige naturtypekortlægning. Dette skyldes, at udbredelsen af grårisklit på Agger Tange i forhold til de andre naturtyper er opdateret. Ved den seneste naturtypekortlægning er knap 38 ha grårisklit i god/høj tilstand og godt 7 ha i moderat tilstand. Størstedelen af arealet i god/høj tilstand har bl.a. udbredt dækning af gråris, forekomst af partier med fugtig vegetation og/eller ingen invasive arter. Den primære årsag til moderat tilstand er lavt artsindeks med bl.a. en eller flere problemarter.

Hvid Klit (2120) og forklit (2110). Naturtypen *hvid klit* findes på Agger Tange, primært i den yderste klit langs den eksponerede kyst mod Vesterhavet. Der er ved den seneste naturtypekortlægning registreret knap 45 ha af naturtypen, hvilket næsten er uændret i forhold til den forrige naturtypekortlægning. Naturtypen *forklit* blev registreret med knap 6 ha i anden naturtypekortlægning. Naturtypen var ved seneste naturtypekortlægning forsvundet pga. erosion fra havet. Arealet med hvid klit er næsten udelukkende i god tilstand, hvilket er en forbedring i forhold til anden naturtypekortlægning, hvor godt 21 ha var i moderat tilstand. Forskellen skyldes primært, at der er registreret et bedre artsindeks på disse arealer med bl.a. flere særligt følsomme arter. Områdets hvide klitter i god tilstand er primært karakteriseret ved et godt artsindeks, hvor der bl.a. ikke er registreret problemarter.

Klitlavning (2190). Naturtypen *klitlavning* findes på Agger Tange. Der er ved den seneste naturtypekortlægning registreret knap 20 ha af naturtypen, hvilket er en stigning på knap 9 ha fra forrige naturtypekortlægning. Dette skyldes, at udbredelsen af klitlavning i forhold til de andre naturtyper som f.eks. strandeng og grårisklit er opdateret. Ved den seneste naturtypekortlægning er godt 5 ha klithede i god tilstand og knap 15 ha i moderat tilstand. Arealet i god tilstand er bl.a. karakteriseret ved, at det er fri for invasive arter, og der er pleje og naturlig hydrologi. På arealerne i moderat tilstand er ringe artsindhold med f.eks. fravær af små amfibiske arter, fravær af rigkærsvegetation, forekomst af vedplanter og/eller spredte invasive arter væsentlige årsager til tilstanden. Mellem de to seneste kortlægningsrunder er arealet med klitlavning i god tilstand steget med knap 1 ha, mens arealet i moderat tilstand er steget med knap 8 ha. Den relative forværring kan primært henføres til de arealmæssige ændringer for naturtypen i området.

Kalkoverdrev (6210) og surt overdrev (6230). Overdrevsforekomsterne findes spredt i området langs kysten af Limfjorden. De største sammenhængende arealer med *kalkoverdrev* og *surt overdrev* findes hhv. ved Kobberø ud mod Krik Vig og ved Toftum Bjerge. Begge steder er inden for udvidelserne af Natura 2000-området. Der er ved den seneste naturtypekortlægning registreret knap 33 ha kalkoverdrev og knap 32 ha surt overdrev i området, hvilket er knap 25 ha mere kalkoverdrev og knap 16 ha mere surt overdrev i forhold til forrige naturtypekortlægning. Dette skyldes primært, at Natura 2000-området er blevet udvidet, og der er kortlagt større arealer med de to naturtyper inden for udvidelserne flere steder i området.

Ved den seneste naturtypekortlægning er godt 28 ha kalkoverdrev i god/høj tilstand og godt 4 ha i moderat tilstand. For surt overdrev er knap 26 ha i god tilstand og knap 6 ha i moderat/ringe tilstand. Områdets overdrev i god/høj tilstand er på størstedelen af arealet bl.a. under pleje, har en passende andel af vedplanter, en udbredt urterig vegetation med mange rosetplanter og et godt artsindeks. På arealet i moderat/ringe tilstand er lavt artsindeks på næsten hele arealet, høj græs- og urtevegetation, manglende pleje og/eller påvirkning fra landbrugsdrift nogle væsentlige årsager til tilstanden. Der laves artsindeks skyldes bl.a., at der oftest er registreret relativt få særligt følsomme arter og en eller flere problemarter. Mellem de to seneste kortlægningsrunder er arealet med kalkoverdrev og surt overdrev i god/høj tilstand steget med hhv. knap 24 ha og godt 20 ha, mens arealet med de to naturtyper i moderat tilstand er faldet med hhv. ca. 1 ha og knap 5 ha. Den relative forbedring kan primært henføres til de arealmæssige stigninger for de to naturtyper med mange nye, store arealer i god tilstand.

Tør hede (4030). Naturtypen findes spredt i området langs kysten af Limfjorden, men et stort areal findes inden for udvidelsen af Natura 2000-området på Gjeller Odde. Der er ved den seneste naturtypekortlægning registreret knap 25 ha af naturtypen, hvilket er en stigning på knap 22 ha fra forrige naturtypekortlægning. Ved den seneste naturtypekortlægning er knap 23 ha tør hede i god tilstand og knap 2 ha i moderat tilstand. Størstedelen af arealet i god tilstand er bl.a. under pleje, har en relativt passende andel af middelhøje-høje græsser og urter og er fri for eller har kun spredte forekomster af vedplanter og invasive arter. Arealet i moderat tilstand er ikke under pleje.

Mellem de to seneste kortlægningsrunder er arealet med tør hede i god tilstand steget med godt 20 ha, og arealet i moderat tilstand er steget med knap 1 ha. Ændringerne kan primært henføres til de arealmæssige ændringer for naturtypen i området.

Kystklint (1230). Arealet med naturtypen *kystklint* findes inden for udvidelserne af Nature 2000-området, naturtypen er ny på udpegningsgrundlaget. Naturtypen er registreret ved kysten mod Nissum Bredning på Thyholm og ved Remmer Strand. Der er ved den seneste naturtypekortlægning registreret ca. 16 ha af naturtypen. Over halvdelen af arealet er i god tilstand. For arealerne i god tilstand gælder bl.a., at der er naturlig dynamik i forhold til kysten, og der er f.eks. ikke registreret bunker af affald eller marksten. Det resterende areal er i moderat tilstand, hvilket skyldes lavt artsindeks med bl.a. flere problemarter.

Våd hede (4010). Naturtypen *våd hede* findes på Gjeller Odde, der er inden for udvidelserne af Natura 2000-området, og naturtypen er ny på udpegningsgrundlaget. Der er ved den seneste naturtypekortlægning registreret ca. 8 ha af naturtypen. Hele arealet er i god/høj natur tilstand. Der er bl.a. kun spredte forekomster af vedplanter, arealet er fri for invasive arter, og der er konstateret naturlig hydrologi på hele arealet.

Kildevæld (7220). De fleste af områdets *kildevæld* findes ved Dover Kil. Der er ved den seneste naturtypekortlægning registreret godt 4 ha af naturtypen, hvilket er en stigning på ca. 2 ha fra forrige naturtypekortlægning. Stigningen skyldes primært, at der er kortlagt nye kildevæld ved Dover Kil grundet en mere intensiv eftersøgning af naturtypen. Ved den seneste naturtypekortlægning er ca. 3,5 ha kildevæld i god/høj tilstand og knap 1 ha i moderat tilstand. Der er bl.a. registreret pleje på næsten hele arealet med kildevæld i god/høj tilstand, hvilket er afgørende for den gode tilstand. På arealet med moderat tilstand er tilgroning i vedplanter, tilgroning i høje græsser og urter, lavt artsindeks med bl.a. en eller flere problemarter og/eller afvanding nogle væsentlige årsager til tilstanden. Mellem de to seneste kortlægningsrunder er arealet med kildevæld i god/høj tilstand steget med knap 3 ha, og arealet i moderat tilstand er faldet med knap 1 ha. Den relative forbedring skyldes bl.a., at de nye kortlagte arealer med naturtypen er i god/høj tilstand.

Tidvis våd eng (6410). De små arealer med naturtypen findes spredt i området langs Limfjorden. Der er ved den seneste naturtypekortlægning registreret ca. 4 ha af naturtypen, hvilket er en stigning på knap 2 ha fra forrige naturtypekortlægning. Stigningen skyldes primært, at Natura 2000-området er blevet udvidet, og der er kortlagt et nyt areal med naturtypen på Gjeller Odde inden for udvidelserne. Ved den seneste naturtypekortlægning er næsten hele arealet med tidvis våd eng i god tilstand, hvilket bl.a. skyldes, at der er pleje på disse arealer.

3.1.1.1 Foreløbig vurdering af trusler mod naturtilstanden

Vurdering af en række væsentlige trusler har indgået konkret i kortlægning og tilstandsvurdering af naturtyper inden for det gennemførte NOVANA-program. Der er tale om kendte og aktuelle trusler med fokus på de forhold, som det er muligt at håndtere forvaltningsmæssigt.

Omfanget af disse trusler for dette områdes lysåbne naturtyper er vist nedenfor, og betydningen er konkret beskrevet og vurderet. Det drejer sig om truslerne tilgroning, uhensigtsmæssig hydrologi, direkte påvirkning fra landbrugsdrift og forekomst af invasive arter.

Tilgroning af lyskrævende naturtyper med høje urter eller vedplanter

De fleste lysåbne naturtyper er afhængige af fortsat græsning eller høslæt – oftest som et led i ekstensiv landbrugsdrift. Ved ophør af græsning eller høslæt vil naturarealet gro til i høje urter og vedplanter, og de lyskrævende, lavtvoksende arter, der er karakteristiske for naturtyperne, bliver

udkonkurreret.

Ved naturtypekortlægningen er dækningsgraden af forskellige strukturelementer registreret, bl.a. dækningsgraden af middelhøj græs-/urtevegetation (15 – 50 cm), dækningsgraden af høj græs-/urtevegetation (over 50 cm) og kronedækket af træer og buske. Dækningsgraden er registreret på en skala fra 1-5. Omfanget og betydningen af tilgroningstruslen er vurderet for de enkelte naturtyper ved at sammenholde de indsamlede oplysninger om tilgroning med middelhøje urter, høje urter samt med træer og buske.

Dækningsgraden for de enkelte parametre er registreret ud fra nedenstående skala:

Dækningsgraden af middelhøje græs-/urtevegetation (15 – 50 cm)	Dækningsgraden af høj græs-/urtevegetation (over 50 cm)	Kronedækket af træer og buske
1) 0-5%	1) 0-5%	1) 0%
2) 5-10%	2) 5-10%	2) 1-10%
3) 10-30%	3) 10-30%	3) 10-25%
4) 30-75%	4) 30-75%	4) 25-50%
5) 75-100%	5) 75-100%	5) 50-100%

Uhensigtsmæssig hydrologi i vådbunds naturtyper

Kunstig afvanding med grøfter, dræn eller pumper forandrer naturen og kan føre til ændring i vegetationen, så den naturlige, naturtype-karakteristiske vådbundsvegetation erstattes af en vegetation, der i højere grad præges af mere almindelige, konkurrence-stærke tørbundsarter.

Ved naturtypekortlægningen er det på lavbundsarealer registreret, hvor stor effekt afvanding har på vegetationens sammensætning af arter. Effekten er angivet på en skala fra 1-5.

Afvanding er registreret ud fra en skala fra 1-5 inddelt som nedenstående:

Afvanding
0) Højbundsareal
1) Ingen grøfter eller dræn. Fugtigbundsvegetation intakt
2) Afvanding m. svag effekt. Fugtigbundsvegetation udbredt
3) Afvanding m. tydelig effekt. Fugtigbundsvegetation på dele af arealet
4) Afvanding m. udbredt effekt. Fugtigbundsvegetation hist og her
5) Fuldstændig afvandet. Fugtigbundsvegetation mangler

Direkte påvirkning fra landbrugsdrift på tilstødende arealer

Intensiv landbrugsdrift på arealer, der grænser lige op til naturarealer, kan indebære en negativ påvirkning af naturindholdet i randområdet som følge af afdrift/udskylning af overskud af gødning eller sprøjtemidler. Forøget næringsindhold kan medføre, at naturtypens karakteristiske arter udkonkurreres af højt voksende arter, der favoriseres af det forøgede næringsindhold. Direkte tilførsel af næringsstoffer på naturarealet har samme effekt.

Ved naturtypekortlægningen er det samlede omfang af tydelige tegn på randpåvirkning fra gødskning eller sprøjtning af naboarealer samt direkte gødskning eller tilskuds fodring på arealet registreret.

Den påvirkede arealandel er angivet på en skala fra 1-5 inddelt som nedenstående:

Arealandel tydelig eutrofiering (direkte gødskning eller tilskudsfodring)	Areal andel med tydelig randpåvirkning fra gødskning af naboarealer	Areal andel med tydelig randpåvirkning fra sprøjtning af naboarealer
1) 0%	1) 0%	1) 0%
2) 1-10%	2) 1-10%	2) 1-10%
3) 10-25%	3) 10-25%	3) 10-25%
4) 25-50%	4) 25-50%	4) 25-50%
5) 50-100%	5) 50-100%	5) 50-100%

Forekomst af invasive arter

Invasive plantearter er ikke-hjemmehørende arter, der fortrænger naturlig vegetation. Forekomst af invasive arter er en trussel, fordi arterne breder sig ekspansivt og udkonkurrerer de arter, der er karakteristiske for naturtyperne. Invasive arter er særlig et problem i kyst- og klitnaturtyperne samt på hederne.

Ved naturtypekortlægningen er det registreret, på hvor stor en andel af det samlede areal, der forekommer en eller flere af de invasive arter, der er opført i Appendiks 2 til den tekniske anvisning for kortlægningen.

Arealandelen, hvor der forekommer invasive arter, er angivet på en skala fra 1-5 inddelt som nedenfor:

Samlet dækning af invasive arter
1) 0%
2) 1-10%
3) 10-25%
4) 25-50%
5) 50-100%

Arealandel med drift

For de driftsafhængige, lysåbne naturtyper er det registreret, om arealet på kortlægningstidspunktet (2016-19) var i drift/pleje til sikring af lysåbne forhold. Drift er registreret som det totale andel af arealet, der enten græsses, tages høslæt (det afslåede materiale fjernes) eller foretages slåning (det afslåede materiale efterlades). Dette er opgjort ud fra en skala fra 1 til 5.

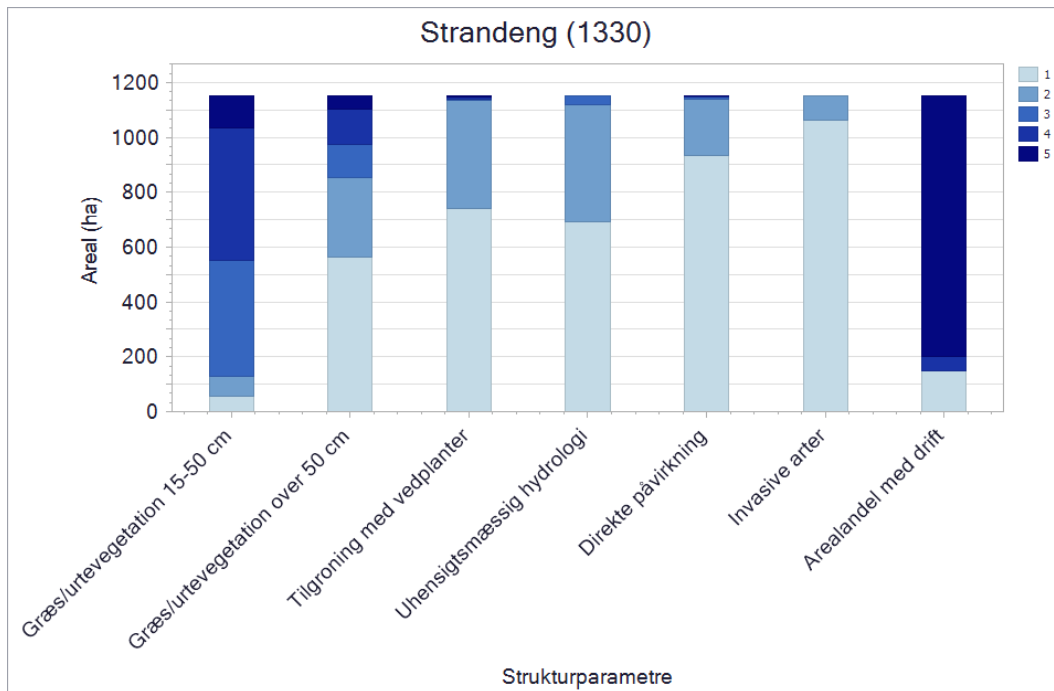
Manglende pleje er en trussel mod flere lysåbne naturtyper. For plejekrævende lysåbne naturtyper vil naturtilstanden normalt/ofte være afhængig af, at den hensigtsmæssige drift videreføres.

Samlet arealandel med drift
1) 0-5%
2) 5-10%
3) 10-30%
4) 30-75%
5) 75-100%

Negative påvirkninger på naturtyper

I nedenstående afsnit gennemgås de enkelte naturtyper i forhold til hvilke parametre, der påvirker dem negativt, og hvor meget naturtypen samlet set bliver påvirket af den enkelte parameter. De enkelte parametres påvirkning afbildes grafisk ud fra en skala på 1-5, hvor 1 generelt angiver den mindste værdi fx mindst tilgroning, mindst arealandel der er påvirket af gødskning, bedst hydrologi

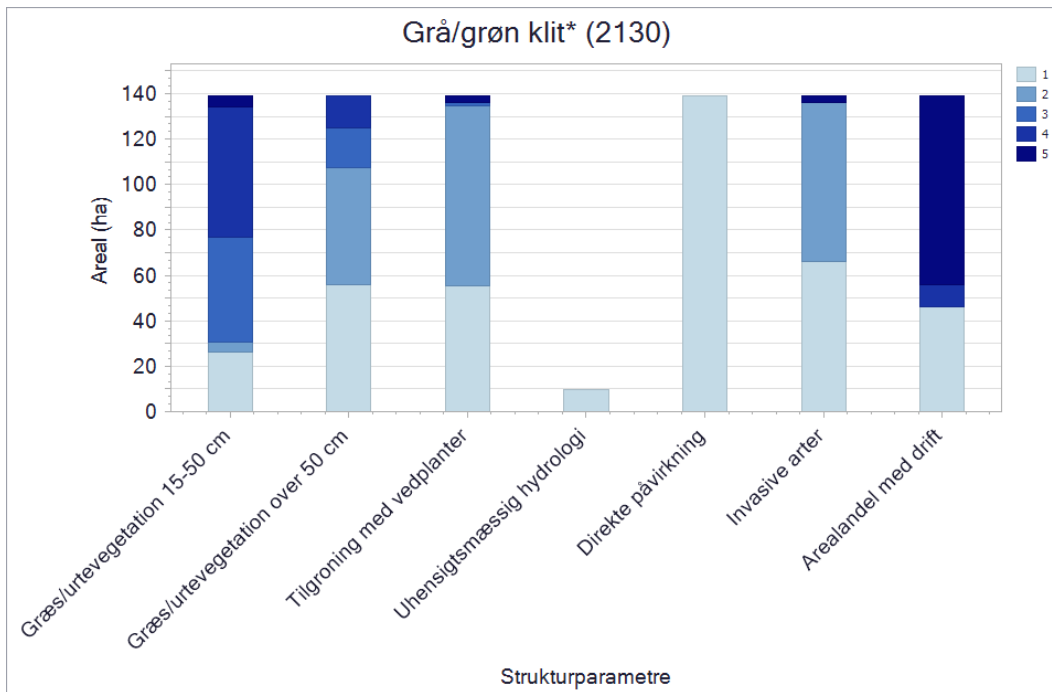
osv. og 5 generelt angiver den største værdi fx størst tilgroning, størst areal andel der er påvirket af gødskning, mest påvirket af uhensigtsmæssig hydrologi. Se afsnittets indledende gennemgang af de enkelte parametre for en mere detaljeret redegørelse.

Figuren viser naturtypens strukturelle parametre, der blev registreret ved kortlægningen. For alle parametre går skalaen fra 1 til 5, hvor 1 generelt angiver den mindste grad af negativ påvirkning, fx mindst tilgroning, mindst arealandel, der er påvirket af gødskning, bedst hydrologi osv. Værdien 5 angiver den største grad af negativ påvirkning, fx størst tilgroning, størst arealandel, der er påvirket af gødskning, mest påvirket af uhensigtsmæssig hydrologi. Se afsnittets indledende gennemgang af de enkelte parametre for en mere detaljerede redegørelse.

Strandeng (1330) er først og fremmest betinget af saltpåvirkning og uforstyrret hydrologi, og er typisk afhængig af den konstante dynamik, som jævnlige oversvømmelser skaber, og som kan medføre dannelse af lo-systemer og saltpander. Strandengene er i deres artsrige, lavtvoksende form helt afhængig af en passende græsning med fravær af gødskning, der begunstiger strandengens karakteristiske planter og fugle og muliggør, at der kan udvikles positive strukturelementer som f.eks. tuer af gul engmyre og en artsrig urtevegetation. I den ugræssede form udvikler de våde dele af strandengen sig til strandsumpe med især tagrør og strand-kogleaks.

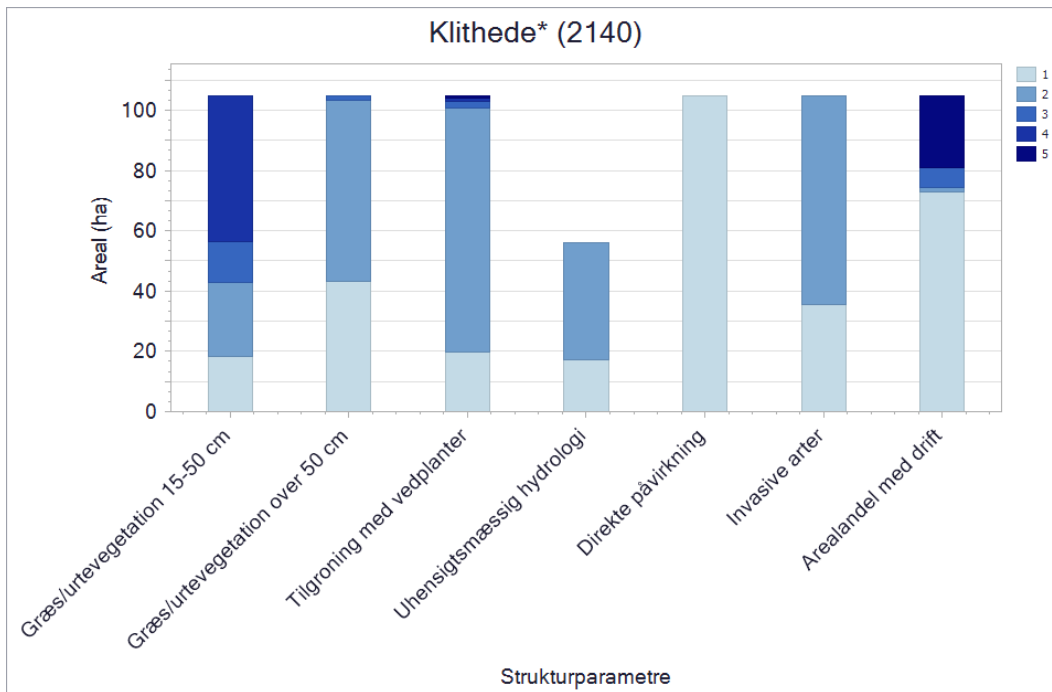
Der er kortlagt godt 1153 ha strandeng i området. Områdets strandenge har på størstedelen af arealet (over 4/5) en relativt passende andel af høje græsser og urter, og på godt halvdelen af arealet er der en relativt passende andel af middelhøje græsser og urter. En mindre andel af strandengene er præget af meget høj græs- og urtevegetation, og tilgroning udgør stedvist en trussel mod naturtypen. Der er dog ca. 70 ha svarende til 6 % af det samlede strandengsareal, der er registreret som strandrørsumpe, hvor høj vegetation og manglende pleje er en naturlig tilstand for naturtypen. På Agger Tange er der desuden af hensyn til levesteder for områdets fugle, stedvist strandengsarealer med høj vegetation. Der er pleje i form af græsning på over ¾ af det samlede areal med strandeng. Størstedelen af det samlede areal med naturtypen er fri for vedplanter og langt størstedelen af det samlede areal er fri for invasive arter. Der er konstateret naturlig hydrologi på størstedelen af arealet, og på ca. 1/3 er der registreret tegn på afvanding med svag effekt, men stadig med udbredt fugtigbundsvegetation. Kun på omkring på en meget lille del af det samlede areal, men dog ca. 32 ha, er der registreret tydelige tegn på afvanding, hvilket udgør en trussel.

Figuren viser naturtypens strukturelle parametre, der blev registreret ved kortlægningen. For alle parametre går skalaen fra 1 til 5, hvor 1 generelt angiver den mindste grad af negativ påvirkning, fx mindst tilgroning, mindst arealandel, der er påvirket af gødsning, bedst hydrologi osv. Værdien 5 angiver den største grad af negativ påvirkning, fx størst tilgroning, størst arealandel, der er påvirket af gødsning, mest påvirket af uhensigtsmæssig hydrologi. Se afsnittets indledende gennemgang af de enkelte parametre for en mere detaljeret redegørelse.

Grå/grøn klit (2130) er afhængig af næringsfattige forhold, og især grå klit er meget følsom overfor eutrofiering, der skader mos- og lavforekomsterne. Naturtypen kan være betinget af naturlig dynamik, idet den udvikles ved naturlig succession af hvid klit. Især grøn klit vil normalt være driftsbetinget, og desuden kan bekæmpelse af invasive arter som rynket rose være nødvendig for at sikre naturtypen.

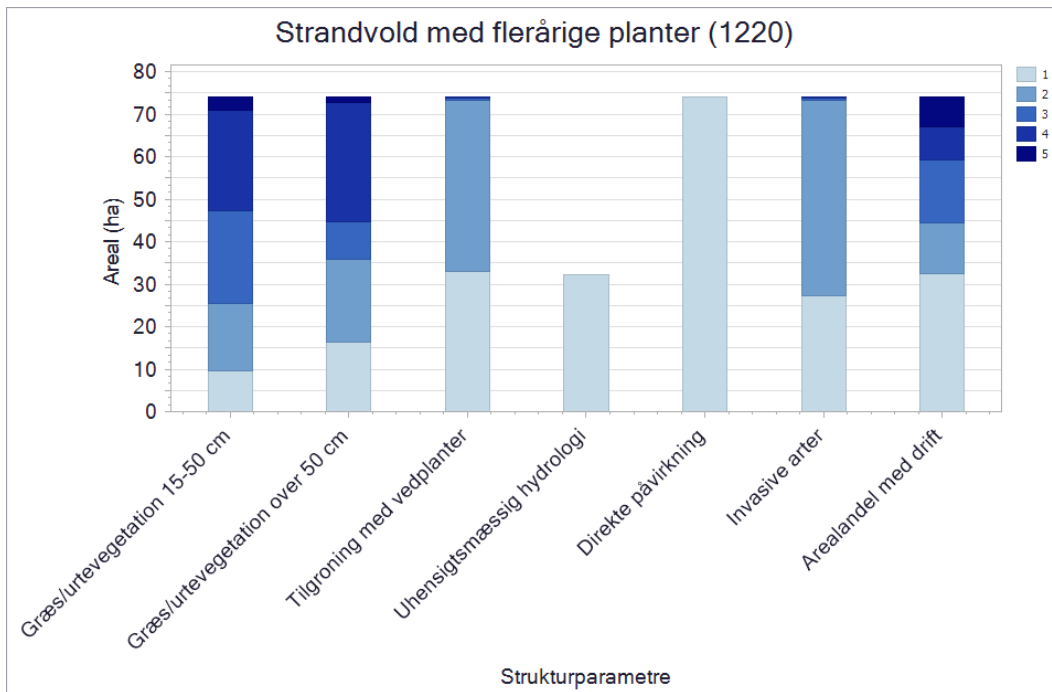
Der er kortlagt ca. 139 ha grå/grøn klit i området. Områdets grå/grønne klitter har på størstedelen af arealet en relativt passende andel af høje græsser og urter, og på godt halvdelen af arealet er der en relativt passende andel af middelhøje græsser og urter. På knap halvdelen af arealet er der dog en relativt stor dækning af særligt middelhøje græsser og urter i forhold til, hvad der er optimalt for naturtypen. En del af de registrerede middelhøje-høje urter kan tilskrives forekomst af sandhjelme, der er et naturligt indslag i naturtypen. Kun en mindre del af arealet (ca. 10%) er meget præget af tilgroning i høje græsser og urter, hvilket udgør en trussel. Områdets grå/grønne klitter er på næsten hele arealet fri for vedplanter eller har kun spredte forekomster, der ikke udgør en trussel. Knap halvdelen af arealet er fri for invasive arter, mens der på ca. halvdelen af arealet er spredte forekomster. Kun ca. 3 ha er meget præget og dermed truet af tilgroning med invasive arter. Omkring 2/3 af det samlede areal er under pleje. Der er ikke konstateret direkte påvirkning fra landbrugsdrift.

Figuren viser naturtypens strukturelle parametre, der blev registreret ved kortlægningen. For alle parametre går skalaen fra 1 til 5, hvor 1 generelt angiver den mindste grad af negativ påvirkning, fx mindst tilgroning, mindst arealandel, der er påvirket af gødsning, bedst hydrologi osv. Værdien 5 angiver den største grad af negativ påvirkning, fx størst tilgroning, størst arealandel, der er påvirket af gødsning, mest påvirket af uhensigtsmæssig hydrologi. Se afsnittets indledende gennemgang af de enkelte parametre for en mere detaljerede redegørelse.

Klithede (2140) er afhængig af naturlig dynamik og er meget følsom overfor eutrofiering, der skader mos- og lavforekomsterne og øger tilgroning med græsser og vedplanter. Våd klithede er afhængig af naturlig hydrologi. Klitheden er normalt betinget af græsning, og bekæmpelse af invasive arter som bjerg-fyr og rynket rose kan være nødvendig for at sikre naturtypen.

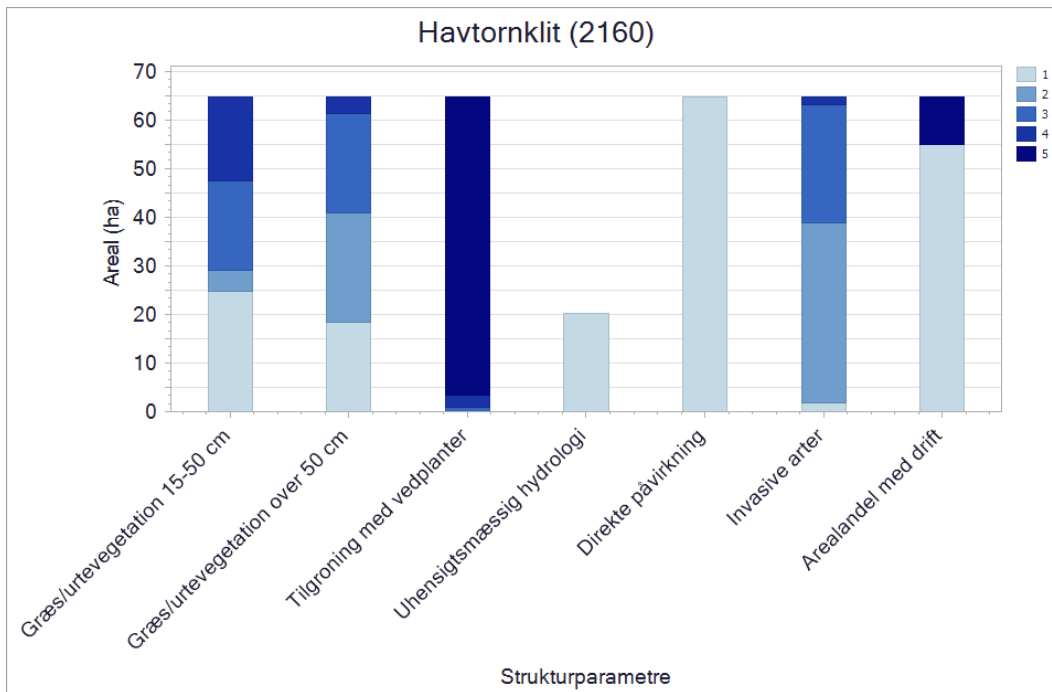
Der er kortlagt godt 105 ha klithede i området. Områdets klitheder har generelt en relativt passende dækning af middelhøje til høje græsser og urter. Der er registreret en relativt passende dækning af vedplanter på næsten hele arealet. På omkring 2/3 af arealet er der registreret spredte forekomster af invasive arter, mens den resterende del er helt fri for invasive arter. Det er knap 1/3 af det samlede areal, hvor der er konstateret pleje. Der ikke konstateret direkte påvirkning fra landbrugsdrift.

Figuren viser naturtypens strukturelle parametre, der blev registreret ved kortlægningen. For alle parametre går skalaen fra 1 til 5, hvor 1 generelt angiver den mindste grad af negativ påvirkning, fx mindst tilgroning, mindst arealandel, der er påvirket af gødsning, bedst hydrologi osv. Værdien 5 angiver den største grad af negativ påvirkning, fx størst tilgroning, størst arealandel, der er påvirket af gødsning, mest påvirket af uhensigtsmæssig hydrologi. Se afsnittets indledende gennemgang af de enkelte parametre for en mere detaljerede redegørelse.

Strandvold med flerårige planter (1220) er generelt afhængig af kystens dynamik i form af bølgepåvirkningen, som kan danne strandvolde og rullestenskyster. Især de ældre strandvolde kan få en artsrig flerårig flora med mange arter af lav og mosser, som er betinget af næringsfattige forhold og ofte er driftsbetinget. Bekæmpelse af invasive arter som rynket rose kan være nødvendig for at sikre naturtypen.

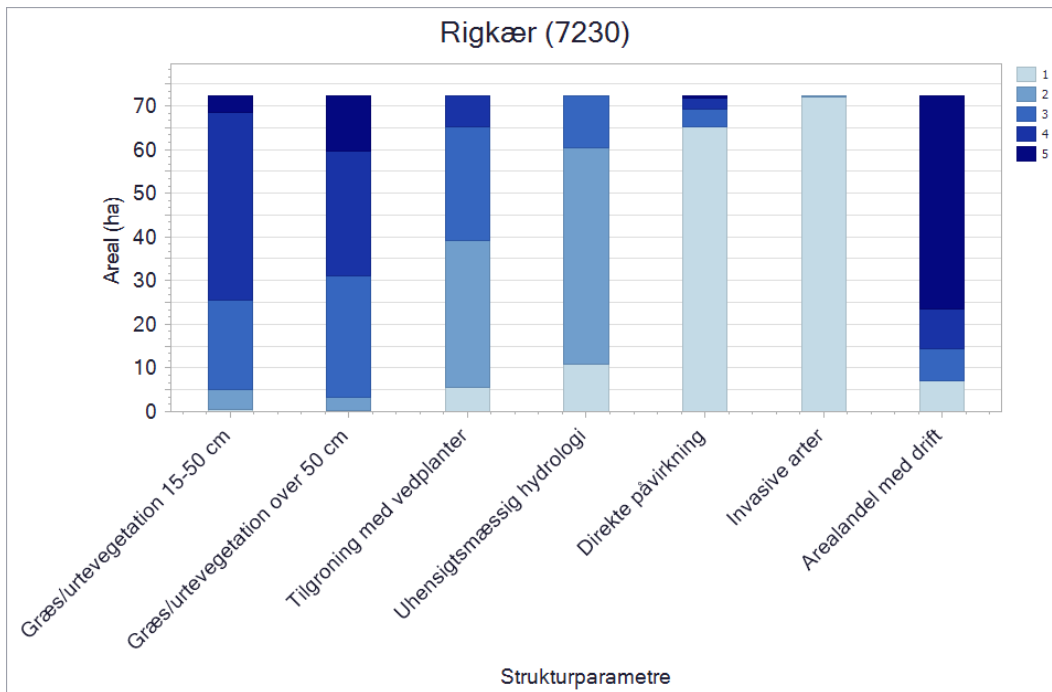
Der er kortlagt godt 74 ha strandvold med flerårige planter i området. Områdets strandvolde med flerårig vegetation har på størstedelen af arealet en relativt passende andel af middelhøje og høje græsser og urter. Naturtypen er fri for invasive arter på 1/3 af arealet, mens der er spredte forekomster på knap 2/3 af arealet.

Figuren viser naturtypens strukturelle parametre, der blev registreret ved kortlægningen. For alle parametre går skalaen fra 1 til 5, hvor 1 generelt angiver den mindste grad af negativ påvirkning, fx mindst tilgroning, mindst arealandel, der er påvirket af gødskning, bedst hydrologi osv. Værdien 5 angiver den største grad af negativ påvirkning, fx størst tilgroning, størst arealandel, der er påvirket af gødskning, mest påvirket af uhensigtsmæssig hydrologi. Se afsnittets indledende gennemgang af de enkelte parametre for en mere detaljerede redegørelse.

Havtornklit (2160) er bedst udviklet, når der er en høj andel af hjemmehørende buske (ene og gråris undtaget), en forholdsvis lav andel af græsser og urter og ingen forekomst af invasive arter. Naturtypen er ikke græsningsbetinget. Bekæmpelse af invasive arter som bjerg-fyr og rynket rose kan være nødvendig for at sikre naturtypen.

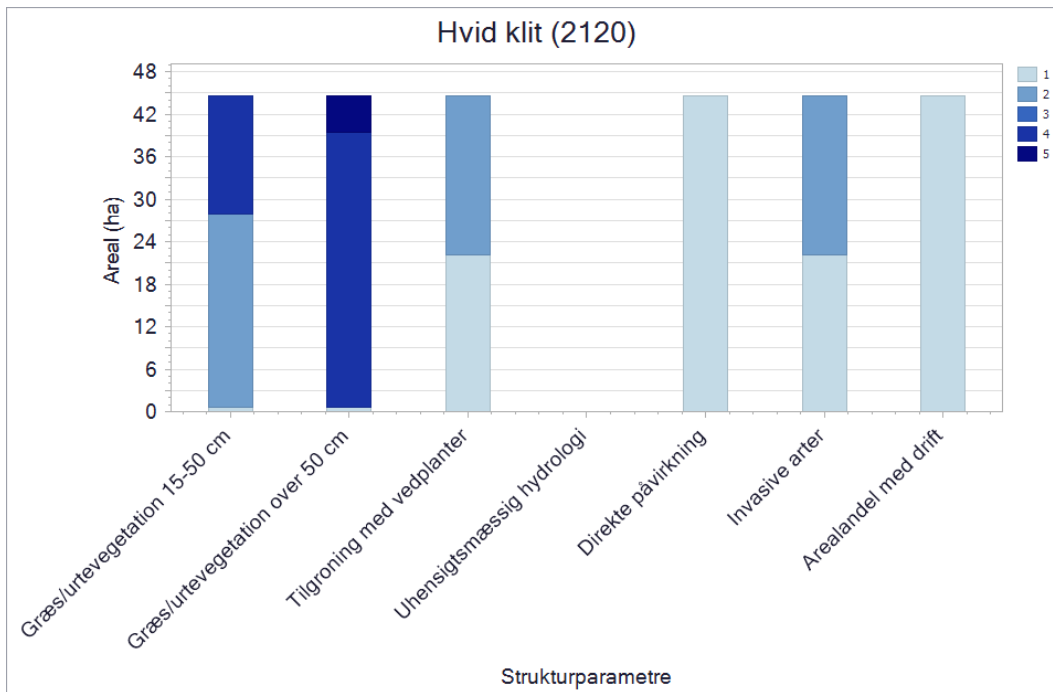
Der er kortlagt knap 65 ha havtornklit i området. Områdets havtornklitter er på størstedelen af arealet præget af en relativt passende andel af middelhøje-høje græsser og urter. På en mindre del af arealet (ca. 1/4) er der en stor andel af middelhøje græsser og urter i forhold til, hvad der er optimalt for naturtypen, men der er kun betydelig tilgroning i høje græsser og urter på en meget lille andel af arealet. En mere afgørende parameter for naturtilstanden er forekomst af invasive arter. Der er konstateret forekomst af invasive arter med varierende dækning på næsten hele arealet med havtornklit, men på størstedelen af arealet kun som spredte forekomster. På godt 1/3 af arealet er tilgroningen med invasive arter betydelig og udgør en trussel. Det er hovedsageligt rynket rose. Der er en høj dækning af vedplanter men dette er en naturlig tilstand for naturtypen. Det er kun en meget begrænset del af det samlede areal, hvor der er registreret pleje. Der er ikke konstateret direkte påvirkning fra landbrugsdrift.

Figuren viser naturtypens strukturelle parametre, der blev registreret ved kortlægningen. For alle parametre går skalaen fra 1 til 5, hvor 1 generelt angiver den mindste grad af negativ påvirkning, fx mindst tilgroning, mindst arealandel, der er påvirket af gødsning, bedst hydrologi osv. Værdien 5 angiver den største grad af negativ påvirkning, fx størst tilgroning, størst arealandel, der er påvirket af gødsning, mest påvirket af uhensigtsmæssig hydrologi. Se afsnittets indledende gennemgang af de enkelte parametre for en mere detaljerede redegørelse.

Rigkær (7230) er først og fremmest betinget af intakt hydrologi med en tilstrækkelig mængde rent, baserigt fremsivende grundvand, der medfører mere eller mindre permanent vandmættet jordbund. Grundvandets indhold af jern og kalk binder fosfor i forbindelser, der ikke kan optages af planter, og der skabes gode vækstforhold for såkaldte nøjsomhedsplanter. Naturtypen er afhængig af vedvarende græsning, og under fravær af gødsning kan der udvikle sig knoldstrukturer med mulighed for udvikling af en artsrig vegetation af lavtvoksende urter og en rig mosflora.

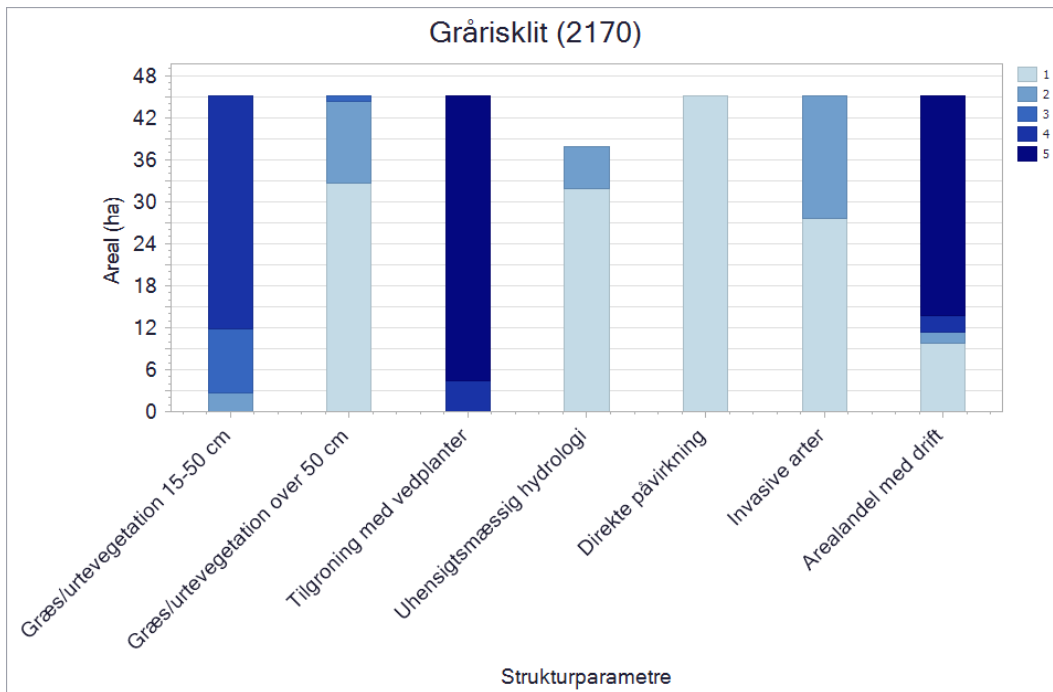
Der er kortlagt godt 72 ha rigkær i området. Områdets rigkær er på næsten hele arealet præget af en stor andel af høje græsser og urter i forhold til, hvad der er optimalt for naturtypen, og tilgroning udgør derfor en trussel på størstedelen af arealet med naturtypen. Tilgroning i vedplanter er stedvist en trussel. Godt halvdelen af arealet er fri for vedplanter eller har kun spredte forekomster, men knap halvdelen af arealet er præget af tilgroning i vedplanter. I forhold til hydrologi er der på hovedparten af arealet registreret naturlig hydrologi eller kun tegn på afvanding med svag effekt, men med udbredt fugtigbundsvegetation. På ca. 1/6 af det samlede areal med naturtypen er der tydelig tegn på afvanding, hvilket udgør en væsentlig trussel. Næsten alle områdets rigkær er fri for invasive arter, og der kun på en mindre del af rigkærene er registreret direkte påvirkning fra landbrugsdrift. Der er registreret pleje på over ¾ af det samlede areal.

Figuren viser naturtypens strukturelle parametre, der blev registreret ved kortlægningen. For alle parametre går skalaen fra 1 til 5, hvor 1 generelt angiver den mindste grad af negativ påvirkning, fx mindst tilgroning, mindst arealandel, der er påvirket af gødsning, bedst hydrologi osv. Værdien 5 angiver den største grad af negativ påvirkning, fx størst tilgroning, størst arealandel, der er påvirket af gødsning, mest påvirket af uhensigtsmæssig hydrologi. Se afsnittets indledende gennemgang af de enkelte parametre for en mere detaljerede redegørelse.

Hvid klit (2120) er betinget af naturlig dynamik med vindbrud og vindomlejring af sand. Typen er ikke betinget af drift, men bekæmpelse af invasive arter som rynket rose kan være nødvendig for at sikre naturtypen.

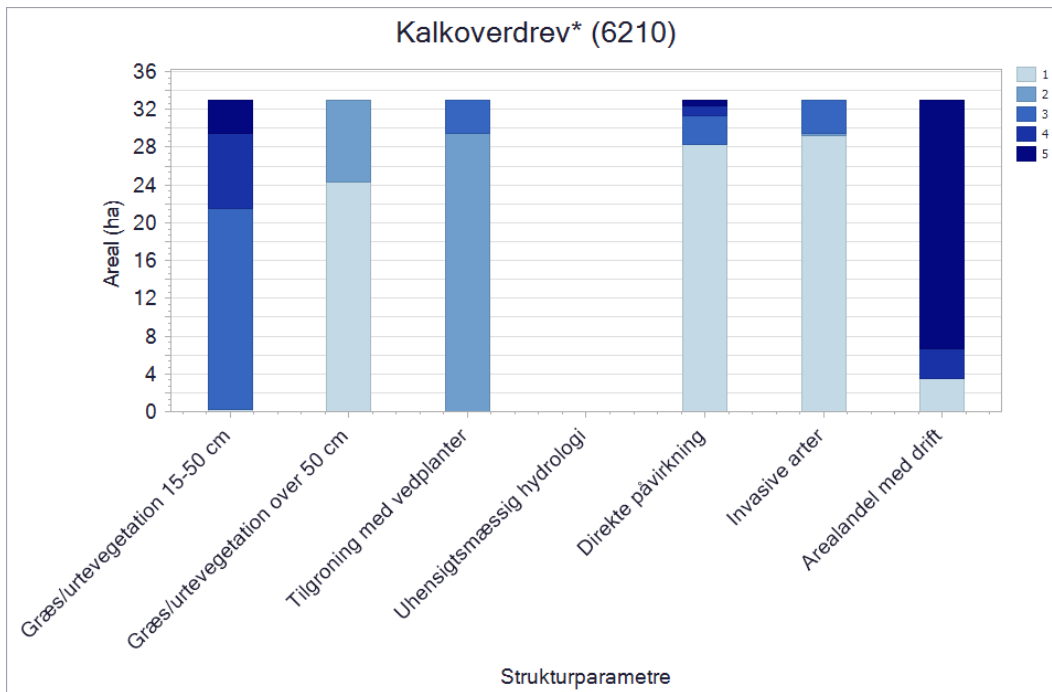
Der er kortlagt knap 45 ha hvid klit i området. Områdets hvide klitter har generelt, bortset fra et enkelt lille areal, en relativt høj græs- og urtevegetation i forhold til, hvad der er optimalt for naturtypen, men dette kan primært tilskrives stor forekomst af sandhjelme, der er et naturligt indslag i naturtypen. Næsten halvdelen af arealet er helt fri for invasive arter, og der er kun spredte forekomster på godt halvdelen af det samlede areal. Dette dækker over forekomst af rynket rose.

Figuren viser naturtypens strukturelle parametre, der blev registreret ved kortlægningen. For alle parametre går skalaen fra 1 til 5, hvor 1 generelt angiver den mindste grad af negativ påvirkning, fx mindst tilgroning, mindst arealandel, der er påvirket af gødskning, bedst hydrologi osv. Værdien 5 angiver den største grad af negativ påvirkning, fx størst tilgroning, størst arealandel, der er påvirket af gødskning, mest påvirket af uhensigtsmæssig hydrologi. Se afsnittets indledende gennemgang af de enkelte parametre for en mere detaljerede redegørelse.

Grårisklit (2170) har optimalt en høj dækning af gråris inklusiv mellemformer til krybende pil, en lav dækning af græsser og urter og ingen forekomst af invasive arter. På nogle arealer vil der være behov for at holde tilgroning med andre vedplanter og høje græsser og urter nede ved f.eks. rydning og/eller græsning. Bekæmpelse af invasive arter som bjerg-fyr og rynket rose kan være nødvendig for at sikre naturtypen.

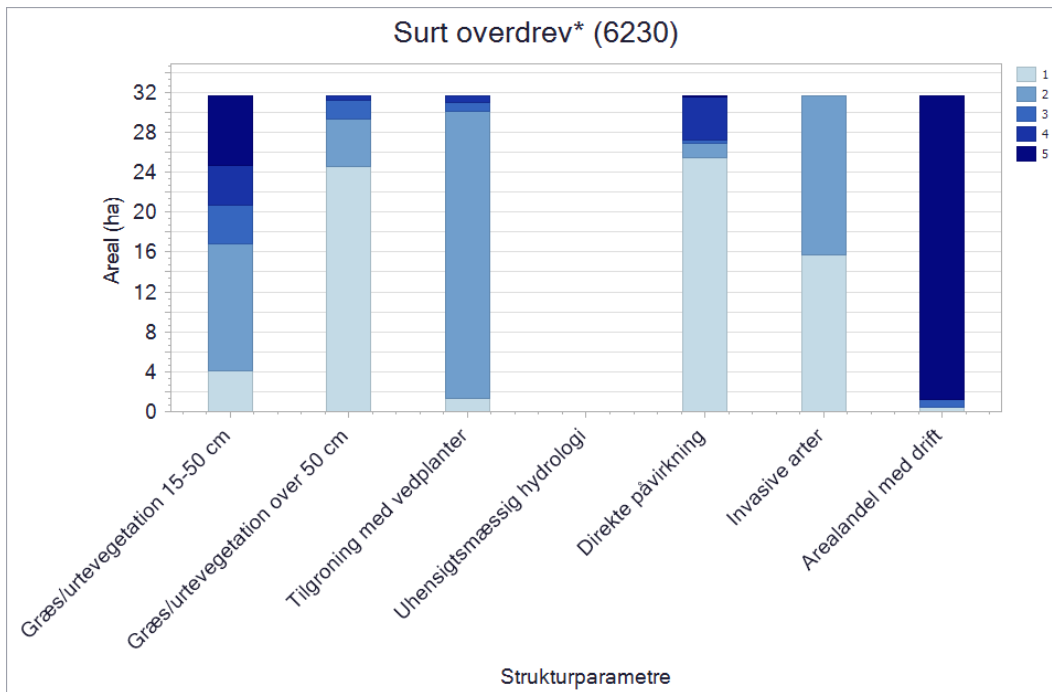
Der er kortlagt godt 45 ha grårisklit i området. En større del af områdets areal med grårisklit (ca. 3/4) har en stor andel af middelhøje græsser og urter i forhold til, hvad der er optimalt for naturtypen, men der er ikke problemer med tilgroning i høje græsser og urter. Størstedelen af arealet (ca. 2/3) er fri for invasive arter, og der er kun spredte forekomster på den resterende del. Der er en høj dækning af vedplanter men dette er en naturlig tilstand for naturtypen. Der er konstateret pleje på omkring ¼ af det samlede areal. Der er ikke konstateret direkte påvirkning fra landbrugsdrift.

Figuren viser naturtypens strukturelle parametre, der blev registreret ved kortlægningen. For alle parametre går skalaen fra 1 til 5, hvor 1 generelt angiver den mindste grad af negativ påvirkning, fx mindst tilgroning, mindst arealandel, der er påvirket af gødskning, bedst hydrologi osv. Værdien 5 angiver den største grad af negativ påvirkning, fx størst tilgroning, størst arealandel, der er påvirket af gødskning, mest påvirket af uhensigtsmæssig hydrologi. Se afsnittets indledende gennemgang af de enkelte parametre for en mere detaljerede redegørelse.

Kalkoverdrev (6210) rummer en urtedomineret vegetation udviklet på veldrænet kalkrig (basisk) bund uden anden kulturpåvirkning end græsning. De ofte meget artsrige plantesamfund, der udvikler sig på gamle kalkoverdrev, er stærkt afhængige af en lang, stabil udvikling med konstant græsning og fravær af gødskning og uden isåning af kulturplanter. En vedvarende græsning skaber betingelser for positive strukturelementer som en urterig flora, myretuer, nedbidte træer og buske som evt. har fodposer. Et moderat indslag af vedplanter er således naturligt og ønskeligt på naturtypen.

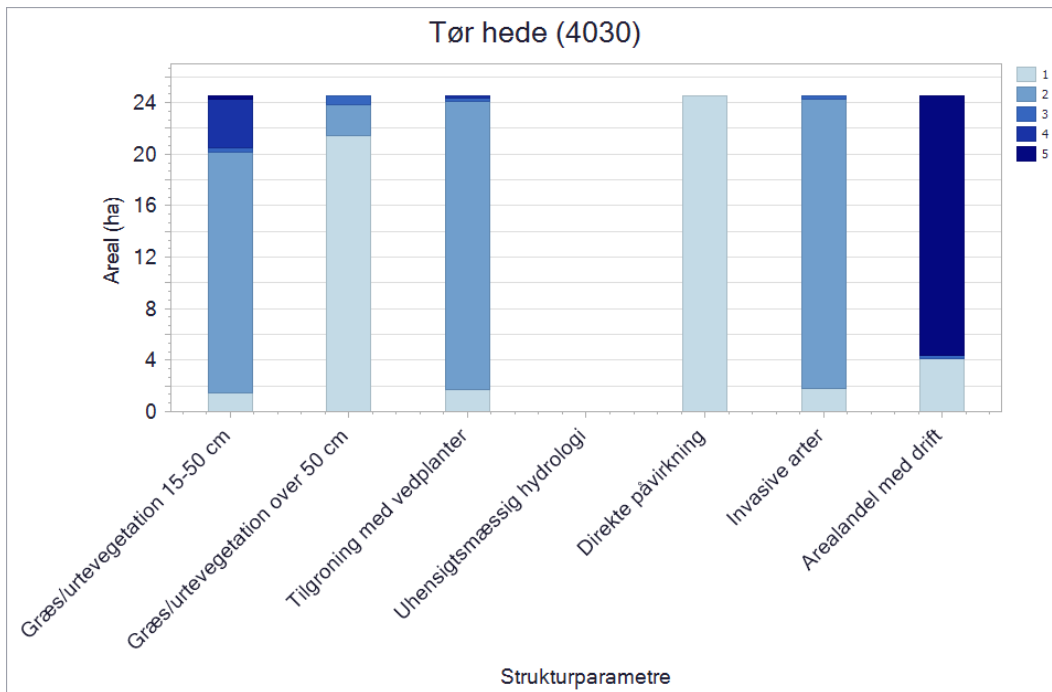
Der er kortlagt knap 33 ha kalkoverdrev i området. Områdets kalkoverdrev er på størstedelen af arealet ikke truet af tilgroning. Kalkoverdrevene har en relativt passende, lav græs- og urtevegetationshøjde på størstedelen af arealet. Kun en mindre del af arealet (ca. 1/3) er præget af tilgroning i middelhøje græsser og urter, og der er ingen problemer med tilgroning i høje græsser og urter. Der er registreret en relativt passende dækning af vedplanter på alle kalkoverdrevene og størstedelen af arealet er fri for invasive arter og uden direkte påvirkning fra landbrugsdrift. På en mindre del af arealet med kalkoverdrev (ca. 1/10) er der dog moderat tilgroning med invasive arter, og der er registreret direkte påvirkning fra landbrugsdrift på en mindre del (ca. 1/7) af naturtypens samlede areal. Disse parametre udgør her en trussel. Der er konstateret pleje i form af afgræsning på over ¾ af det samlede areal.

Figuren viser naturtypens strukturelle parametre, der blev registreret ved kortlægningen. For alle parametre går skalaen fra 1 til 5, hvor 1 generelt angiver den mindste grad af negativ påvirkning, fx mindst tilgroning, mindst arealandel, der er påvirket af gødsning, bedst hydrologi osv. Værdien 5 angiver den største grad af negativ påvirkning, fx størst tilgroning, størst arealandel, der er påvirket af gødsning, mest påvirket af uhensigtsmæssig hydrologi. Se afsnittets indledende gennemgang af de enkelte parametre for en mere detaljerede redegørelse.

Surt overdrev (6230) rummer en græsningsbetinget, urtedomineret vegetation udviklet på relativt sur, veldrænet bund uden anden kulturpåvirkning end græsning. De ofte meget artsrige plantesamfund, der udvikler sig på gamle sure overdrev, er stærkt afhængige af en lang, stabil udvikling med konstant afgræsning og fravær af gødsning og uden isåning af kulturplanter. Under disse forhold udvikles positive strukturelementer som en urterig flora, myretuer, nedbidte træer og buske som evt. har fodposer. Et moderat indslag af vedplanter er således naturligt og ønskeligt på naturtypen.

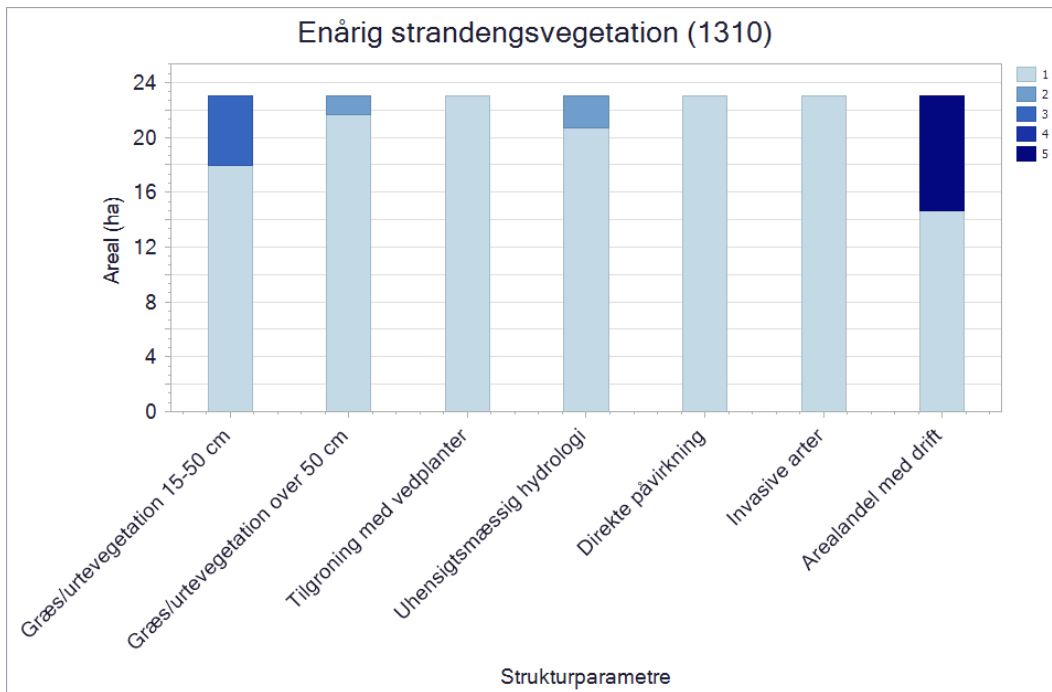
Der er kortlagt knap 32 ha surt overdrev i området. Områdets sure overdrev er på størstedelen af arealet ikke truet af tilgroning. De sure overdrev har på størstedelen af arealet (ca. 2/3) en relativt passende, lav græs- og urtevegetationshøjde, og har en passende dækning af vedplanter på næsten hele arealet. En mindre del af arealet (ca. 1/3) er præget af tilgroning i middelhøje græsser og urter, men kun en lille del af arealet er præget af tilgroning i høje græsser og urter. Der er spredte forekomster af invasive arter på halvdelen af det samlede areal, mens resten er fri for invasive arter. På størstedelen af naturtypens samlede areal, er der ikke konstateret direkte påvirkning fra landbrugsdrift, men på omkring 1/6 af arealet er der registreret påvirkning i et omfang, der udgør en trussel. Der er konstateret pleje i form af græsning på næsten hele det samlede areal.

Figuren viser naturtypens strukturelle parametre, der blev registreret ved kortlægningen. For alle parametre går skalaen fra 1 til 5, hvor 1 generelt angiver den mindste grad af negativ påvirkning, fx mindst tilgroning, mindst arealandel, der er påvirket af gødskning, bedst hydrologi osv. Værdien 5 angiver den største grad af negativ påvirkning, fx størst tilgroning, størst arealandel, der er påvirket af gødskning, mest påvirket af uhensigtsmæssig hydrologi. Se afsnittets indledende gennemgang af de enkelte parametre for en mere detaljerede redegørelse.

Tør hede (4030) er afhængig af dynamik i form af græsning, afbrænding, tørveskrælning eller slæt, der vedligeholder lyngvegetationen, da den ellers naturligt gror til og omdannes til skovtyper på næringsfattig bund. Herudover er næringsfattige forhold en afgørende forudsætning for, at dværgbuskene ikke udkonkurreres af græsser og vedplanter, og det kan også være nødvendigt at bekæmpe tilgroning med invasive arter som glansbladet hæg, bjerg-fyr og andre arter af nåletræer.

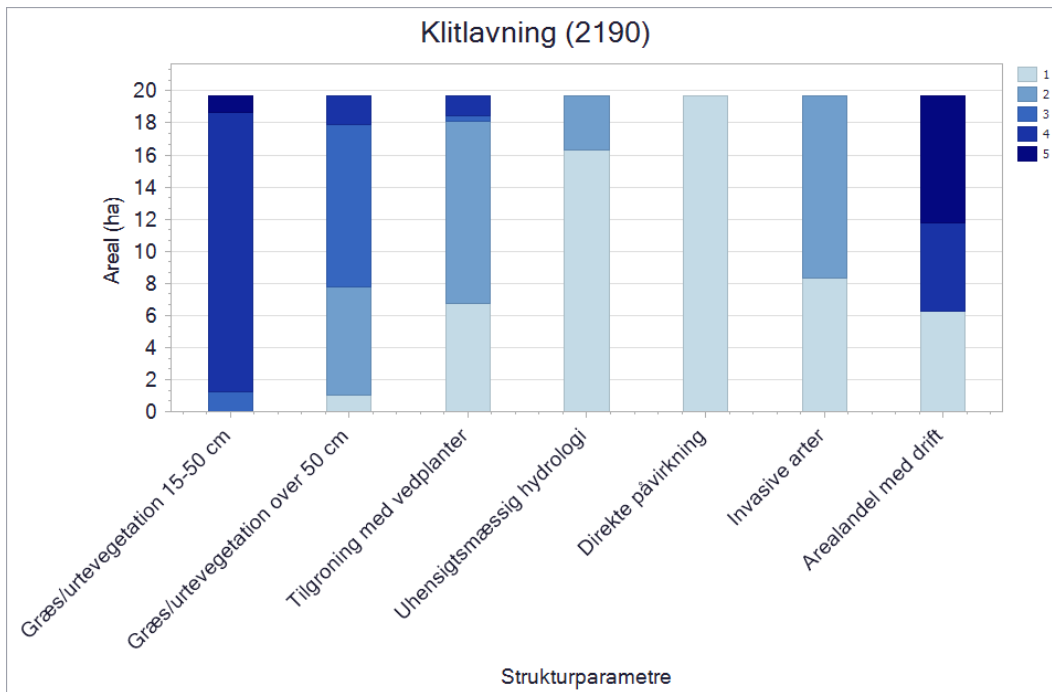
Der er kortlagt knap 25 ha tør hede i området. Områdets tørre heder har en relativt passende andel af middelhøje græsser og urter på størstedelen (godt 4/5) af arealet, og andelen af høje græsser og urter er passende lav på næsten hele hede-arealet. Kun på knap 1/5 af det samlede areal er andelen af middelhøje græsser og urter stor i forhold til, hvad der er optimalt for naturtypen og vil udgøre en trussel mod naturtypen. Der er kun spredte forekomster af invasive arter på næsten alle områdets tørre heder. Ligeledes er der kun registreret spredte forekomster af vedplanter på næsten hele arealet. Der er registreret pleje på over $\frac{3}{4}$ af det samlede areal med tør hede.

Figuren viser naturtypens strukturelle parametre, der blev registreret ved kortlægningen. For alle parametre går skalaen fra 1 til 5, hvor 1 generelt angiver den mindste grad af negativ påvirkning, fx mindst tilgroning, mindst arealandel, der er påvirket af gødsning, bedst hydrologi osv. Værdien 5 angiver den største grad af negativ påvirkning, fx størst tilgroning, størst arealandel, der er påvirket af gødsning, mest påvirket af uhensigtsmæssig hydrologi. Se afsnittets indledende gennemgang af de enkelte parametre for en mere detaljerede redegørelse.

Enårig strandengsvegetation (1310) forekommer ofte som kvellervade i loer eller saltpander eller i en tør variant på engmyretuer. Naturtypen er typisk betinget af græsning, men kan i visse tilfælde opretholdes af havets naturlige dynamik med jævnlige oversvømmelser, som er en forudsætning for naturtypen.

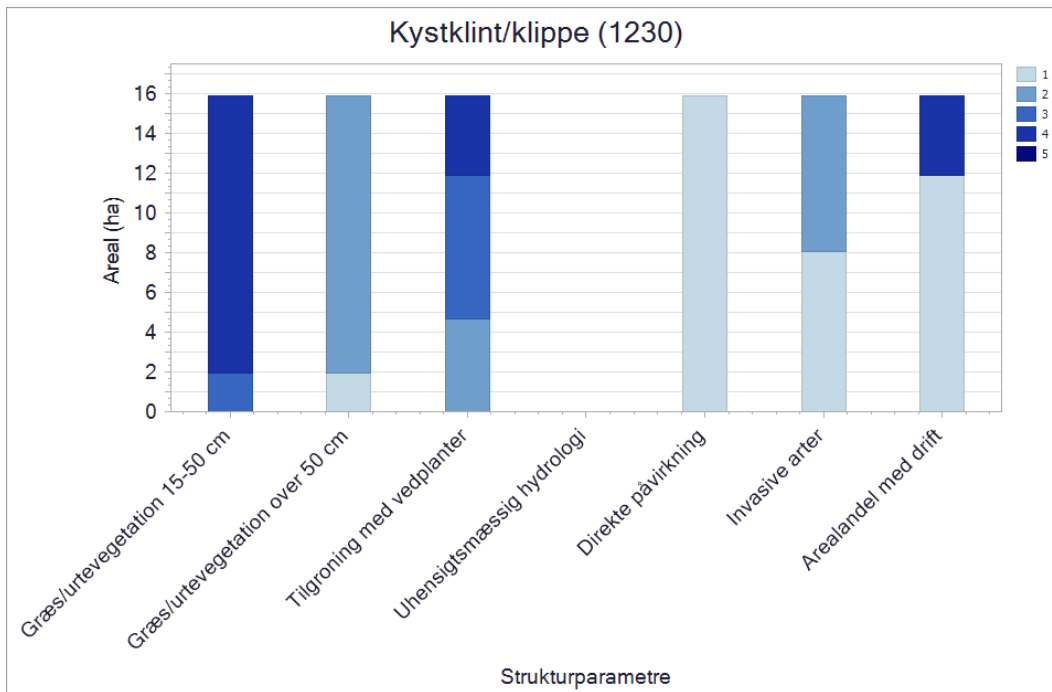
Der er kortlagt ca. 23 ha enårig strandengsvegetation i området. Områdets arealer med enårig strandengsvegetation har generelt en passende lav andel af middelhøje- høje græsser og urter samt vedplanter og arealet er fri for invasive arter. Der er konstateret naturlig hydrologi på størstedelen af arealet.

Figuren viser naturtypens strukturelle parametre, der blev registreret ved kortlægningen. For alle parametre går skalaen fra 1 til 5, hvor 1 generelt angiver den mindste grad af negativ påvirkning, fx mindst tilgroning, mindst arealandel, der er påvirket af gødsning, bedst hydrologi osv. Værdien 5 angiver den største grad af negativ påvirkning, fx størst tilgroning, størst arealandel, der er påvirket af gødsning, mest påvirket af uhensigtsmæssig hydrologi. Se afsnittets indledende gennemgang af de enkelte parametre for en mere detaljerede redegørelse.

Klitlavning (2190) er en meget varieret naturtype og vegetationen kan være lav, urte- og halvgræsdomineret, tilgroet i tagrør eller mere eller mindre kratbevokset. Drift i form af græsning kan begunstige typen, men er ikke altid en betingelse for god tilstand. Klitlavning er afhængig af naturlig hydrologi og naturlig dynamik, og bekæmpelse af invasive arter kan være nødvendig for at sikre naturtypen.

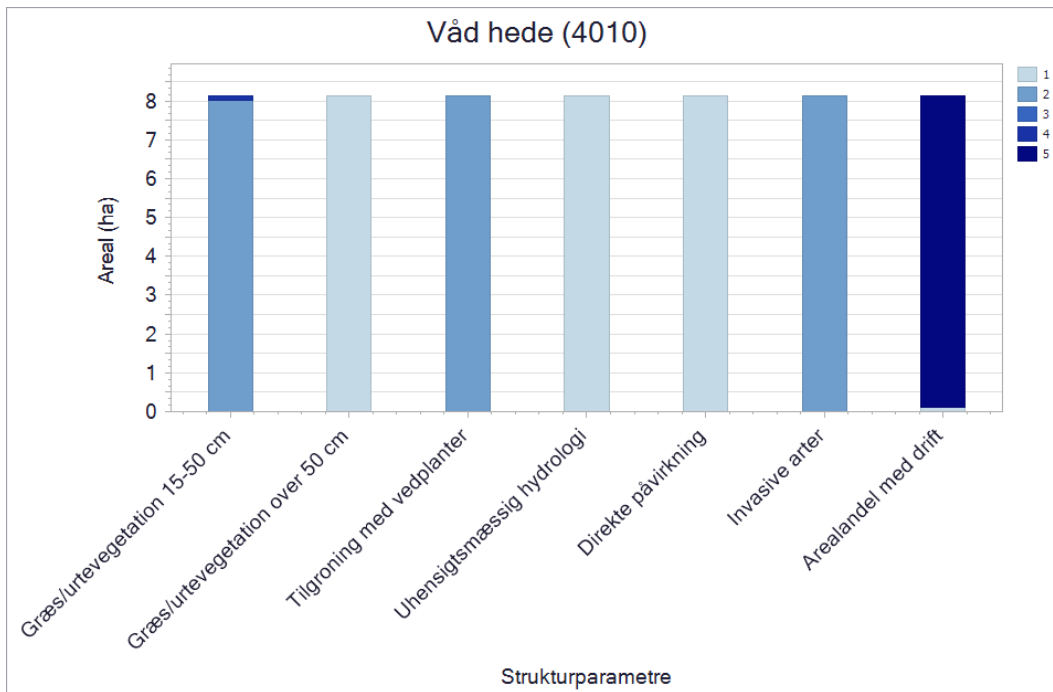
Der er kortlagt knap 20 ha klitlavning i området. Der er registreret forekomst af vedplanter med varierende dækning på omkring 2/3 af arealet med klitlavning, men på langt størstedelen af arealet, er det kun spredte forekomster. Kun et lille areal (godt 2 ha) er meget præget og dermed truet af tilgroning i vedplanter. Knap halvdelen af arealet er helt fri for invasive arter, mens der er registreret spredte forekomster på den resterende del. Der er konstateret naturlig hydrologi på størstedelen af arealet og pleje på omkring 2/3 af arealet. Der er ikke konstateret direkte påvirkning fra landbrugsdrift.

Figuren viser naturtypens strukturelle parametre, der blev registreret ved kortlægningen. For alle parametre går skalaen fra 1 til 5, hvor 1 generelt angiver den mindste grad af negativ påvirkning, fx mindst tilgroning, mindst arealandel, der er påvirket af gødsning, bedst hydrologi osv. Værdien 5 angiver den største grad af negativ påvirkning, fx størst tilgroning, størst arealandel, der er påvirket af gødsning, mest påvirket af uhensigtsmæssig hydrologi. Se afsnittets indledende gennemgang af de enkelte parametre for en mere detaljerede redegørelse.

Kystklint (1230) udvikles bedst, hvor der er naturlig dynamik uden kystbeskyttelse, og hvor der ikke sker påvirkning med næringsstoffer fra ovenfor liggende marker. Tæt på havet bliver klinten til stadighed påvirket af bølgerne, som skaber partier med erosion og skred og sikrer rede-muligheder for bl.a. digesvaler. Naturtypen er normalt ikke driftsbetinget.

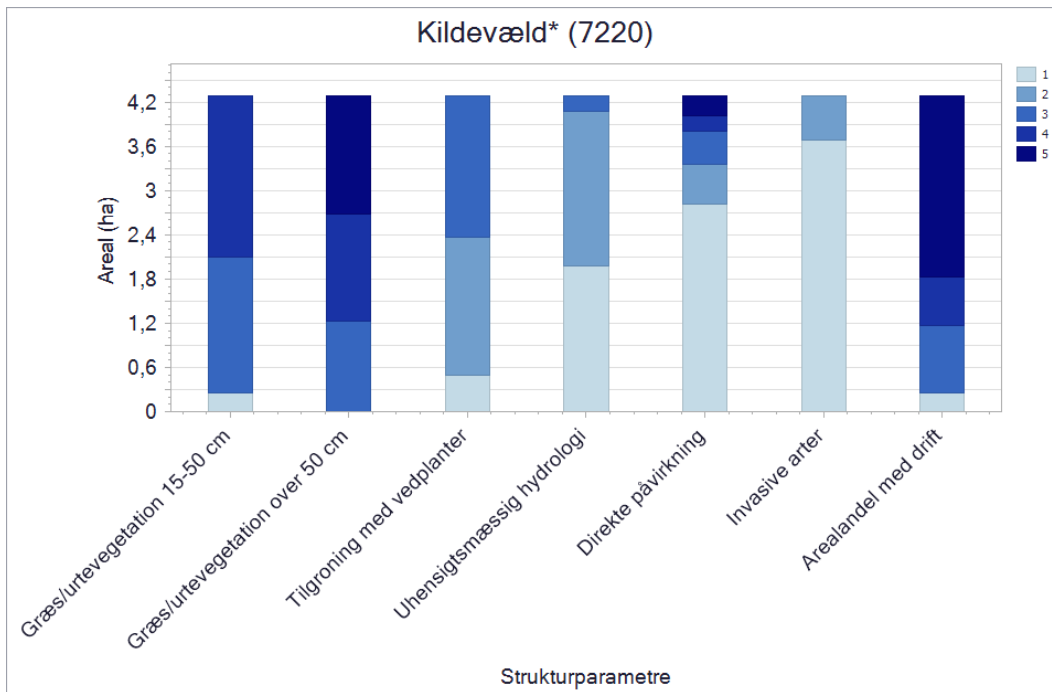
Der er kortlagt ca. 16 ha kystklint i området. Områdets kystkliner har en relativt passende andel af middelhøje-høje græsser og urter samt vedplanter. Hovedparten af arealet er fri for invasive arter men der er dog med spredte forekomster på en mindre del. Der er ikke konstateret direkte påvirkning fra landbrugsdrift.

Figuren viser naturtypens strukturelle parametre, der blev registreret ved kortlægningen. For alle parametre går skalaen fra 1 til 5, hvor 1 generelt angiver den mindste grad af negativ påvirkning, fx mindst tilgroning, mindst arealandel, der er påvirket af gødsning, bedst hydrologi osv. Værdien 5 angiver den største grad af negativ påvirkning, fx størst tilgroning, størst arealandel, der er påvirket af gødsning, mest påvirket af uhensigtsmæssig hydrologi. Se afsnittets indledende gennemgang af de enkelte parametre for en mere detaljerede redegørelse.

Våd hede (4010) med klokkelyng og andre dværgbuske eller lave pors findes på fugtige og våde hedearealer og kan indeholde en rig urte- og mosvegetation. Naturtypen er afhængig af næringsfattige forhold og naturlig hydrologi samt drift eller pleje, hvis ikke den skal gro til i græsser som blåtop, der helt kan udkonkurrere dværgbuskene og ændre naturtypen til degraderet våd hede.

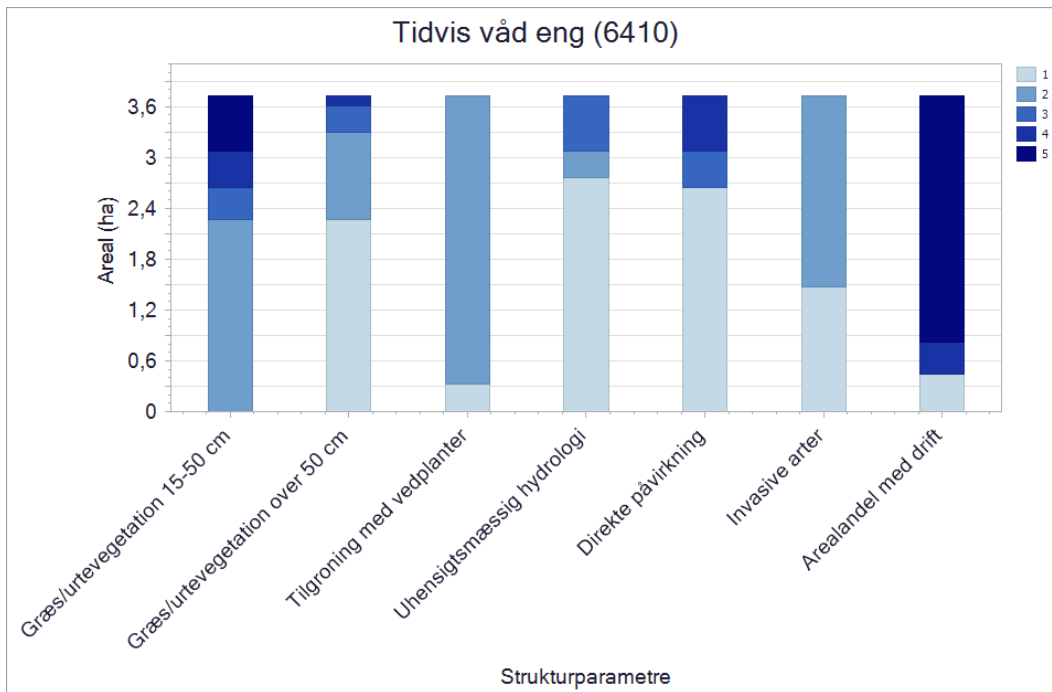
Der er kortlagt ca. 8 ha våd hede i området. Områdets våde heder har en lav andel af middelhøjehøjegræsser og urter, og der er kun spredte forekomster af vedplanter, hvilket ikke udgør en trussel. Arealet er fri for invasive arter og der er konstateret naturlig hydrologi på hele arealet. Der er ikke konstateret direkte påvirkning fra landbrugsdrift.

Figuren viser naturtypens strukturelle parametre, der blev registreret ved kortlægningen. For alle parametre går skalaen fra 1 til 5, hvor 1 generelt angiver den mindste grad af negativ påvirkning, fx mindst tilgroning, mindst arealandel, der er påvirket af gødskning, bedst hydrologi osv. Værdien 5 angiver den største grad af negativ påvirkning, fx størst tilgroning, størst arealandel, der er påvirket af gødskning, mest påvirket af uhensigtsmæssig hydrologi. Se afsnittets indledende gennemgang af de enkelte parametre for en mere detaljerede redegørelse.

Kildevæld (7220) findes i tilknytning til udstrømmende kalkholdigt eller hårdt grundvand, og er afhængig af rent grundvand for at udvikles optimalt. Intakt hydrologi med en rigelig mængde rent grundvand er således den væsentligste forudsætning for naturtypen. I lysåbne kildevæld findes en artsrig mos- og urtevegetation, og drift i form af græsning og rydning af opvækst vil typisk være nødvendig for at bevare kildens artsrige vegetation. Kildevæld i skov er derimod ofte med sparsom vegetation og er ikke driftsbetingede.

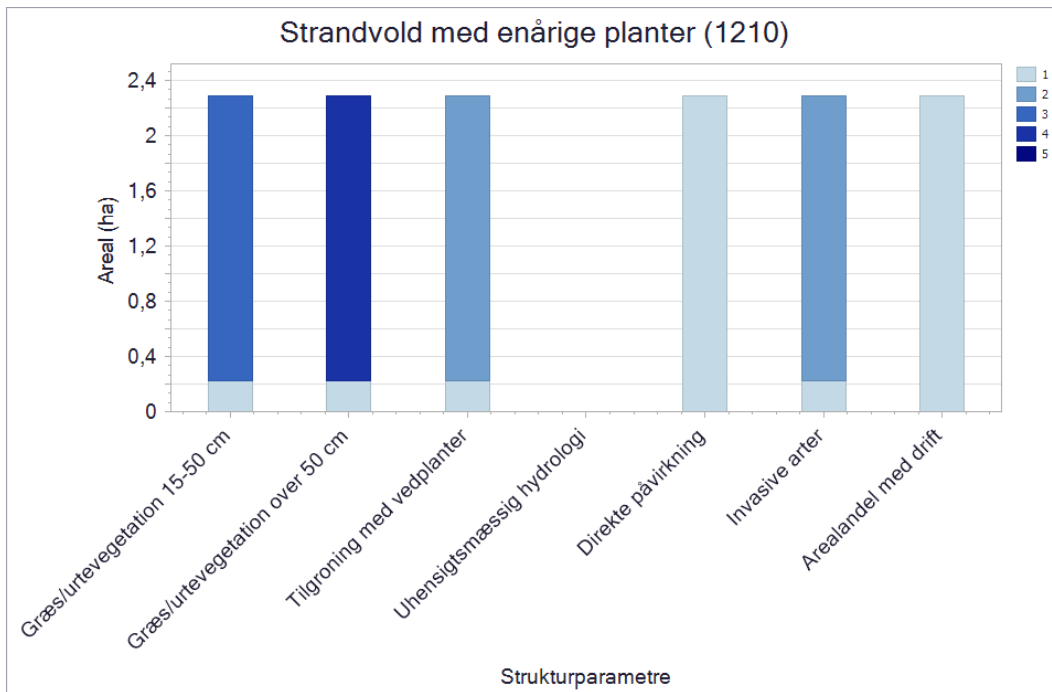
Der er kortlagt godt 4 ha kildevæld i området. Områdets kildevæld er præget af tilgroning i middelhøje-høje græsser og urter, selvom der samtidig er konstateret pleje på langt hovedparten af det samlede areal, og tilgroning udgør derfor generelt en trussel mod naturtypen. Tilgroning i vedplanter udgør stedvist en trussel mod naturtypen. På omkring halvdelen af arealet er der ingen vedplanter eller kun spredte forekomster, mens knap halvdelen af arealet er præget af tilgroning. Langt størstedelen af arealet er fri for invasive arter. I forhold til hydrologi er der konstateret naturlig hydrologi på knap halvdelen af arealet, og på størstedelen af det resterende areal er der kun tegn på afvanding med svag effekt men stadig med udbredt fugtigbundsvegetation. Kun et enkelt kildevæld i området er præget af afvanding med tydelig effekt, som her udgør en væsentlig trussel. Direkte påvirkning fra landbrugsdrift er en trussel på omkring 1/3 af arealet.

Figuren viser naturtypens strukturelle parametre, der blev registreret ved kortlægningen. For alle parametre går skalaen fra 1 til 5, hvor 1 generelt angiver den mindste grad af negativ påvirkning, fx mindst tilgroning, mindst arealandel, der er påvirket af gødskning, bedst hydrologi osv. Værdien 5 angiver den største grad af negativ påvirkning, fx størst tilgroning, størst arealandel, der er påvirket af gødskning, mest påvirket af uhensigtsmæssig hydrologi. Se afsnittets indledende gennemgang af de enkelte parametre for en mere detaljeret redegørelse.

Tidvis våd eng (6410) er først og fremmest betinget af næringsfattige forhold og en fluktuerende vandstand, og udvikles bedst hvor der er intakt hydrologi og fravær af gødskning. Naturtypen er græs- og urtedomineret og således afhængig af drift i form af høslæt eller græsning, men et moderat indslag af vedplanter kan være naturligt og ønskeligt på naturtypen.

Der er kortlagt godt 3 ha tidvis våd eng i området. Områdets tidvist våde enge har en relativt passende græs- og urtevegetationshøje på næsten hele arealet. Der er kun spredte forekomster af vedplanter, hvilket er optimalt for naturtypen. Størstedelen af arealet har naturlig hydrologi, eller der er kun registreret tegn på afvanding med svag effekt men stadig med udbredt fugtighedsvegetation. På ca. 1/6 af arealet er der tydelige tegn på afvanding, hvilket udgør en trussel. Der er registreret pleje på over 3/4 af det samlede areal. På størstedelen af arealet er der ikke konstateret direkte påvirkning fra landbrugsdrift, men der er registreret tydelig påvirkning på ca. 1/4 af arealet, hvilket her udgør en trussel. Der er konstateret spredte forekomster af invasive arter på en større del af naturtypens samlede areal.

Figuren viser naturtypens strukturelle parametre, der blev registreret ved kortlægningen. For alle parametre går skalaen fra 1 til 5, hvor 1 generelt angiver den mindste grad af negativ påvirkning, fx mindst tilgroning, mindst arealandel, der er påvirket af gødskning, bedst hydrologi osv. Værdien 5 angiver den største grad af negativ påvirkning, fx størst tilgroning, størst arealandel, der er påvirket af gødskning, mest påvirket af uhensigtsmæssig hydrologi. Se afsnittets indledende gennemgang af de enkelte parametre for en mere detaljerede redegørelse.

Strandvold med énårige planter (1210) er generelt afhængig af kystens dynamik i form af bølgepåvirkningen, som kan danne strandvolde og rullestenskyster, hvorpå der i nogle tilfælde kan udvikles en artsrig flora af énårige plantearter. Naturtypen er dog generelt meget dynamisk og kan ændre udbredelse og artsindhold fra år til år. Naturtypen er normalt ikke driftsbetinget, men er naturligt næringsrig og ofte domineret af relativ højt voksende urter.

Der er kortlagt godt 2 ha strandvold med énårige planter i området. Områdets strandvolde med énårig vegetation er på næsten hele arealet præget af en relativ høj græs- og urtevegetation i forhold til, hvad der er optimalt for naturtypen, og tilgroning er her en trussel mod naturtypen. Der er spredte forekomster af invasive arter på størstedelen af arealet.

3.2 Områdets sø-natur

Ved overvågning af søer i NOVANA-programmet skelnes der mellem store søer over 5 ha og mindre søer og vandhuller under 5 ha. De store søer overvåges i forbindelse med programmets sø-overvågning, og for denne gruppe er der endnu ikke udviklet et tilstandssystem i forhold til naturtilstand. Der er således alene foretaget en bestemmelse af naturtypen for de store søer. De mindre søer og vandhuller under 5 ha overvåges i NOVANA-programmets naturovervågning, og for de mange søer i denne gruppe er der udover en bestemmelse af de enkelt søers naturtype også foretaget en beregning af søernes naturtilstand.

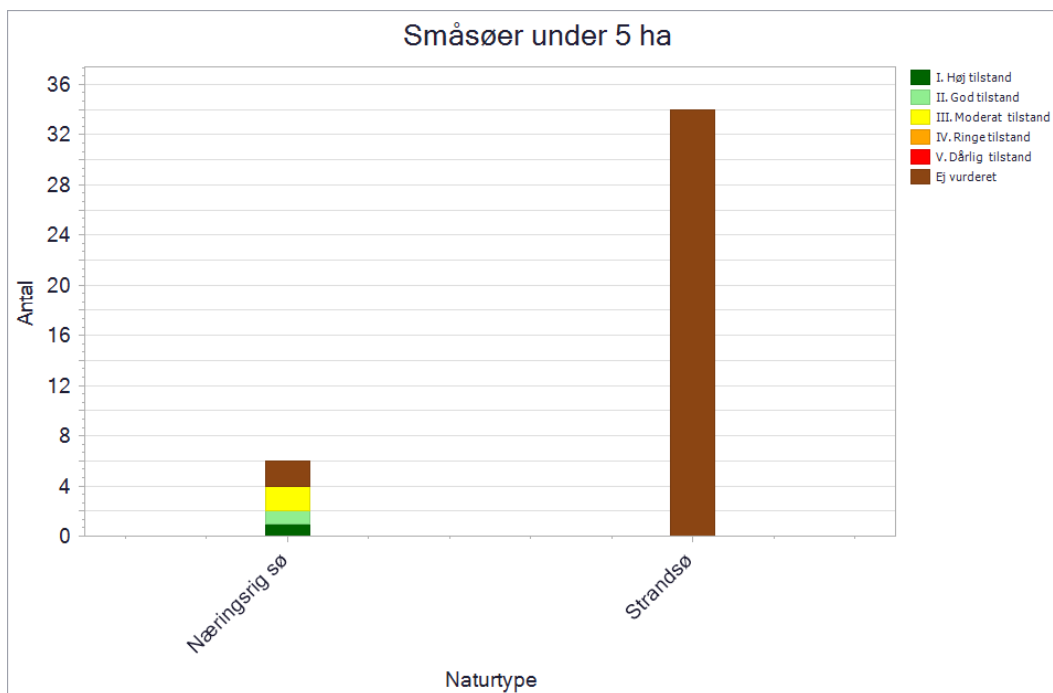
For de små søer under 5 ha, der er kortlagt i området, er naturtyperne generelt karakteriseret ved at, kransnålgæsø (3140) er kalkrige søer og vandhuller med kransnålgæs, der typisk er ganske rene eller kun lidt eutrofierede. Næringsrig sø (3150) er næringsrige søer og vandhuller, typisk med flydeplanter eller store vandaks. Kystlaguner og strandsøer (1150) er brakvandssøer afsnøret fra havet, og udgør dermed en overgangszon mellem de indenlandske søer og kysthabitaterne. De øvrige søer på udpegningsgrundlaget er karakteriseret ved at, brunvandet sø (3160) er søer og vandhuller, hvor vandets farve skyldes et højt indhold af humusstoffer.

3.2.1 Søer under 5 ha

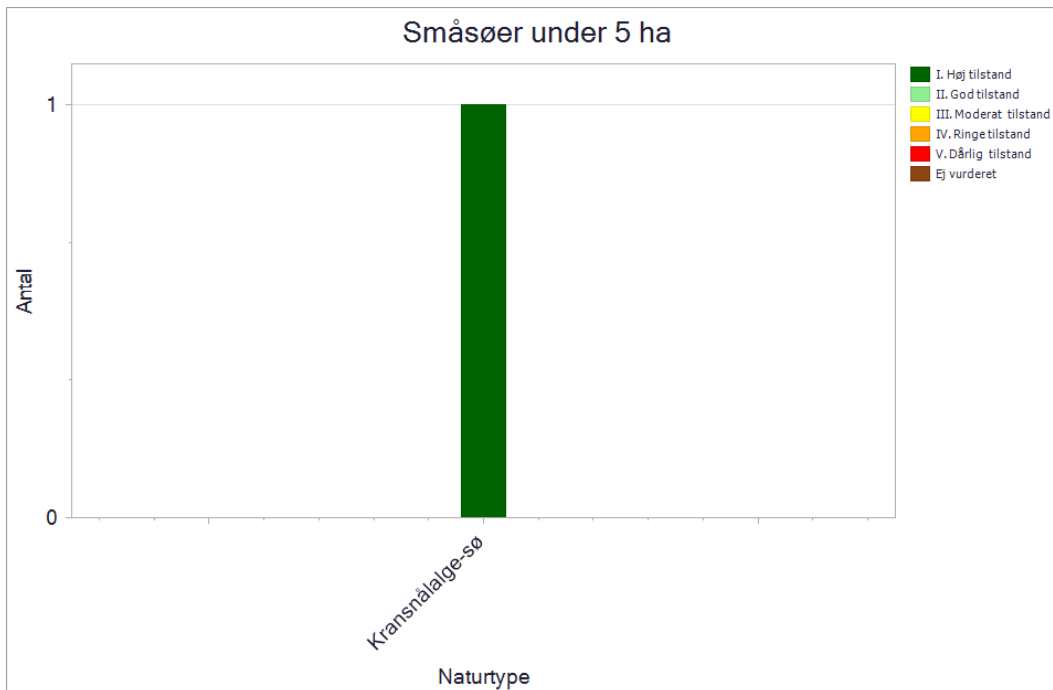
Søer under 5 ha kortlægges og der foretages en beregning af søernes tilstand i forbindelse med NOVANA-programmets kortlægning af vandhuller og småsøer.

Søer under 5 ha er naturtypekortlagt og på baggrund af vegetation og en kombination af en række strukturparametre i og omkring søen er de enkelt søers tilstand beregnet. Metoden er beskrevet i den tekniske anvisning, der kan ses på DCE Aarhus universitets hjemmeside. I de Natura 2000-områder, hvor der er foretaget kortlægning af levesteder for vandhulsarterne stor vandsalamander og klokkefrø, er der samtidig foretaget kortlægning af de pågældende søers naturtype og tilstand. For et mindre antal søer kortlagt i perioden 2007-2012 er der ikke foretaget en beregning af naturtilstanden.

I en række Natura 2000-områder er alle eller stort set alle småsøerne blevet kortlagt og søernes tilstand er blevet beregnet. I andre områder, typisk de meget store områder med et stort antal småsøer, er kortlægningen ikke fuldt dækkende. Der vil i disse områder således være et antal søer, der ikke er undersøgt. Der er sket et skift i vurderingen af småsøernes naturtype mellem denne og den tidligere kortlægning. Tidligere kunne en enkelt eller nogle få planter være afgørende for fastsættelse af naturtypen. I den seneste kortlægningsrunde er det valgt, at naturtypebestemmelsen foretages på baggrund af den samlede sø-tilknyttede flora og de fysiske forhold i og omkring søerne. Det præsenterede datamateriale i figuren nedenfor vil især være indsamlet i perioden 2013-2018, men vil også kunne indeholde kortlægningsdata fra tidligere år for de småsøer, der ikke er blevet genkortlagt i denne overvågningsperiode.

Figuren viser antal og tilstand af de kortlagte småsøer under 5 ha i området. Tilstandsklasserne er angivet med en farveskala.

Figuren viser antal og tilstand af de kortlagte små søer under 5 ha i området. Tilstandsklasserne er angivet med en farveskala.

I Natura 2000-området er der kortlagt i alt 41 små søer under 5 ha. En af søerne er blevet kortlagt som habitatnaturtypen kransnålalgesø (3140). Søen er i høj tilstand. Søen er præget af at der bliver græsset på de brednære arealer. Der er gode lysforhold for kransnål alger og anden undervandsvegetation. I søen er der registreringer af *Chara vulgaris*.

Seks af søerne er blevet kortlagt som habitatnaturtypen næringsrig sø (3150). Af disse søer er en enkelt i høj tilstand, en er i god tilstand, to søer i moderat tilstand og to af søerne er der endnu ikke beregnet tilstand for. Søen i høj tilstand har ingen forekomst af trådalger og kun ubetydelige forekomster af rørsump. Der er en høj artsrigdom med vegetation bestående af *Chara canescens* og arter af andemad. Søerne i moderat tilstand bliver ikke afgræsset og har højere forekomster af trådalger og rørsump.

34 af søerne er kortlagt som strandsøer (1150), disse saltpåvirkede, kystnære strandengssøer er der ikke beregnet tilstand for.

Naturtypen brunvandet sø (3160) er ikke kortlagt i området.

3.2.2 Foreløbig vurdering af negative påvirkninger (trusler mod naturtilstanden)

Omkring halvdelen af områdets søer er i god-høj naturtilstand, og der vurderes ikke umiddelbart at være trusler imod fastholdelsen af naturtilstanden. Søerne i moderat tilstand er truet af eutrofiering og tilgroning. Der kan ikke vurderes trusler for søer der endnu ikke er beregnet tilstand for.

3.2.3 Søer over 5 ha

I forbindelse med Miljøstyrelsens overvågning af miljøtilstanden som grundlag for vandområdeplanerne indsamles der for de store søer en lang række miljødata. Der er således i alle større søer gennem flere overvågningsperioder systematisk indsamlet data om søernes miljøtilstand og naturindhold. Det drejer sig bl.a. om udvikling i sigtddybde, indhold af klorofyl a, totalfosfor og total-kvælstof, og undersøgelser af søernes undervandsvegetation. På baggrund af data

er der i forbindelse med vandplanlægningen foretaget en vurdering af miljøtilstand og målopfyldelse for søerne. På baggrund af den registrerede plantevækst i søerne er der endvidere foretaget en identifikation af søernes naturtypeindhold. Oplysninger herom kan findes på Miljøstyrelsens hjemmeside i de basisanalyser, der udarbejdes forud for vandområdeplanerne.

I dette område er der otte søer over 5 ha, tre af søerne er kortlagt som laguner (1150), en sø er kortlagt som en kransnålgæ-sø (3140), to søer er kortlagt som næringsrige søer (3150) og 2 søer kunne ikke naturtype bestemmes. Nedenfor gennemgås de søer hvor naturtypen er bestemt. Alle søer over 5 ha er omfattet af vandområdeplanerne og man kan læse mere om dem på Miljøstyrelsens hjemmeside.

Gjeller Sø

Gjeller sø er en sø på 55 ha og har en maxdybde på 2,2 m. Søen er kortlagt som en lagune (1150), hvilket betyder at vegetationen er en blanding af ferskvands og marine arter. Der er i alt registreret fem plantearter i søen. Der er ikke lavet fiskeundersøgelser i søen i sidste planperiode. Miljømålet for Gjeller Sø er en god økologisk tilstand. I basisanalysen for vandområdeplaner 2021-2027 er søen vurderet til at have en ringe økologisk tilstand på grund af indholdet af fytoplankton.

Sø nord for Gjeller Sø

Nord for Gjeller Sø ligger en mindre sø på kun 5,7 ha og med en maxdybde på 1,6 m, hvilket betyder det er en lavvandet sø. Søen er kortlagt som en lagune (1150). Der er kun registreret tre plantearter i søen, børstebledet vandaks, langstillet havgræs og kransnål algen *Chara baltica*. Der er ikke lavet fiskeundersøgelser i søen i sidste planperiode. Miljømålet for søen nord for Gjeller Sø er en god økologisk tilstand. I basisanalysen for vandområdeplaner 2021-2027 er søen vurderet til at have en dårlig økologisk tilstand på grund af indholdet af fisk.

Strandsø på Agger Tange

Strandsø på Agger Tange er en dyb sø på 13 ha og har en maxdybde på 3,8 m. Søen er kortlagt som en lagune (1150). Der er registreret otte plantearter i søen hvoraf ingen er marine arter. Der er ikke lavet fiskeundersøgelser i søen i sidste planperiode. Miljømålet for strandsøen på Agger Tange er en god økologisk tilstand. I basisanalysen for vandområdeplaner 2021-2027 er søen vurderet til at have en dårlig økologisk tilstand på grund af indholdet af fytoplankton.

Tissingvig

Tissingvig er en sø på 74 ha og har en maxdybde på 2,8 m. Søen er kortlagt som en kransnålgæ-sø (3140). Vegetationen i søen er meget artsrig og der er registreret 28 plantearter i alt, bl.a. kransnålgærerne *Chara aspera*, *Chara vulgaris* og skør kransnål. Der er ikke lavet fiskeundersøgelser i søen i sidste planperiode. I basisanalysen for vandområdeplaner 2021-2027 er det foreløbige miljømål for Tissingvig ringe økologisk tilstand, hvilket er vurderet på baggrund af den aktuelle tilstand af fytoplankton. Søen er anlagt med henblik på næringsstoffjernelse og for disse søer er det foreløbige miljømål fastsat til den aktuelle tilstand.

Søndervig

Søndervig er en sø på 57 ha og har en maxdybde på 3,3 m. Søen er kortlagt som en næringsrig sø (3150). Vegetationen i søen er meget artsfattig og der er kun registreret fem plantearter bl.a. korsandemad. Der er ikke lavet fiskeundersøgelser i søen i sidste planperiode. Miljømålet for Søndervig er en god økologisk tilstand. I basisanalysen for vandområdeplaner 2021-2027 er søen vurderet til at have en moderat økologisk tilstand på grund af indholdet af fytoplankton.

Doverkil

Doverkil er en lavvandet sø på 20 ha og har en maxdybde på 1,2 m. Søen er kortlagt som en næringsrig sø (3150). Der er registreret 22 plantearter fra søen bl.a. hjertebladet vandaks og stor andemad. Der er ikke lavet fiskeundersøgelser i søen i sidste planperiode. Miljømålet for Doverkil

er en god økologisk tilstand. I basisanalysen for vandområdeplaner 2021-2027 er søen vurderet til at have en høj økologisk tilstand på grund af indholdet af fytoplankton og vandplanter.

3.3 Områdets vandløbsnatur

I Danmark findes der to vandløbshabitatnaturtyper: "Vandløb med vandplanter" og "Vandløb med tidvis blottet mudder med enårige planter". Specielt den første naturtype er vidt udbredt i de danske vandløb, og langt de fleste vandløbsstrækninger vil kunne henføres til denne naturtype. Den anden naturtype er meget sjældent forekommende, og naturtypen vil oftest kun registreres på korte vandløbsstrækninger, normalt i perioder med lav vandstand, hvor naturtypens karakteristiske arter vil kunne etablere sig langs de mudrede vandløbsbredder. I år med dårlige vækstbetingelser eller høj vandstand kan naturtypen helt mangle.

I NOVANA-programmet er de to vandløbsnaturtyper kortlagt i vandløb i de habitatområder, hvor naturtyperne indgår i de pågældende områders udpegningsgrundlag. Der er endnu ikke i NOVANA-programmet udviklet et tilstandssystem til vandløbsnaturtyperne. Der vil således alene blive omtalt naturtypernes aktuelle forekomst på de kortlagte vandløbsstationer i områderne. Det er på nuværende tidspunkt ikke muligt at udtale sig om vandløbsnaturtypernes udbredelse i vandløbene. Kortlægningen er foretaget i de vandløb, der er omfattet af vandområdeplanerne, hvor der også kan findes flere oplysninger om vandløbenes økologiske tilstand.

Naturtype	Naturtype nr.	Længde (km)
Vandløb med vandplanter	3260	8

Tabellen viser længden af de kortlagte vandløbsnaturtyper.

I dette område findes der ca. 10,3 km vandløb, der er omfattet af vandområdeplanen for Jylland og Fyn. Habitatnaturtypen vandløb med vandplanter (3260) er registreret på 8 km i blandt andet Gundtoft Å.

3.4 Områdets marine natur

I Danmark forekommer 8 marine habitatnaturtyper. De fem typer, bugter og vige (1160), rev (1170), sandbanke (1110), laguner og strandsøer (1150) og vadeflader (1140) forekommer i flere Natura 2000-områder i Danmark, mens boblerev (1180), flodmundinger (1130) og havgrotte (8330) kun forekommer i få Natura 2000-områder.

For de marinenaturtyper der er kortlagt i området, er naturtyperne generelt karakteriseret ved at sandbanke (1110) er dannet ved materialetransport langs kysterne fx i form af revler, der kan være ubevoksede eller evt. med ålegræs. Vadeflade (1140), der blotlægges ved ebbe, forekommer selvfølgelig primært i Vadehavet, men findes også i de indre danske farvande fra Læsø til Lolland. Kystlaguner og strandsøer (1150) er brakvandssøer afsnøret fra havet, og udgør dermed en overgangszone mellem de indenlandske søer og kysthabitaterne. Bugter og vige (1160) er lavvandede områder med begrænset fersk påvirkning, og udgør dermed størstedelen af fjordene i de indre farvande. Rev (1170) er områder på havbunden med hård bund, fx stenrev, ofte med en stor artsrigdom af dyr og planter. Naturtypen rev rummer også de såkaldte biogene rev, hvor den hårde bund er dannet af fx. blåmuslinger eller hestemuslinger.

De marine naturtyper er på nuværende tidspunkt kortlagt én eller to gange. Resultatet af kortlægningen af områdets marine naturtyper ses af nedenstående tabel.

Naturtype	Naturtype nr.	Kortlægningsår	Kortlagt
Sandbanke	1110	2012	3.356 ha
Vadeflade	1140	2004	250 ha
Kystlaguner	1150	2004	331 ha
Bugter og vige	1160	2004	18.313 ha
Stenrev	1170	2012	889 ha

Tabellen viser arealet af de kortlagte havnaturtyper

Områdets marine naturtyper er kortlagt i 2004 og 2012 i den forbindelse er der kortlagt 5 marine naturtyper i form af sandbanker, vadeflader, kystlaguner, bugter og vige og rev.

Indenfor habitatområdet findes vadeflade (1140) i et mindre område i Krik vig, naturtypen huser mange hvirvelløse dyr og er derfor et vigtigt fourageringsområde for vadefugle.

Kystlaguner og strandsøer (1150) findes om en integreret del af strandengen. Arealerne er helt eller delvist afskærmet fra havet af strandvolde og strandenge. Der forekommer dog en vis udveksling af vand i forbindelse med højvande. På Agger Tange findes to arealer med strandsøer over 5 ha, som er nærmere beskrevet under afsnittet om store søer ovenfor. Derudover er naturtypen etableret i et område syd for Strandsø på Agger Tange.

Bugter og vige (1160) er den mest dominerende marine naturtype i habitatområdet. På naturtypen findes en blød og siltet sandbund, som typisk er beliggende ved ikke-eksponerede kyster eller på dybere vand uden bølgeuro. Der forekommer også tomme skaller og enkelte spredte sten. I områderne med naturtypen findes en række hvirvelløse dyr, bl.a. søpunge, snegle, muslinger og søstjerner. Der er desuden fundet kutlinger samt muligvis fladfiskeyngel. Der er registreret spredte forekomster af ålegræs.

Sandbankerne (1110) i habitatområdet findes i den veslige mundingsbarre inden for Agger Tange, her findes der på den store barreform et væld af dynamiske bankestrukturer, som vedvarende er dækket af havvand. I den resterende del af Nissum Bredning findes jævnt fordelte revlesystem langs kysten som også karakteriseres som sandbanker. Sandbankerne forekommer på en vanddybde mellem 3-6 m og der er registreret spredte forekomster af ålegræs. Epifaunaen på sandbankerne var domineret af søpunge, men der findes også sønelliger, søstjerner, slangestjerne, søpindsvin mfl. Af fiskearter er der kun fundet kutlinger. Generelt findes der begrænset vegetation og de få arter der findes som skulpetang, savtang, enkelte rødalger og kalkskorpealger var fåtallige.

I den dybe del af Nissum Bredning finde enkelte større, morfologisk højliggende stenede områder langs nord- og sydkysten der er udpeget som stenrev (1170). Faunadækningen på stenene var omkring 15 % og domineret af søpunge og sønelliger, med få registreringer af søstjerner, eremitkrebs, muslinger og kutlinger. Mængden af makroalger var begrænset og havde en dækningsgrad på ca. 1 % og bestod kun af skulpetang.

3.4.1 Foreløbig vurdering af negative påvirkninger (trusler mod naturtilstanden)

Generelt er mange af de marine naturtyper påvirket af næringsstofbelastningen, hvor indsatser for denne påvirkning varetages i Vandområdeplanerne. Ligeledes kan der være påvirkning fra menneskelige forstyrrelser fx i form af fiskeri og sejllads. I nedenstående behandles data for to grupper af fiskeri:

- Fiskeri med bundsløbende redskaber (bundtrawl, bomtrawl, snurrevod og muslingeskrabere)
- Fiskeri med ikke bundsløbende fiskeriredskaber (garn, pelagiske redskaber, som er pelagisktrawl og not, samt andre passive redskaber)

Fiskeri med bundsløbende redskaber (bundtrawl, bomtrawl, snurrevod og muslingeskrabere) vurderes generelt at have en påvirkning på havbundens tilstand, herunder på bundvegetationen og dyreliv.

Fiskeri med ikke bundsløbende redskaber som fx med pelagiske trawl og not (fiskeri målrettet organismer i de frie vandmasser) kan i sjældne tilfælde have bifangster af havfugle og marine havpattedyr (primært sæler). Pelagiske trawl og not kan skade boblerev, der rejser sig fra havbunden og op i vandsøjlen. I garnredskaber kan der forekomme bifangster af både havpattedyr og fugle. Omfanget af bifangster afhænger af, hvilke redskaber der anvendes, hvor der fiskes, samt hvilke dybder, der fiskes på.

Nedenstående kort illustrerer registrerede positioner for danske fartøjer, som fisker med henholdsvis bundsløbende redskaber og ikke bundsløbende fiskeriredskaber (pelagisk trawl og not, garn og andre passive redskaber) fra 2013 til 2018 i området. De viste positioner på kortene er de positioner, der logges, når et fartøj sejler med en given hastighed, hvor det antages, at fiskeriet kan foregå. Således viser figurene ikke nødvendigvis fiskeri, idet der kan være punkter, hvor der sejles ved denne hastighed, men hvor der ikke foretages fiskeri fx ved havneindsejlinger. Datapunkter over fx rev og boblerev kan udtrykke fiskeri på figurene, men hvor der reelt ikke er tale om fiskeri. Det har ikke været muligt at frasortere de datapunkter, hvor der ikke foregår fiskeri. Data viser ikke områdets eventuelle fiskeritryk fra udenlandske fiskere eller eventuel anden fiskeri fra både uden positionsloggere.

Området er beliggende indenfor 3 sømilegrænsen, hvor det kun er tilladt for danske fiskefartøjer at udøve fiskeri.

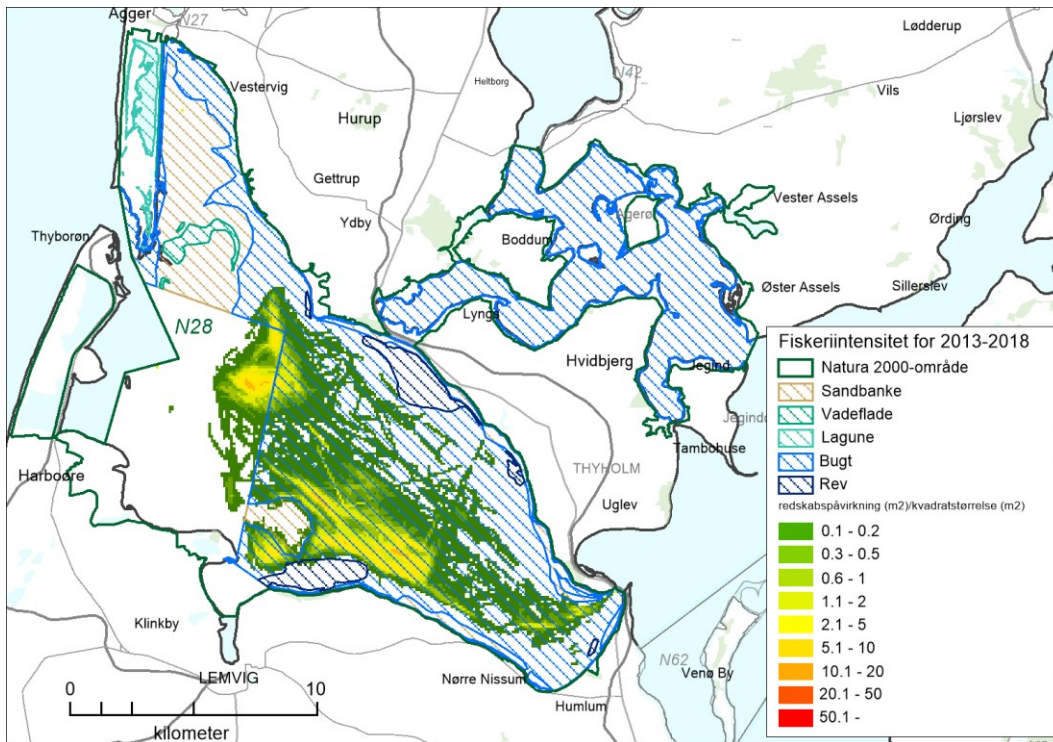
For positionsdata med fiskeri med bundsløbende redskaber (bundtrawl, bomtrawl, snurrevod og muslingeskrabere) er data til fiskeriintensitet fremkommet ved positionslogging vha. enten AIS (Automatic Identification System) data, VMS data (Vessel Monitoring System) data eller Black Box-data (BB) samt logbøger i perioden fra 2013-2018. Forskellen mellem de tre data typer er primært det tidsinterval, hvormed fiskefartøjets position og hastighed registreres og dermed, hvor præcist man kan kortlægge de potentielle havbundspåvirkning fra redskaberne.

- BB data er de mest præcise, da de sendes hver 10. sekund. Disse anvendes kun af muslingefiskere.
- VMS er et obligatorisk fiskerikontrolsystem for alle fartøjer over 12 meter, som skal sende én gang i timen.
- AIS er et obligatorisk sikkerhedssystem for alle fartøjer over 15 meter, dog anvender flere fartøjer under 15 meter også AIS sikkerhedssystemet, som sender i real tid dog med variabel intervaller.

Der kan forekomme fiskeri fra fartøjer under 12 m, som ikke har nogen af disse datasystemer, og dermed kan potentielt fiskeri ikke vises for disse fartøjer.

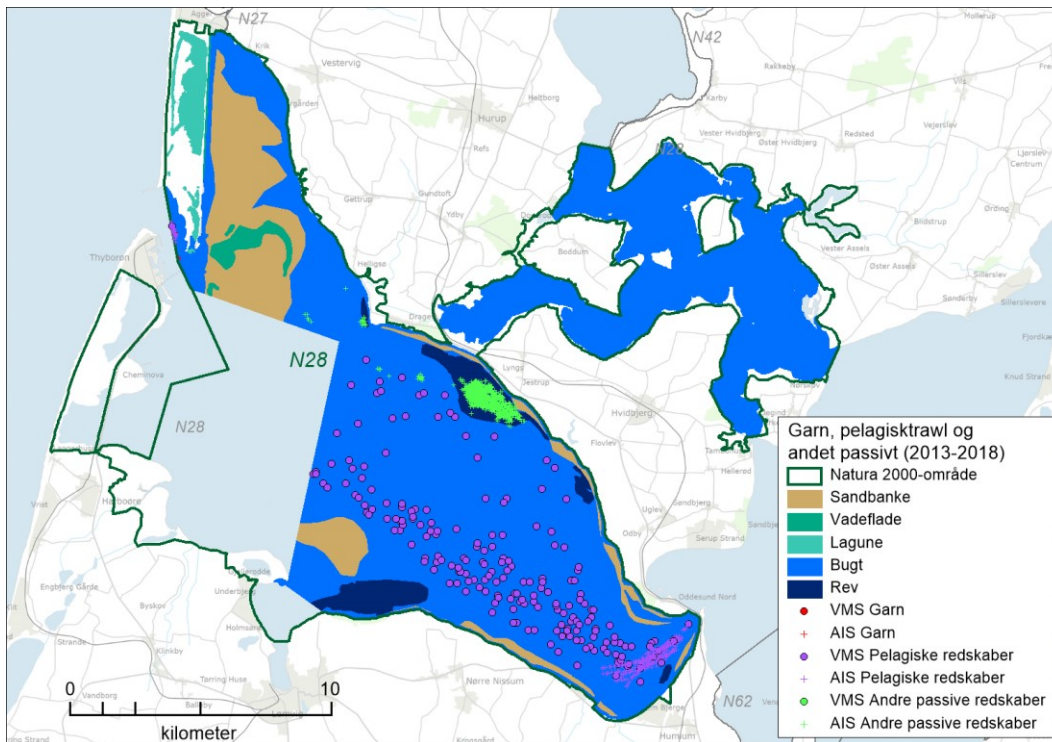
For bundsløbende fiskeriredskaber er arealet af den havbund, der kan påvirkes ved hver enkelt bundsløbende fiskeriindsats ('swept area' eller aftrykket per trawltræk), estimeret ved brug af metoder udviklet af Eigaard et al. (2016, 2017), hvor informationer om de enkelte fartøjers fiskeriaktivitet fra BB, AIS eller VMS kobles med informationer om de anvendte redskaber (type, antal og størrelse af redskab) fra logbøger. I denne analyse er det potentielle aftryk for Natura

2000-området vist i kvadrater af 100 x 100 m for perioden 2013-2018, og viser hvor mange gange kvadraten kan være påvirket. En fiskeriintensitet på 2 betyder således, at hele kvadraten kan være påvirket af bundsløbende redskaber to gange i løbet af perioden. I praksis kan en fiskeriintensitet på 2 også opnås ved, at eksempelvis halvdelen af kvadraten kan være påvirket, hvad der svarer til fire gange.

Kort over potentiel fiskeriintensitet med bundsløbende fiskeriredskaber og de kortlagte marine habitatnaturtyper. På kortet ses den potentielle fiskeriintensitet af bundsløbende fiskeriredskaber i 100 x 100 meter felter i en 6 årig periode (2013-2018). Kortet viser endvidere afgrænsningen af de kortlagte marine habitatnaturtyper, som forekommer i Natura 2000-området.

Fiskeri med ikke bundsløbende redskaber er opgjort for garn, pelagisk trawl inklusiv notfiskeri og andre passive redskaber, så som ruser, tejner, liner og bundgarn. Denne type af fiskeri er vist på nedenstående kort med AIS og VMS data. VMS data fremgår mindre hyppigt i forhold til AIS data, da disse kun skal sendes én gang i timen fra fartøjer over 12 meter. AIS data er vist med varierende hyppighed, da de kan sendes helt ned til hvert andet sekund. De viste punkter på kortet er de positioner, der logges, når et fartøj sejler med en given hastighed, hvor det antages, at fiskeriet kan foregå. Således kan der være punkter, hvor der sejles ved denne hastighed, men hvor der ikke foretages fiskeri fx ved havneindsejlinger. Datapunkter over fx boblerev kan udtrykke fiskeri på figurene, men hvor der reelt ikke er tale om fiskeri. Det har ikke været muligt at frasortere de datapunkter, hvor der ikke foregår fiskeri.

Kort over fiskerifartøjer med ikke bundslæbende fiskeriredskaber med garn, pelagiske redskaber, som er pelagisktrawl og not, samt andre passive redskaber, og de kortlagte marine habitatnaturtyper i Natura 2000-området i en 6 årig periode (2013-2018).

I perioden 2013-2018 er der positionsdata for fiskerifartøjer med både bundslæbende og ikke bundslæbende fiskeriredskaber i Natura 2000-området. Der er positionsdata for fiskerifartøjer med bundslæbende redskaber på den udpegede marine naturhabitattyper bugter og vige. Der er desuden positionsdata for fiskerifartøjer med pelagiske redskaber og passive redskaber på rev samt bugter og vige. Fiskeri med bundslæbende redskaber kan hindre opnåelse eller opretholdelse af gunstig bevaringsstatus for områdets bugter og vige.

Rev og boblerev er pr. 1/1-2018 beskyttet mod fiskeri med bundslæbende redskaber. Se afsnittet om gennemførte indsatser i Natura 2000-området.

4. Områdets habitatarter

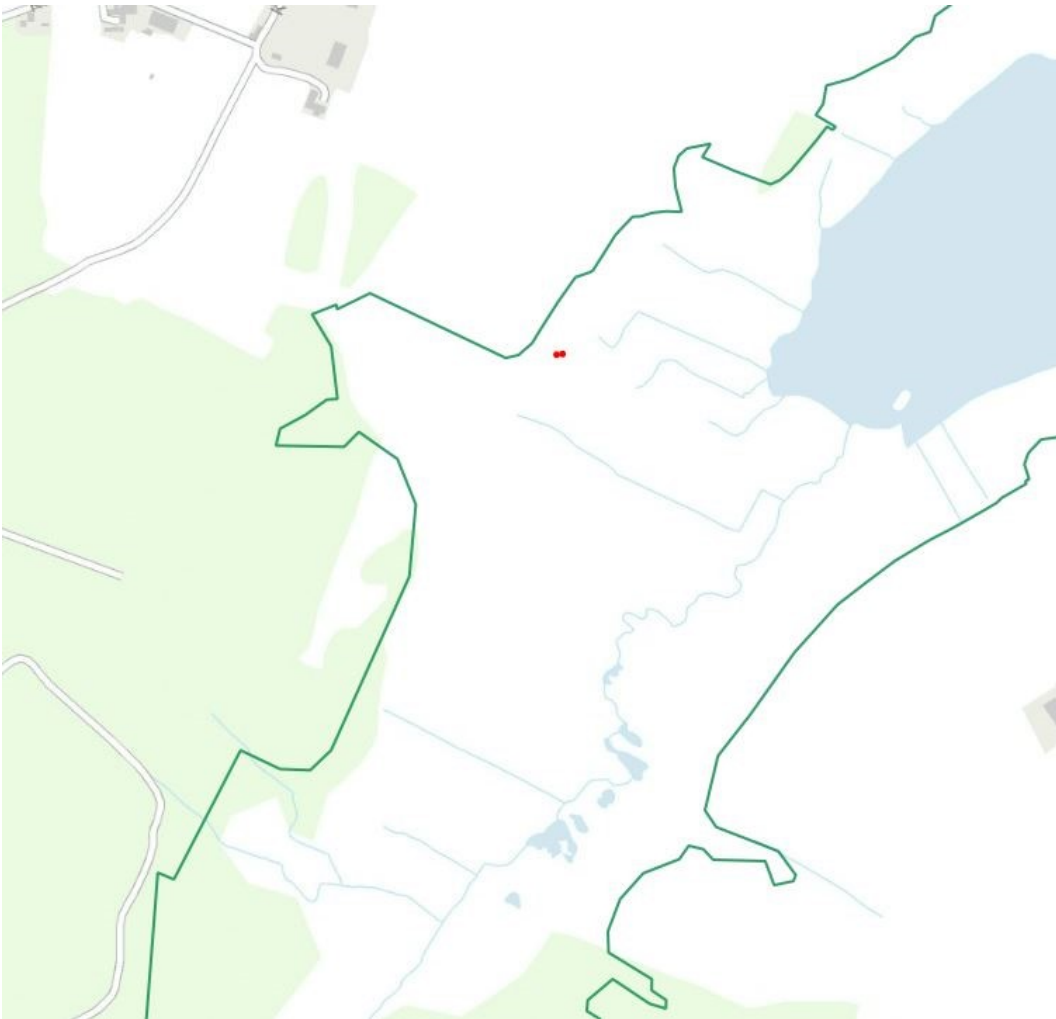
I NOVANA-programmet overvåger Miljøstyrelsen forekomst og udbredelse af en lang række arter. Forekomst af de overvågede arter i dette habitatområde er beskrevet nedenfor.

Overvågningsmetoderne er tidligere beskrevet i basisanalysens afsnit om datagrundlag. Inden for området er der desuden foretaget kortlægning af egnede levesteder for enkelte arter. For de arter, der lever i søer, er kortlægningen foretaget ved registrering af relevante biologiske og strukturelle forhold i områdets småsøer. Artskortlægning kan findes på Miljøministeriets [MiljøGIS](#) og i [Danmarks Naturdata](#).

Blank seglmos

Blank seglmos vokser i mineralrige kær med konstant gennemstrømning af grundvand, ofte i form af væld. Lokalteterne findes i ådale og langs søbredder, typisk omgivet af højere liggende terræn, som skrånere markant og danner skrænter, hvor grundvandet siver frem ved skræntfoden. Vandet har middelhøje værdier af pH (6-7) og ledningsevne, og indholdet af kalk er forholdsvis lavt, dvs. arten forekommer aldrig i ekstremrigkær/kalkkær. Arten findes i både den atlantiske og kontinentale region, men udelukkende i Jylland. Blank seglmos formerer sig i Danmark i praksis kun vegetativt. Dette foregår ved, at den enkelte plante grener sig og derved danner et sammenhængende tæppe (klon) på voksestedet. På grund af den vegetative formeringsform er det umuligt i felten at adskille de enkelte individer, og artens bestandsstørrelse opgøres derfor som antallet af skud. I NOVANA-programmet er der i 2019 fundet blank seglmos på 41 lokaliteter, hvilket er 6 flere end i forrige periode, hvor arten blev overvåget i 2015. Denne fremgang vurderes først og fremmest at skyldes øget fokus på og kendskab til arten.

I Natura 2000-området findes en bestand af blank seglmos ved Dover kil. Bestanden findes i trykvandszonen mellem skrænt og mose, i et afgræsset område der hører under naturtypen kildevæld. Lokalteten er det eneste sted arten er fundet i Thy. Blank seglmos er senest overvåget og registreret i området i 2015 og 2019. Arten har tidligere været registreret inden for omtrent samme areal i 2006, 2009 og 2012. Det vurderes, at bestanden af blank seglmos er lille men stabil i området. Der vurderes ikke, at være væsentlige trusler mod den nuværende bestand i området.

Fund af blank seglmos i området.

Stavsild

Stavsilden er en vandrefisk, der yngler i ferskvand og vokser op i havet. Der er ikke sikkert kendskab til, at arten nogensinde har ynglet i de danske vandløb. Herhjemme træffes den som en gæst fra landene syd for Danmark, hvor den gyder i de store mellemeuropæiske vandløb. Efter gydning vandrer den mod nord og træffes bl.a. langs de danske kyster. Stort set alle de registreringer der sker stavsild herhjemme gøres i havet, og kun ganske få individer er truffet i vandløb. Derfor betragtes den blot som en strejfer. Af samme grund har de danske vandløbs tilstand ingen direkte betydning for artens forekomst herhjemme. I Danmark er arten truffet i størst antal langs vestkysten, hvor arten sammen med andre fiskearter samler sig omkring havneanlæg fx ved sluserne i Hvide Sande og Thorsminde.

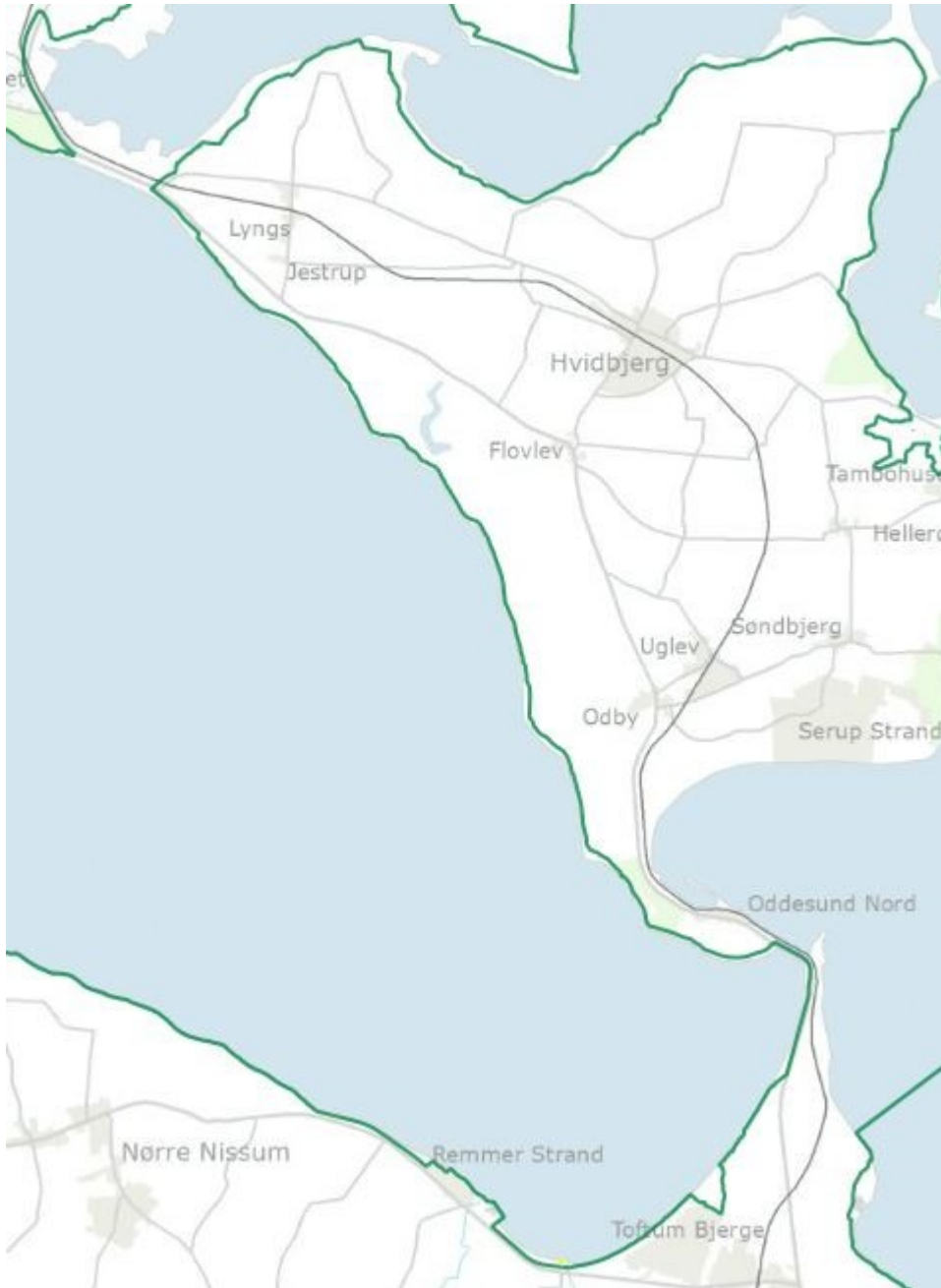
Der er ikke foretaget overvågning af stavsild i områdets vandløb. Det er derfor ikke muligt at give en nærmere beskrivelse af artens bestand i området på nuværende tidspunkt.

Stor vandsalamander

Stor vandsalamander yngler i vandhuller af varierende størrelse, og det er ikke ualmindeligt at finde den i vandhuller, der er mindre end 100 m². Arten er følsom overfor eutrofiering og overskygning af vandhullerne. Arten er også afhængig af rastelokaliteter i umiddelbar nærhed af vandhullerne, hvor der er gode skjulesteder. Rastestederne er oftest knyttet til skov og menneskeboliger. Det er ikke på nuværende tidspunkt muligt at estimere den samlede danske bestand af stor vandsalamander, men der er ikke umiddelbare tegn på, at arten har været i tilbagegang i perioden 2011-2019. I søer med udbredte fiskebestande har stor vandsalamander og andre paddearter normalt vanskelige livsbetingelser.

I Natura 2000-området er stor vandsalamander ikke fundet i perioden 2004-2019. Artens reelle forekomst i området kendes ikke med sikkerhed.

Inden for området er der kortlagt 5 levesteder for stor vandsalamander i 2017-2018. Placeringen af disse ses af nedenstående kort. Ved kortlægning af levesteder, har der været fokus på registrering af søer og de væsentligste parametre, der beskriver hvorvidt de enkelte småsøer er i en tilstand der opfylder stor vandsalamanders krav til levesteder, eller modsat hvilke forhold der gør at de enkelte søer ikke lever op til artens krav til levesteder.

Tilstand af kortlagte levesteder for stor vandsalamander. Tilstanden er angivet med en farveskala: mørkegrøn= høj, lysegrøn= god, gul= moderat, orange= ringe, rød= dårlig og grå= ej vurderet. Den grønne streg angiver habitatområdets grænse.

Figuren viser tilstandsvurdering af områdets kortlagte levesteder. Tilstandsklasserne er angivet med en farveskala.

Det ses af figuren, at 3 af de 5 søer kortlagt som levesteder for stor vandsalamander, har en god-høj naturtilstand, mens de resterende 2 er i moderat tilstand. De 3 søer i god-høj tilstand, der ligger ved Hellerød kær og tæt på Humlum, vurderes at være velegnede levesteder for stor vandsalamander. Disse søer er næringsfattige og der er ikke registreret tegn på fisk. I søer med udbredte fiskebestande har stor vandsalamander og andre paddearter normalt vanskelig livsbetingelser. Der er ingen skyggepåvirkning på to af de tre søer. Søerne i moderat tilstand ligger ved Sindrup Vejle og tæt på Humlum. Søen ved Sindrup Vejle vurderes at være næringspåvirket og har meget stor dækning af trådalger. I søen ved Humlum er der registreret tegn på fisk. Begge søer i moderat tilstand er i nogen grad påvirket af skygge fra træer og buske. De to søer vurderes, at være uegnede som levested for stor vandsalamander.

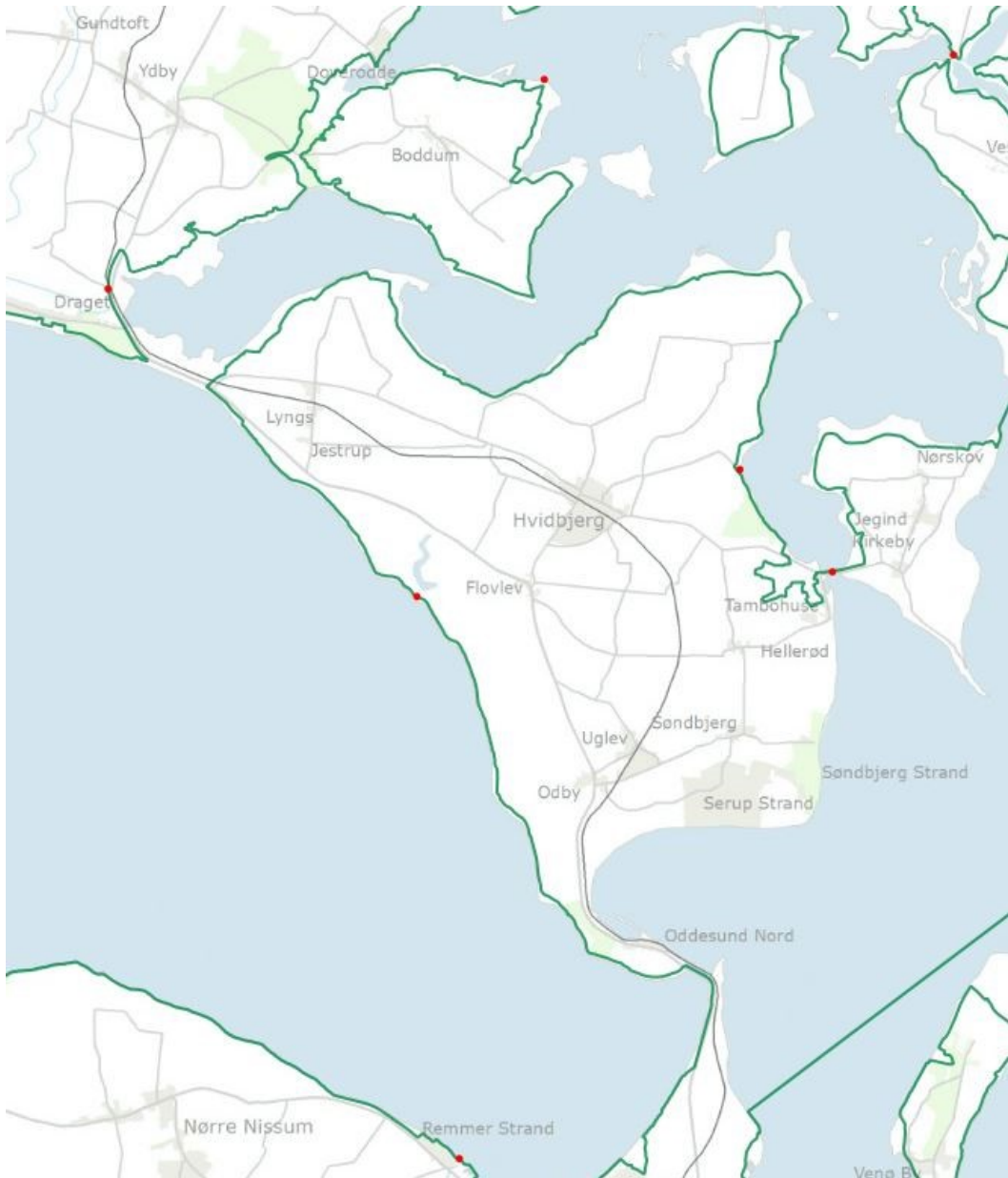
Med 3 søer kortlagt i god-høj tilstand vurderes der at være nogenlunde forudsætninger for forekomst af stor vandsalamander i dette område. Arten er dog ikke registreret i området. Natura 2000-område nr. 28 er meget domineret af store marine områder med saltvandspåvirkede naturtyper og søer, og der er dermed af naturlige årsager ganske få steder, hvor det er muligt at finde egnede levesteder for stor vandsalamander. Det vurderes, at saltpåvirkning er den største og afgørende hindring mod artens forekomst i området, og der ikke vurderes at være andre væsentlige trusler mod en potentiel bestand.

De enkelte levesteders tilstand kan ses præsenteret på kort via Miljøstyrelsens [MiljøGis](#).

Odder

Odderen lever i tilknytning til vandområder, og findes i såvel stillestående som i rindende vand. Arten kan findes i både saltvand og ferskvand, og foretrækker især uforstyrrede vandløb, søer, moser og fjordområder, med gode skjulesteder i form af tæt vegetation. Odderens udbredelse i Danmark er blevet overvåget på landsplan i det nationale overvågningsprogram i 2004, 2011-2012 og seneste igen i 2017. Arten blev i 2017 fundet i 332 10x10 km kvadrater mod hhv. 293 og 251 i 2011-2012 og 2004. Samlet set har odderen øget sin udbredelse markant over de ca. 15 år den er overvåget i NOVANA-programmet, og har nu etableret en egentlig ynglebestand både på Fyn og i Vestsjælland. Hvis bestanden på Sjælland på lang sigt skal sikres er det afgørende, at arten formår at genkolonisere de egnede levesteder mod sydøst.

I Natura 2000-området blev odder senest overvåget i 2017. Der blev registreret spor/ekskrementer efter odder på 7 lokaliteter i området: ved Gudum Å (ved Remmer Strand), ved Kallerup Kær (vestkysten af Thyholm), ved udløbet af Egebjerg Bæk (østkysten af Thyholm), ved Mølodde dæmningen, ved Sinnerup Vejle, ved Glomstrup Vig og ved Boddum Vig. Det er samme antal lokaliteter som i 2011 og en lokalitet mere end i 2004. Det vurderes, at arten benytter området i langt større grad end illustreret ved overvågningen, og ud fra områdets karakter med mange små vandløb, og uforstyrrede skjulesteder vurderes der at være gode forudsætninger for artens fortsatte forekomst i området. Der vurderes således umiddelbart ikke at være trusler for artens forekomst i området.

Fund af odder i området.

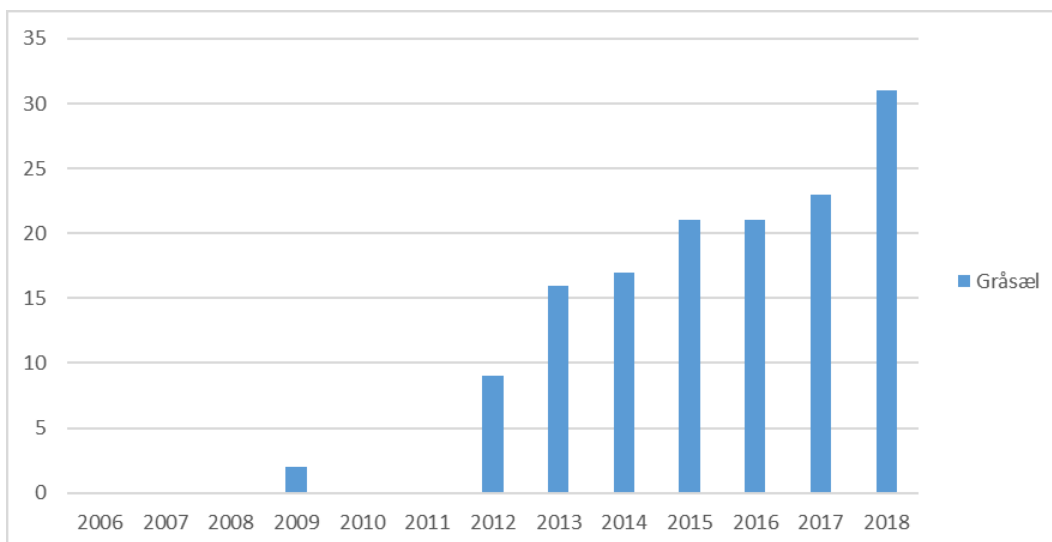
Gråsæl

Gråsælen er i løbet af de sidste 20 år genindvandret til Danmark efter at have været udryddet i landet i ca. 100 år. Gråsælen er ligesom spættet sæl knyttet til de kystnære farvande, hvor der er rigelig føde og uforstyrrede yngle-/og hvilepladser. I forhold til spættet sæl svømmer gråsælen over større afstande.

I Danmark lever der to bestande af gråsæler, den ene i Nordsøen med hovedudbredelse omkring Storbritannien og i det tyske og hollandske Vadehav (kaldet Nordsøbestanden), og den anden i Østersøen med hovedudbredelse omkring Stockholm, Estland og det sydlige Finland (kaldet Østersøbestanden). I Kattegat forekommer sæler fra begge bestande. Den danske andel af Nordsøbestanden og Østersøbestanden er opgjort til hhv. ca. 500 og 1.000 individer for perioden 2016-2018. DCE har ved habitatdirektivets artikel 17 vurdering til EU i 2019, vurderet, at begge bestande i Danmark har stærkt ugunstig bevaringsstatus.

Siden år 2000 er der næsten sket en årlig tilvækst i forekomsten af gråsæler i Danmark, og der er nu regelmæssig forekomst af gråsæler på hvilepladser i den danske Østersø, Kattegat, den vestlige Limfjord og Vadehavet. I 2018 blev der registreret 79 individer i Kattegat, 229 i Vadehavet og 473 i Østersøen. Gråsælerne yngler ved Rødsand ved Gedser, hvor der har været en fast ynglelokalitet siden 2003. Derudover yngler gråsæler også ved Søndre Rønner og Borfeld ved Læsø, Anholt og i Vadehavet. I 2017 og 2018 blev der født hhv. 15 og 6 unger på forskellige ynglepladser i Danmark. Den stigning, der ses i antallet af gråsæler i Danmark i de seneste år, kan ikke forklares med den beskedne reproduktion fra danske ynglende gråsæler. Det er sandsynligt, at den generelle stigning, der ses i antallet af gråsæler i Danmark, kan forklares ved, at der sker indvandring af gråsæler fra de to bestande (Nordsøbestanden og Østersøbestanden) til Danmark. DCE har i rapporten Marine områder 2018 anført, at årsagen til indvandringen ikke kendes men muligvis skyldes bedre fødetilgang i de danske farvande eller pladsmangel på deres foretrukne lokaliteter i andre lande.

Agger Tange er en af de nyeste lokaliteter for gråsæler i Danmark. De første individer blev talt i 2009 og bestanden er siden steget til lidt over 30 individer.

Grafen viser udviklingen i årligt max antal sæler på hvilepladserne fra 2006-2018 baseret på NOVANA overvågningen.

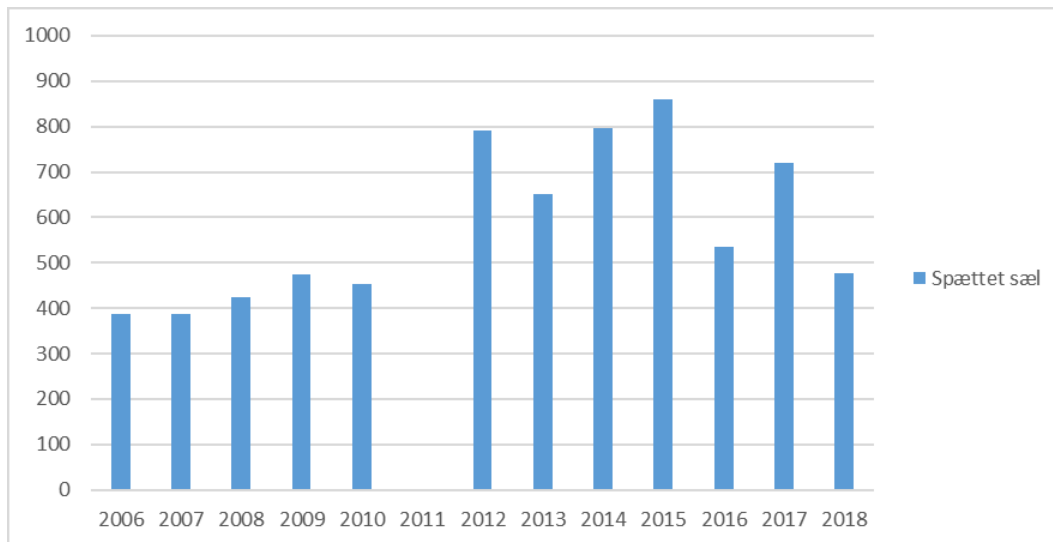
Spættet sæl

Spættet sæl er den mest almindelige sælart i Danmark. Den forekommer især i de kystnære farvande, hvor der er rigelig føde, og hvor der findes uforstyrrede yngle-/hvilepladser på sandbanker, rev, holme og øer. Den danske bestand af spættet har haft en bestandsfremgang fra ca. 2.000 dyr i 1976 til ca. 13.000 dyr i 2018, fremgangen skyldes hovedsageligt jagtfredningen i 1977 samt oprettelsen af en række sælreservater med adgangsforbud. Den danske sælbestand

blev i 1998 og 2002 ramt af en virus, der slog en større del af bestanden ihjel. I 2007 og 2014 har en del af bestanden været ramt af mindre epidemier. Epidemierne har kun midlertidigt sat bestanden tilbage.

Spættet sæl er opdelt i de fire forvaltningsområder/populationer: Vadehavet, Kattegat, den vestlige Østersø og Limfjorden (som bestandsmæssigt opgøres i vestlig Limfjord og central Limfjord). Den gennemsnitlige årlige vækstrate for de fem områder har over de sidste fem år været på henholdsvis -3 %, -2 %, 5 %, -8 og -1 %. Vækstraterne er hovedsagligt negative, hvilket tyder på, at spættede sæl i Danmark nærmer sig den økologiske bæreevne i de enkelte områder. DCE har ved habitatdirektivets artikel 17 vurdering til EU i 2019, vurderet, at spættet sæl har gunstig bevaringsstatus i Danmark.

Spættet sæl findes fouragerende spredt over hele habitatområdets marine del. Der er registreret hvilekolonier ved den sydlige del af Agger Tange, på Munkholm Odde og på Rotholmene. Bestanden har varieret de sidste 10 år mellem 500-800 individer. Udviklingen i sælbestanden i Limfjorden er svær at tolke, da man mener sælerne vandrer ind og ud af Limfjorden afhængig af fødetilgængelighed.

Grafen viser udviklingen i årligt max antal sæler på hvilepladserne fra 2006-2018 baseret på NOVANA overvågningen.

4.1 Foreløbig vurdering af negative påvirkninger (trusler mod marine pattedyr)

Vurdering af betydningen af forstyrrelser af sæler bygger i udgangspunktet på de vurderinger, som DCE Aarhus Universitet udarbejdede, da forstyrrelser og behov for justeringer af vildtreservaternes geografiske afgrænsning og adgangsforhold blev vurderet i 2013.

Garnfiskeri og fiskeri med bundgarn (andre redskaber) kan bifange og dermed påvirke havpattedyr i området negativt. Pelagisk trawl og notfiskeri udgør en mindre trussel mod havpattedyr.

I forhold til forstyrrelsestrusler mod sæler i området vurderede DCE i 2013, at adgangsbegrænsningen på Munkholm Odde bør forlænges til 30/9 og bør gælde det omliggende søterritorium i en afstand af 500 m fra land.

5. Områdets fuglearter

De fuglearter, der indgår i fuglebeskyttelsesområdernes udpegningsgrundlag, er kort beskrevet nedenfor. Overvågningsmetode er beskrevet tidligere under basisanalysens dataafsnit.

Resultaterne fra NOVANA-programmets fugleovervågning ses i tabellerne under henholdsvis yngle- og trækfuglene neden for. For mere detaljeret beskrivelse af overvågningsmetode og resultater for de enkelte arter henvises til de tekniske anvisninger på DCE Aarhus Universitets hjemmeside. Artskortlægning kan findes på Miljøministeriets [MiljøGIS](#) og i [Danmarks Naturdata](#).

5.1 Ynglefugle

Fuglebeskyttelsesområde 23 - Agger Tange

Ynglefugle 2004-2012										
	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	
Rørdrum					0					
Rørhøg										
Klyde	32	75	26	29	162	27				
Hjejle	0			1		0	0	1	0	
Almindelig ryle	18	56	39	32	11	15	13		14	
Brushane	1	3	3	3	0	1	1		3	
Dværgterne	10	40	17		9	3			3	
Splitterne						0			0	
Fjordterne		2		6	1	0			0	
Havterne	25	88	69	6	48	35			63	
Rødrygget tornskade										

Ynglefugle 2013-2019							
	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Rørdrum	0				0		0
Rørhøg					1		0
Klyde		180			175		187
Hjejle	1	0	0	0	0		0
Almindelig ryle		12		5		5	
Brushane		1		1		1	
Dværgterne			3		2		9
Splitterne			30		0		0
Fjordterne			0		30		48
Havterne			21		57		26
Rødrygget tornskade							1

Forekomst af ynglefugle på udpegningsgrundlaget. Antal ynglepar optalt ved NOVANA-overvågningen 2004–2019. Årene 2017-19 indgår i det igangværende overvågningsprogram. Der er alene medtaget data indsamlet af Miljøstyrelsens NOVANA-program.

Fuglebeskyttelsesområde 27 - Glomstrup Vig, Agerø, Munkholm og Katholm Odde, Lindholm og Rotholme

Ynglefugle 2004-2012										
	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	
Rørdrum										
Klyde	1	10	31		34	20				
Havterne	19	20	112		11	44			20	

Ynglefugle 2013-2019

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Rørdrum	1						5
Klyde		13			17		10
Havterne			12		33		11

Forekomst af ynglefugle på udpegningsgrundlaget. Antal ynglepar optalt ved NOVANA-overvågningen 2004–2019. Årene 2017-19 indgår i det igangværende overvågningsprogram. Der er alene medtaget data indsamlet af Miljøstyrelsens NOVANA-program.

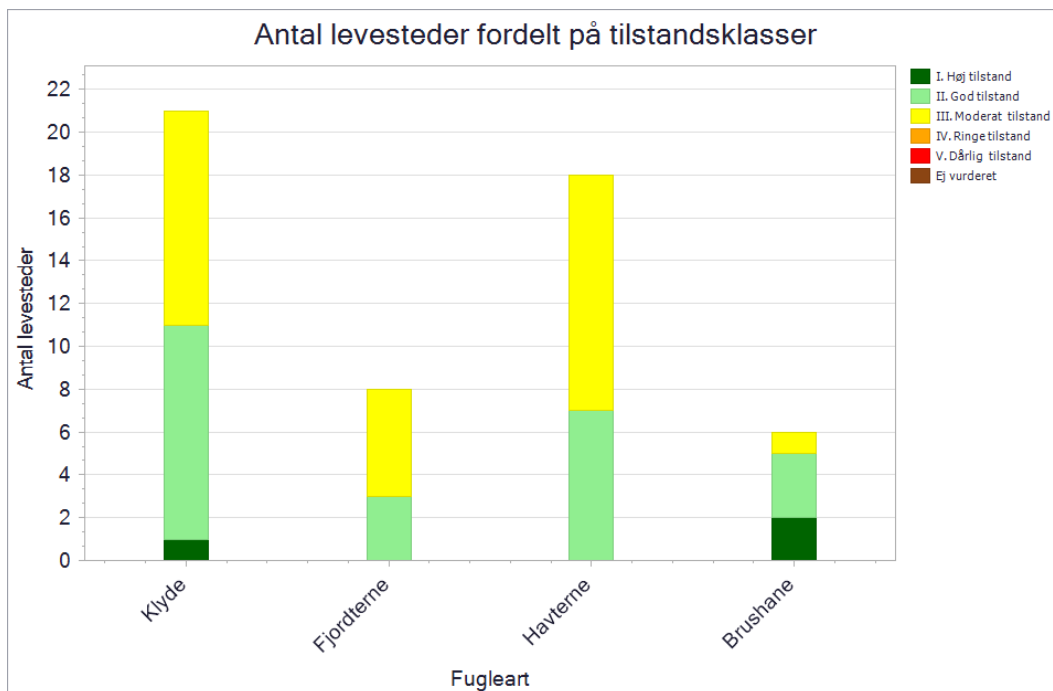
Fuglebeskyttelsesområde 39 - Harbøre Tange, Plet Enge og Gjeller Sø**Ynglefugle 2004-2012**

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Klyde	27			58	88	68			
Almindelig ryle	19		14	12	4	6	2		3
Brushane	4	2	0	0	0	0	0		1
Dværgterne	0		1			1			0
Fjordterne			0			0			0
Havterne									

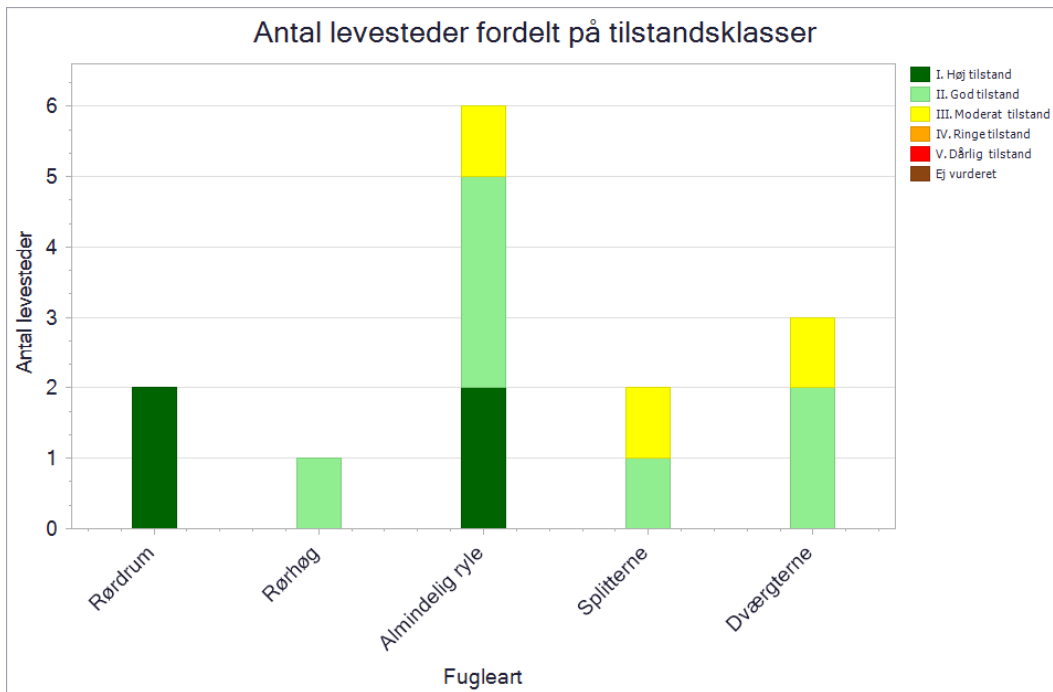
Ynglefugle 2013-2019

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Klyde		95			50		152
Almindelig ryle		0		0		0	
Brushane		0		0		1	
Dværgterne			1		0		3
Fjordterne			0		0		37
Havterne			10		0		30

Forekomst af ynglefugle på udpegningsgrundlaget. Antal ynglepar optalt ved NOVANA-overvågningen 2004–2019. Årene 2017-19 indgår i det igangværende overvågningsprogram. Der er alene medtaget data indsamlet af Miljøstyrelsens NOVANA-program.

Figuren viser antal og tilstand af de kortlagte levesteder for ynglefugle. Tilstandsklasserne er angivet med en farveskala.

Figuren viser antal og tilstand af de kortlagte levesteder for ynglefugle. Tilstandsklasserne er angivet med en farveskala.

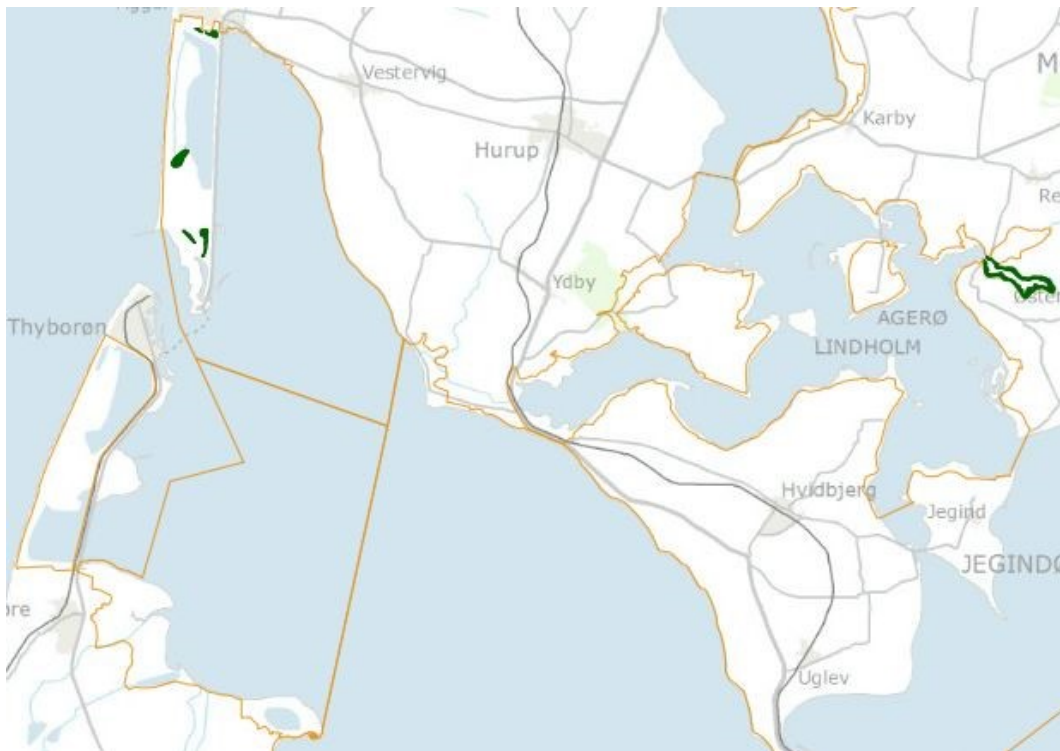
Rørdrum

Rørdrum er tæt knyttet til lokaliteter med store vanddækkede rørskove ved søer, fjorde og vandløb. Arten er overvejende standfugl, men kan trække mod sydvest i forbindelse med strenge vintre. I begyndelsen af 1970'erne ynglede der 10-20 par i Danmark, men sidenhen er såvel ynglebestanden som udbredelsen øget markant. Ynglebestanden blev midt i 1990'erne opgjort til maksimalt 200 ynglepar, og bestanden har været stigende siden da. Rørdrum findes nu ynglende over hele Danmark. I NOVANA-programmet overvåges rørdrum af Miljøstyrelsen nu hvert andet år i de fuglebeskyttelsesområder, hvor den indgår i områdernes udpegningsgrundlag. Rørdrum er senest overvåget i 2017 og 2019.

I fuglebeskyttelsesområde nr. 23 er rørdrum ikke registreret som ynglefugl i overvågningsperioden 2004-2019. Tidligere, lige efter årtusindeskiftet, er der hørt enkelte paukende fugle om foråret, men det vurderes, at potentialet for en fast bestand er lille pga. rørskovens spredte forekomst på Agger Tange. Hovedparten af de våde dele af Agger Tange bliver afgræsset med kreaturer, der holder rørskoven nede til gavn for ynglende vadefugle. I fuglebeskyttelsesområde nr. 27 er arten ikke overvåget i perioden 2004-2012. I perioden 2013-2019 blev der i 2019 registreret 5 paukende fugle i det store rørskovs område langs bredden i Søndervig. Det er en mindre stigning i forhold til 2013, hvor der blev registreret et enkelt par i F27.

I fuglebeskyttelsesområde nr. 23 er der kortlagt 1 potentielt levested på Agger Tange. Levestedet omfatter flere mindre og spredte del-arealer med rørskov. I fuglebeskyttelsesområde nr. 27 er der kortlagt 1 levested i rørskovene ved Søndervig. Begge kortlagte levesteder er i høj tilstand. De er begge karakteriseret ved, at de omfatter et stort areal med rørsump, der på Agger Tange dog er spredt over et meget stort areal, samt en god hydrologi uden afvanding.

Det vurderes overordnet set, at der ikke lokalt er de store trusler i området mod arten som ynglefugl i fuglebeskyttelsesområde nr. 23.

Tilstand af kortlagte levesteder for rørdrum. Tilstanden er angivet med en farveskala: mørkegrøn= høj, lysegrøn= god, gul= moderat, orange= ringe, rød= dårlig og grå= ej vurderet. Den orange streg angiver fuglebeskyttelsesområdets grænse.

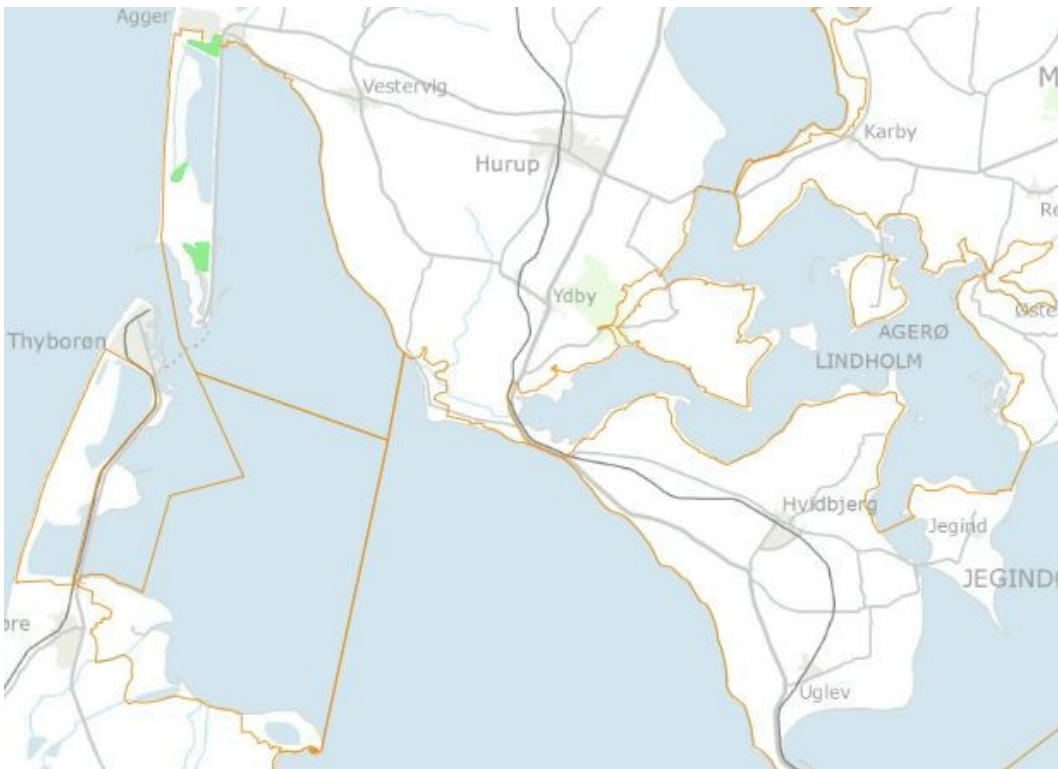
Rørhøg

Rørhøg yngler primært i vådområder med veludviklede rørskove og fouragerer desuden ofte over dyrkede marker, enge og græsarealer. Den samlede danske ynglebestand blev i 1980'erne opgjort til ca. 600 ynglepar. Ynglebestanden er siden vokset en smule, og det vurderes at den danske ynglebestand er nogenlunde stabil. Arten er trækfugl og den danske bestand overvintrer i Middelhavsområdet og i Afrika syd for Sahara. Rørhøg er almindeligt forekommende i store dele af landet, hvor den kan finde egnede ynglelokaliteter. Der er næppe større trusler mod rørhøg herhjemme, og artens bestandsudvikling og udbredelse synes at være i en mindre fremgang. I NOVANA-programmet overvåges rørhøg af Miljøstyrelsen nu hvert andet år i de fuglebeskyttelsesområder, hvor arten indgår i de pågældende områders udpegningsgrundlag. Yngleforekomsten af rørhøg blev senest overvåget i 2019.

I fuglebeskyttelsesområde nr. 23 er rørhøg i perioden 2004-2019 kun overvåget i 2017 og 2019, hvor der er registreret hhv. 1 og 0 ynglepar. Arten yngler således uregelmæssigt i rørskovene på Agger Tange, hvor især pile- og rørsumpen syd for tværvejen har været benyttet som redested. Agger Tange giver generelt gode fourageringsmuligheder for rørhøg, og fuglene fra Flade Sø benytter også jævnligt området til fouragering.

I fuglebeskyttelsesområde nr. 23 er der kortlagt et enkelt levested for rørhøg, der omfatter pile- og rørskovsområderne på Agger Tange. Levestedet omfatter flere mindre og spredte del-arealer. Levestedet er i god tilstand og er karakteriseret ved at have en god hydrologi uden afvanding og et stort samlet areal med rørsump, der dog er spredt over et meget stort areal.

På trods af at arten yngler sporadisk i området, så findes der nok egnede ynglelokaliteter på enge og strandenge langs tangen til at fastholde en forekomst i området. Det vurderes overordnet set, at der ikke lokalt er de store trusler i området mod arten som ynglefugl i fuglebeskyttelsesområde nr. 23.

Tilstand af kortlagte levesteder for rørhøg. Tilstanden er angivet med en farveskala: mørkegrøn= høj, lysegrøn= god, gul= moderat, orange= ringe, rød= dårlig og grå= ej vurderet. Den orange streg angiver fuglebeskyttelsesområdets grænse.

Klyde

Klyden yngler hovedsageligt i kolonier primært langs lavvandede fjordkyster og i salte eller brakke kystlaguner, hvor der findes slikvader og åbne enge med kort vegetation. I sjældne tilfælde træffes den også ynglende på egnede lokaliteter ved ferskvand. Klyde findes udbredt over hele landet med undtagelse af Bornholm. Rederne placeres ofte på småøer, gerne hvor de er i sikkerhed for ræve og andre rovdyr. Arten er trækfugl, der overvintrer i Sydvesteuropa og i Vestafrika. Klyden blev totalfredet i Danmark i 1922, hvorefter bestanden var i fremgang i gennem en lang årrække. De seneste år har den dog igen været i tilbagegang. I NOVANA-programmet overvåges klyde af Miljøstyrelsen nu hvert andet år i de fuglebeskyttelsesområder, hvor arten indgår i de pågældende områders udpegningsgrundlag. Endelig overvåges artens ynglebestand landsdækkende én gang i hver overvågningsperiode. Yngleforekomsten af klyde blev senest overvåget i 2019 og der er gennemført landsdækkende overvågning af alle de kolonirugende arter i hele landet i 2019.

I fuglebeskyttelsesområde nr. 23, 27 og 39 blev der i forbindelse med gennemførelse af den seneste overvågning i 2019 registreret hhv. 187, 10 og 152 ynglepar i de tre områder. I område nr. 23 og nr. 39 er det de største antal, der er registreret i disse fuglebeskyttelsesområder i perioden 2004-2019. Bestanden af klyde har svinget meget årene imellem, men bestanden i område nr. 23 og 39 vurderes at have været stigende i de senere år med en gennemsnitligt større bestand i perioden 2014 til 2019 sammenlignet med 2004-2012. Arten er også i områderne ved Agger Tange og Harboøre Tange meget afhængige af yngleøer, der ligger godt isoleret mod landlevende rovdyr, en høj, stabil forårsvandstand samt afgræssede engarealer. Naturstyrelsen har både på Agger - og Harboøre Tange etableret isolerede yngleøer flere steder, hvilket straks har bidraget til den positive bestandsudvikling.

På Agger Tange etablerede kolonierne sig i 2019 på den nordligste ø i lagunen og på de sydlige enge med hhv. 115 par og 72 par. Ynglefuglene opgav dog tidligt og en del af dem prøvede igen på den nyetablerede ø i Krik Vig. På Harboøre Tange var fordelingen hhv. 120 par og 31 par på øerne i den nordlige og sydlige lagune. Derudover var der et enkelt par på Gjeller Odde. I område nr. 27 vurderes bestanden at have været relativt stabil i overvågningsperioden 2004-2019, men dog med

en nedadgående tendens over det sidste årti. Klyde yngede i 2019 spredt i området ved Draget, Katholm Odde, Jegindø, Glomstrup Vig, Lindholm og Agerø.

I fuglebeskyttelsesområde nr. 23 er der kortlagt 4 levesteder for klyde. Der er et levested i god tilstand på de nordligste øer i den store lagune. Øerne har overordnet set en god vegetationsstruktur med mosaik af lav vegetation og stedvis bart sand/sten. Derudover er der vurderet ingen forstyrrelse fra mennesker samt en hættmågekoloni på øerne. Den eneste reelle trussel er risiko for prædation fra ræv og andre rovdyr som kan vade over til øerne, hvis lagunen tørrer ud og bliver særligt lavvandet.

Derud over er der tre levesteder i moderat tilstand på strandengene og øerne langs den store lagune og på de sydligste strandenge. Strandengene er kendetegnet ved god vegetationsstruktur med mosaik af lav vegetation og stedvis bart sand/sten på de sydligste dele. Af trusler kan nævnes, at øerne langs lagunen er under begyndende tilgroning og især at evt. klyder på strandengene er særlig udsat overfor prædation fra ræv og andre rovdyr. De sydligste strandenge er desuden udsat for menneskelig aktivitet i forbindelse med færgelejet.

I fuglebeskyttelsesområde nr. 27 er der kortlagt 11 levesteder for klyde. Der er et levested ved Lindholm i høj tilstand, hvilket skyldes at vegetationsstrukturen er god med mosaik mellem lav vegetation og stedvis bart sand/sten, ringe risiko for overskylning eller menneskelig forstyrrelse, og øen er isoleret fra fastlandet. Der er 7 levesteder i god tilstand, disse ligger spredt i hele F27 og rummer strandenge som Katholm Odde, Munkholm Odde, Fuglholm, Jegindø, Lindholm Strandenge, Rotholmene, Agerø Vejle og Glomstrup Vig. Disse lokaliteter har generelt en god vegetationsstruktur, men de landfaste strandenge er udsat for forstyrrelse i form af prædation fra ræv og andre rovdyr. Fuglholm, der ellers ligger godt isoleret mod landlevende rovdyr huser en større sølvmågekoloni, som potentielt presser klyder væk fra øen. Endelig er der 3 levesteder i moderat tilstand. Disse ligger på Agerø og ved Draget. Disse lokaliteter har generelt en god vegetationsstruktur, men de landfaste strandenge er særlig udsatte overfor prædation fra ræv og andre rovdyr.

I fuglebeskyttelsesområde nr. 39 er der kortlagt 6 levesteder for klyde. Der er levesteder i god tilstand på alle småøer på Harboøre Tange og på Stenodde ved Hygum Nor. Øerne har overordnet set en god vegetationsstruktur med lav vegetation. Derudover er der ingen forstyrrelse fra mennesker samt en hættmågekoloni på øerne og frem for alt er øerne omkranset af dybt vand således at der aldrig er adgang for landlevende rovdyr. Området ved Stenodde har en god vegetationsstruktur med mosaik af lav vegetation og stedvis bart sand/sten, men området er udsat overfor prædation fra ræv og andre rovdyr. Endelig er der 3 levesteder i F39, der er i moderat tilstand. Disse ligger på strandengene på Harboøre Tange samt på Gjeller Odde. Disse arealer er kendetegnet ved god vegetationsstruktur med mosaik af lav vegetation og stedvis bart sand/sten, men evt. klyder er særlig udsat for prædation fra ræv og andre rovdyr.

I og med at der findes levesteder i god-høj tilstand i begge fuglebeskyttelsesområder vurderes det, at der er et godt grundlag for artens forekomst i området fremadrettet. Ynglebestanden vurderes dog, at være negativt påvirket af prædation fra ræv og andre landlevende rovdyr, og enkelte steder kan tilgroning være en relevant trussel.

Tilstand af kortlagte levesteder for klyde. Tilstanden er angivet med en farveskala: mørkegrøn= høj, lysegrøn= god, gul= moderat, orange= ringe, rød= dårlig og grå= ej vurderet. Den orange streg angiver fuglebeskyttelsesområdets grænse.

Hjejle

Hjejle yngler i Danmark i åbne, uforstyrrede tørre og træløse heder med lav hedevegetation. Arten er trækfugl, som overvintrer i Vesteuropa. Den danske ynglebestand af hjejle tilhører den delbestand, der ofte betegnes lavlandshjejler. Hjejlen ynglede i 1800-tallet talrigt især på de jyske heder. Arten er siden gået stærkt tilbage. I første omgang pga. opdyrkning af heden. Da der stadig findes store velegnede hedearealer i Nord- og Vestjylland, har der givetvis også været andre faktorer der har haft indvirkning på artens tilbagegang. De seneste årtier er arten kun konstateret ynglende med års mellemrum og altid kun med et enkelt par på ganske få lokaliteter i landet. Den vurderes på den baggrund, at hjejle er meget tæt på at forsvinde som dansk ynglefugl. I NOVANA-programmet overvåges hjejle af Miljøstyrelsen nu hvert andet år i de fuglebeskyttelsesområder, hvor arten indgår i de pågældende områders udpegningsgrundlag. Yngleforekomsten af hjejle blev senest overvåget i 2019.

I fuglebeskyttelsesområde nr. 23 blev der i forbindelse med gennemførelse af den seneste overvågning i 2019 registreret 0 ynglepar. Hjejle yngler meget uregelmæssigt på Agger Tange. Sidst der blev registreret ynglende hjejle i området var i 2013, hvor der blev registreret et enkelt par. I perioden 2004-2012 er der kun set et enkelt muligt ynglepar i 2007 og 2011. Arten er meget afhængig af lav vegetation på ynglepladsen og vil samtidig gerne have græsdækkede marker eller enge i nærheden til fouragering. Områdets store sammenhængende våde og tørre naturtyper giver gode ynglemuligheder for arten, og lokalt vurderes der ikke at være væsentlige, aktuelle trusler for artens yngleforekomst.

Almindelig ryle

Almindelig ryle er som ynglefugl i Danmark repræsenteret af den underart, der ofte omtales som engryle. Arten yngler nu overvejende på kortgræssede strandenge. Tidligere ynglede den også udbredt på ferske enge. Ynglebestanden af almindelig ryle er i løbet af 1900-tallet gået tilbage, og den samlede danske ynglebestand i dag er formodentlig kun på omkring 140 ynglepar. Som andre almindelige ryler overvintrer også engrylen i Vesteuropa. Arten har gennem en længere årrække

været i tilbagegang og forekommer nu kun regelmæssigt på enkelte store strandengsområder i Vestdanmark og på Læsø. Med Vejlerne og Tipper-halvøen som de to klart vigtigste yngleområder, samt en lille bestand i Vadehavet og på Agger Tange. Den er derud over konstateret uregelmæssigt og med meget små isolerede og uregelmæssigt forekommende yngleforekomster andre steder. Det vurderes, at de største trusler mod ynglende almindelig ryle er prædation samt tab af ynglehabitat pga. dens krav til vegetationshøjde og hensigtsmæssig hydrologi. I NOVANA-programmet overvåges almindelig ryle af Miljøstyrelsen nu hvert andet år i de fuglebeskyttelsesområder, hvor arten indgår i de pågældende områders udpegningsgrundlag. Yngleforekomsten af almindelig ryle blev senest overvåget i 2018.

I fuglebeskyttelsesområde nr. 23 og 39 blev der i forbindelse med gennemførelse af den seneste overvågning i 2018 registreret hhv. 5 og 0 ynglepar i de to områder. På Agger Tange i område nr. 23 var arten fra 2004 til 2007 rimelig stabil med omkring 30-40 par med få svingninger, men siden er bestanden faldet til 10-15 par i perioden 2008-2014 og nu kun 5 par fra 2016. Arten yngler på engene syd og vest for den nordlige lagune. På Harboøre Tange i område nr. 39 er arten forsvundet fra området, idet der sidst blev registreret ynglepar på Harboøre Tange i 2012. Manglende pleje (afgræsning) af engene for år tilbage og udtørring af engene i yngletiden vurderes at være hovedårsagen til, at arten er forsvundet fra dette tidligere kerneområde. I begge områder har arten tidligere været en mere talrig ynglefugl, og nedgangen afspejler således den generelle tilbagegang for arten på landsplan.

I fuglebeskyttelsesområde nr. 23 er der kortlagt et enkelt levested for almindelig ryle. Levestedet består af strandenge langs den store lagune på Agger Tange. Det kortlagte levested er i høj tilstand. Området bliver afgræsset af kreaturer og plejen er målrettet til at skabe optimale ynglebetingelser for især brushane og almindelig ryle. Dvs. en forholdsvis lav vegetationshøjde samt en optimal hydrologi. Levestedet er ikke udsat i forhold til menneskelig forstyrrelse, men truslen om prædation fra landlevende rovdyr (primært ræv) er også aktuell på dette sted.

I fuglebeskyttelsesområde nr. 39 er der kortlagt 5 levesteder for almindelig ryle, som alle ligger på Harboøre Tange. Af de kortlagte levesteder er et i høj tilstand, tre er i god tilstand og et er i moderat tilstand. Levestedet i høj tilstand ligger i den sydlige ende af Harboøre Tange. Levestedet bliver afgræsset af kreaturer og har en lav vegetationshøjde samt en optimal hydrologi. Levestedet er ikke udsat i forhold til menneskelig forstyrrelse. De kortlagte levesteder i god tilstand er heller ikke udsatte i forhold til menneskelig forstyrrelse, og de bliver ligeledes afgræsset af kreaturer, og vegetationshøjden er lav/forholdsvis lav. De hydrologiske forhold er moderat gode. Det kortlagte levested i moderat tilstand er præget af ringe hydrologiske forhold, idet arealet er vurderet som ganske tørt og uden naturlige vandforekomster. Det er dog, som de andre levesteder på tangen, ikke udsat i forhold til menneskelig forstyrrelse, og det bliver afgræsset af kreaturer. Alle levesteder på Harboøre Tange er udsatte for prædation på ynglepladserne.

Tilstanden for levestederne for almindelig ryle i F23 og F39 er generelt overvejende god-høj. Med en fast ynglebestand af almindelig ryle i området og udbredte, våde engområder med veludviklede lo-systemer vurderes der ikke at være aktuelle trusler for artens fortsatte yngleforekomst i dette Natura 2000-område. Ynglebestanden vurderes dog, at være negativt påvirket af prædation fra ræve og andre rovdyr.

Tilstand af kortlagte levesteder for almindelig ryle. Tilstanden er angivet med en farveskala: mørkegrøn= høj, lysegrøn= god, gul= moderat, orange= ringe, rød= dårlig og grå= ej vurderet. Den orange streg angiver fuglebeskyttelsesområdets grænse.

Brushane

Brushane yngler på forholdsvis kortgræssede ferskere dele af strandengene. Arten er trækfugl og overvintrer i Sydeuropa og Vestafrika. Arten er gået kraftigt tilbage gennem en længere årrække, og forekommer i dag kun i enkelte fuglebeskyttelsesområder hovedsageligt i Vest- og Nordjylland, hvor Tipper-halvøen i Ringkøbing Fjord i dag er kernelokaliteten for arten. Antallet af ynglepar af brushane er således faldet med 90-95 % over de seneste 30 år, og den samlede danske ynglebestand vurderes nu at være på ca. 50 ynglepar. De største trusler mod brushane er prædation samt tab af ynglehabitat pga. dens krav til vegetationshøjde og hydrologi. I NOVANA-programmet overvåges brushane af Miljøstyrelsen nu hvert andet år i de fuglebeskyttelsesområder, hvor arten indgår i de pågældende områders udpegningsgrundlag. Yngleforekomsten af brushane blev senest overvåget i 2018.

I fuglebeskyttelsesområde nr. 23 og 39 blev der i forbindelse med gennemførelse af den seneste overvågning i 2018 registreret en enkelt ynglehun i hvert af de to områder.

På Agger Tange i område nr. 23 har arten i perioden 2004-19 været relativt stabil med 1-3 ynglehunner. Arten yngler på engene omkring den nordlige lagune. Brushane har tidligere været en mere talrig ynglefugl i området og nedgangen afspejler således den generelle tilbagegang for arten på landsplan. Trods en del års målrettet pleje har den tidligere bestand ikke kunnet genskabes.

På Harbøre Tange i område nr. 39 er arten næsten forsvundet fra området og ses nu kun som ynglefugl med års mellemrum. Brushane har også i dette område tidligere været en mere talrig ynglefugl. Tidligere tiders manglende pleje af engene vurderes at være en af hovedårsagerne til den lokalt markante tilbagegang på Harbøre Tange.

I fuglebeskyttelsesområde nr. 23 er der kortlagt et enkelt levested for brushane på Agger Tange. Levestedet består af strandenge langs den store lagune på Agger Tange. Levestedet er i høj tilstand. Området bliver afgræsset af kreaturer og plejen er målrettet til at skabe optimale

yngebetingelser for især brushane og alm. ryle. Dvs. en forholdsvis lav vegetationshøjde samt en optimal hydrologi. Levestedet er ikke udsat i forhold til menneskelig forstyrrelse, men truslen om prædation fra landlevende rovdyr (primært ræv) er også aktuell på dette sted.

I fuglebeskyttelsesområde nr. 39 er der kortlagt 5 levesteder for brushane, som alle ligger på Harbøre Tange. Af de kortlagte levesteder er et i høj tilstand, tre er i god tilstand og et er i moderat tilstand. Levestedet i høj tilstand ligger i den sydlige ende af Harbøre Tange. Levestedet bliver afgræsset af kreaturer og har en passende lav vegetationshøjde samt en optimal hydrologi. Levestedet er ikke udsat i forhold til menneskelig forstyrrelse. De kortlagte levesteder i god tilstand er heller ikke udsatte i forhold til menneskelig forstyrrelse, og de bliver ligeledes afgræsset af kreaturer, og vegetationshøjden er lav/forholdsvis lav. De hydrologiske forhold er moderat gode. Det kortlagte levested i moderat tilstand er præget af ringe hydrologiske forhold idet arealet er vurderet som ganske tørt og uden naturlige vandforekomster. Det er dog, som de andre levesteder på tangen, ikke udsat i forhold til menneskelig forstyrrelse, og det bliver afgræsset af kreaturer. Alle levesteder på Harbøre Tange er udsatte for prædation på ynglepladserne.

Tilstanden for levestederne for brushane i F23 og F39 er generelt overvejende god-høj. Med en fast ynglebestand af brushane i området og udbredte, våde engområder med veludviklede lo-systemer vurderes der ikke at være aktuelle trusler for artens fortsatte ynglefremkomst i dette Natura 2000-område. Ynglebestanden vurderes dog, at være negativt påvirket af prædation fra ræve og andre rovdyr.

Tilstand af kortlagte levesteder for brushane. Tilstanden er angivet med en farveskala: mørkegrøn= høj, lysegrøn= god, gul= moderat, orange= ringe, rød= dårlig og grå= ej vurderet. Den orange streg angiver fuglebeskyttelsesområdets grænse.

Dværgterne

Dværgterne yngler i Danmark i langt overvejende grad på åbne vegetationsløse og stenede strande. Dværgterne er trækfugl, som overvintrer langs Vestafrikas kyster. Dværgterne yngler oftest i kolonier, men træffes også solitært ynglende. Arten er udbredt langs kysterne over det meste af landet på nær Bornholm. Ynglebestanden af dværgterne har formentligt været stabil i antal siden 1980, mens antallet af ynglekolonier i samme periode er faldet betydeligt. Største trussel for den

danske ynglebestand vurderes at især at være prædation fra rovdyr i ynglekolonierne samt bortskylning af reder i forbindelse med ekstreme højvander i yngletiden. Artens valg af ynglelokalitet på strande betyder også flere steder en væsentlig forstyrrelse fra menneskelig færdsel i yngletiden. I NOVANA-programmet overvåges dværgterne af Miljøstyrelsen nu hvert andet år i de fuglebeskyttelsesområder, hvor arten indgår i de pågældende områders udpegningsgrundlag. Endelig overvåges artens landsdækkende én gang i hver overvågningsperiode. Yngleforekomsten af dværgterne blev senest overvåget i 2017 og der er gennemført landsdækkende overvågning af alle de kolonirugende arter i hele landet i 2019.

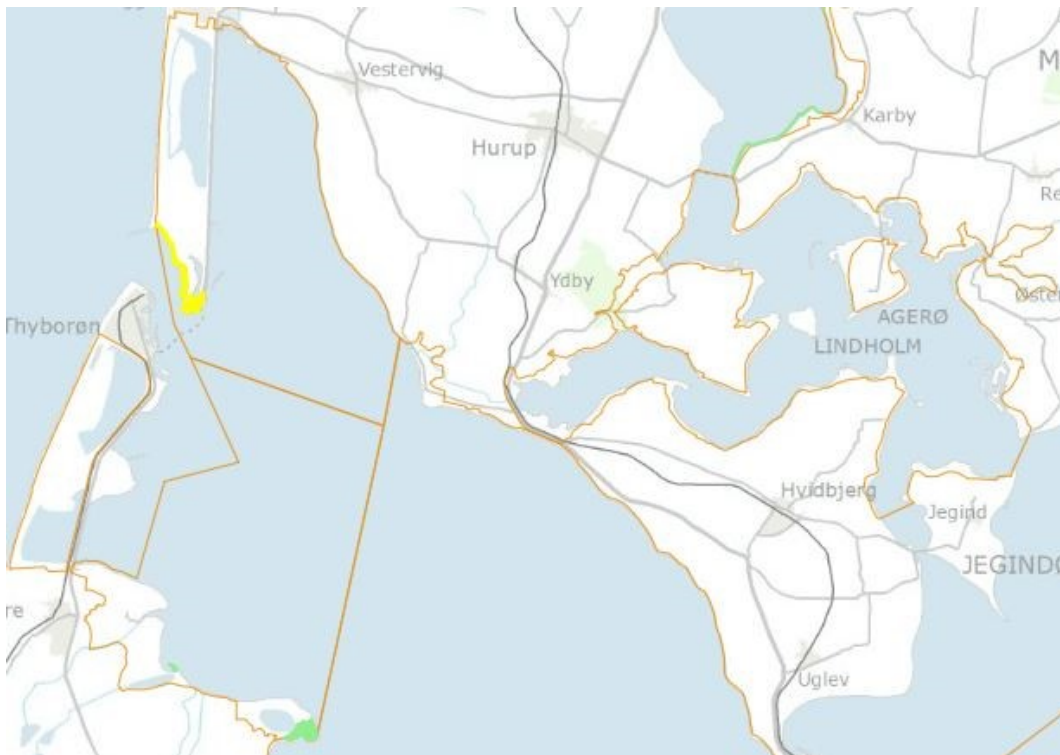
I fuglebeskyttelsesområde nr. 23 og 39 blev der i forbindelse med gennemførelse af den seneste overvågning i 2019 registreret hhv. 9 og 3 ynglepar i de to områder. Antallet i begge områder er lidt højere end det har været de sidste mange år. På Agger Tange i fuglebeskyttelsesområde nr. 23 er det det højeste antal, der er registreret siden 2008. Selvom der er en fremgang i bestanden i 2019, er der over en længere årrække en tilbagegang på Agger Tange, idet der så sent som i 2005 blev registreret 40 par. På Agger Tange yngler arten normalt i den sydligste ende af tangen ud mod havet, men i 2019 blev alle parrerne registreret på den nyetablerede ø i Krik Vig. I fuglebeskyttelsesområde nr. 39 er det det højeste antal, der er registreret i perioden 2004-2019. Ynglefuglene havde i 2019 etableret sig på Gjeller Odde med 2 par og ved Hygum Nor med et enkelt par.

I fuglebeskyttelsesområde nr. 23 er der kortlagt et enkelt levested for dværgterne i den sydlige ende af Agger Tange. Det kortlagte levested er i moderat tilstand. Levestedet består af en stenet strandvold med spredt vegetation og en strandeng med kort vegetation. Ynglefugle på levestedet er potentielt udsat for prædation og for menneskelig forstyrrelse nær færgelejet.

I fuglebeskyttelsesområde nr. 39 er der kortlagt to levesteder for dværgterne, hvoraf det ene ligger på Gjeller Odde og det andet ligger på Stenodde ved udløbet af Hygum Nor. De to kortlagte levesteder er i god tilstand. Levestederne er bl.a. karakteriseret ved at være uforstyrrede ift. menneskelige aktiviteter og ved en forholdsvis høj arealandel uden vegetation. Ynglefugle på de to levesteder er dog også udsat for prædation. Levestedet på Gjeller Odde vurderes i nogen grad at være udsat i forhold til overskylning ved højvande.

Truslerne for ynglebestanden af dværgterne vurderes især at være risiko for prædation på ynglepladserne, og på Agger Tange desuden forstyrrelser fra menneskelig aktivitet. Trods det vurderes det, at der er et godt grundlag for artens forekomst i områderne fremadrettet, da flere af levestederne generelt tilgodeser artens behov til et ynglehabitat.

Levestederne for dværgterne i de to fuglebeskyttelsesområder tilgodeser generelt artens behov for at fastholde en ynglebestand i området, da vegetationsstrukturen de fleste er optimal. Ynglebestanden vurderes dog, at være negativt påvirket af prædation fra landlevende rovdyr samt i mindre grad forstyrrelse på Agger Tange.

Tilstand af kortlagte levesteder for dværgterne. Tilstanden er angivet med en farveskala: mørkegrøn= høj, lysegrøn= god, gul= moderat, orange= ringe, rød= dårlig og grå= ej vurderet. Den orange streg angiver fuglebeskyttelsesområdets grænse.

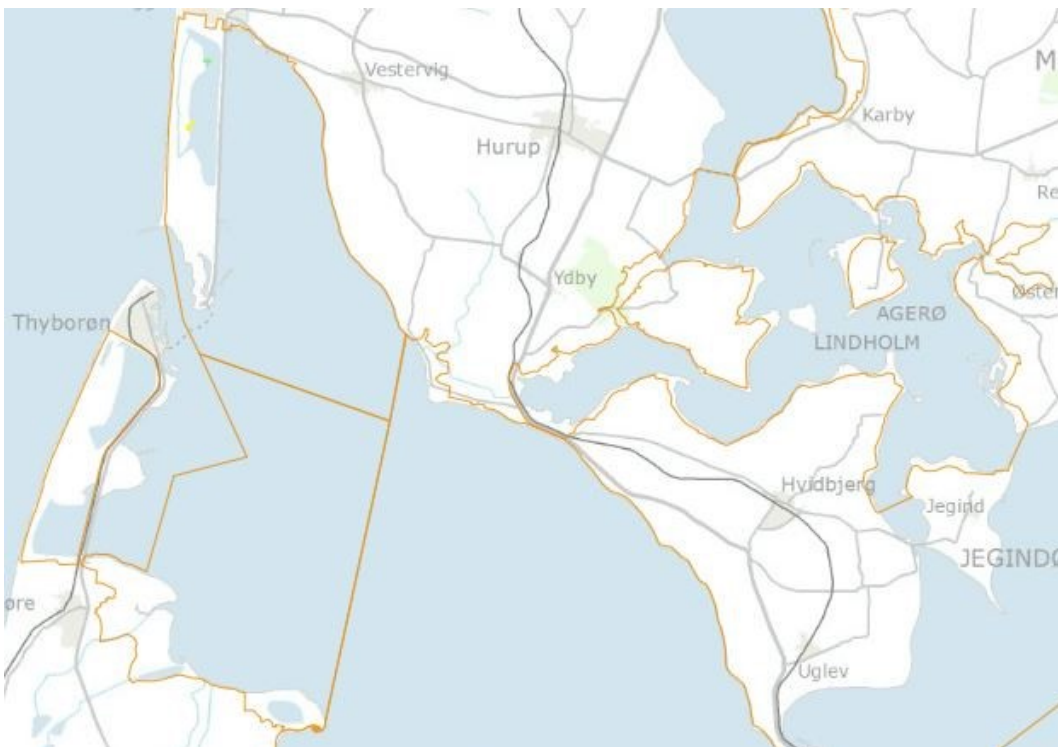
Splitterne

Splitterne yngler i Danmark på oftest på mindre øer og holme med lavere vegetation, ofte i tilknytning til hættemågekolonier. Ynglebestanden af splitterne har siden slutningen af 1990'erne fluktueret en hel del med flest i midten af 2000'erne, siden da er ynglebestanden faldet en smule, men udviser store år til år variationer. Arten er trækfugl, som overvintrer langs Afrikas vestkyst. Splitterne har altid forekommet i få ofte store kolonier spredt over hele landet på nær Bornholm. De støres ynglebestande ses på Hirsholm, Hjarnø og Sprogø. Arten findes desuden i flere lidt mindre kolonier i Jylland, på Fyn og Sjælland. Arten er forsvundet fra de tidligere talstærke kolonier som fx Klægbanken i Ringkøbing Fjord, Langli i Vadehavet og Treskelbakkeholm i Mariagerfjord. Største trussel for den danske ynglebestand vurderes at være prædation fra rovdyr og konkurrence og prædation fra store måger. I NOVANA-programmet overvåges splitterne af Miljøstyrelsen nu hvert andet år i de fuglebeskyttelsesområder hvor arten indgår i de pågældende områders udpegningsgrundlag. Endelig overvåges artens landsdækkende én gang i hver overvågningsperiode. Yngleforekomsten af splitterne blev senest overvåget i 2017 og der er gennemført landsdækkende overvågning af alle de kolonirugende arter i hele landet i 2019.

I fuglebeskyttelsesområde nr. 23 blev der i forbindelse med gennemførelse af den seneste overvågning i 2019 ikke registreret ynglepar. Sent i ynglesæsonen forsøgte et større antal fugle at etablere sig på den nye ø i Krik Vig, men det blev aldrig til konkrete yngleforsøg. Der kan muligvis være tale om fugle, der tidligere på foråret forsøgte at yngle på en af de nye øer på Harboøre Tange, men som af ukendte årsager opgav og forsvandt ret pludseligt. Der blev senest registreret ynglepar i fuglebeskyttelsesområdet i 2015, hvor der blev optalt 30 par. Inden for overvågningsperioden 2004-2012 er der ikke registreret ynglepar i området i overvågningsårene 2009 og 2012, men flere år er store kolonier på flere hundrede par observeret i forbindelse med anden NOVANA overvågning. Artens yngleføremkomst i fuglebeskyttelsesområde nr. 23 vurderes således at være meget ustabil og svingende. Splitterne yngler uregelmæssigt på øerne i den nordlige lagune og typisk sammen med hættemåger i området.

I fuglebeskyttelsesområde nr. 23 er der kortlagt to levesteder for splitterne. Levestederne består af øer i den nordlige lagunesø på Agger Tange. Det ene levested er i god tilstand mens det andet er i moderat tilstand. Levestedet i god tilstand består af de to nordligste øer i lagunen. Der er her en forholdsvis god vegetationsstruktur med mosaik af lav vegetation og stedvis bart sand/sten. Derudover er der ingen forstyrrelse fra mennesker samt en hættemågekoloni på øerne. Levestedet i moderat tilstand består ligeledes af to isolerede øer, men længere sydpå i den store lagune og på et sted uden hættemågekolonier. Den ene af øerne er under begyndende tilgroning. Begge levesteder er uforstyrrede i forhold til menneskelig aktivitet, men i nogen grad udsatte i forhold til prædation fra landlevende rovdyr,

Levestederne for splitterne tilgodeser generelt artens behov for at fastholde en ynglebestand i området, da vegetationsstrukturen og de isolerede øer giver gode betingelser. Ynglebestanden vurderes dog, at være negativt påvirket af prædation fra især landlevende rovdyr.

Tilstand af kortlagte levesteder for splitterne. Tilstanden er angivet med en farveskala: mørkegrøn= høj, lysegrøn= god, gul= moderat, orange= ringe, rød= dårlig og grå= ej vurderet. Den orange streg angiver fuglebeskyttelsesområdets grænse.

Fjordterne

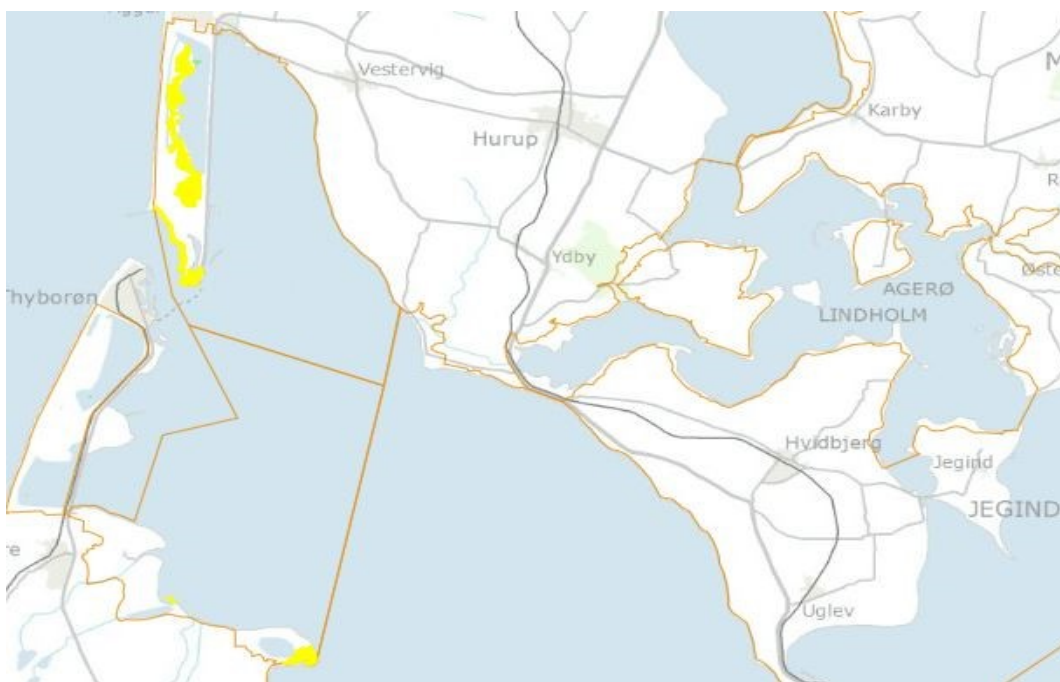
Fjordterne yngler i kolonier på øer og holme langs kysten ofte i selskab med havterne eller hættemåge. Arten ses også ynglende på indlandslokaliteter, og også her ofte i selskab med hættemåge. Arten er trækfugl og overvintre langs Vestafrikas kyster. Den danske bestand af fjordterne blev i slutningen af 1980'erne vurderet til ca. 1500 ynglepar, herefter gik bestanden gradvist tilbage, og den samlede bestand vurderes nu til ca. 1/3 af bestanden i slutfirserne. De seneste år er der dog konstateret en svag fremgang i antallet af ynglepar. Største trussel for den danske ynglebestand vurderes at være prædation på ynglepladserne samt tilgroning af de rovdyrsfrie yngleøer. I NOVANA-programmet overvåges fjordterne af Miljøstyrelsen nu hvert andet år i de fuglebeskyttelsesområder, hvor arten indgår i de pågældende områders udpegningsgrundlag. Endelig overvåges artens landsdækkende én gang i hver overvågningsperiode. Yngleforekomsten af fjordterne blev senest overvåget i 2017 og der er gennemført landsdækkende overvågning af alle de kolonirugende arter i hele landet i 2019.

I fuglebeskyttelsesområde nr. 23 og 39 blev der i forbindelse med NOVANA-overvågningen i 2019 registreret hhv. 48 og 37 ynglepar i de to områder. Det vurderes, at der de seneste par år været en stor fremgang i bestanden af fjordterne i begge fuglebeskyttelsesområder, hvor fuglene har etableret sig sent på sæsonen. I område nr. 39 er arten ikke registreret som ynglefugl i perioden 2004-2017, og i område nr. 23 er der kun registreret få ynglepar frem til 2017. I fuglebeskyttelsesområde nr. 23 og 39 yngler fjordterne udelukkende på isolerede øer uden adgang for landlevende rovdyr. Arten optræder typisk i kolonier sammen med havterne og hættemåge.

I fuglebeskyttelsesområde nr. 23 er der kortlagt 4 levesteder for fjordterne på Agger Tange. Af de kortlagte levesteder er 1 levested i god tilstand og 3 levesteder er i moderat tilstand. Levestedet i god tilstand består af de to nordligste øer i den store Lagune. Øerne har en forholdsvis god vegetationsstruktur med mosaik af lav vegetation og stedvis bart sand/sten. Derudover er der ingen forstyrrelse fra mennesker samt en hættemågekoloni på øerne. Der er dog nogen risiko for prædation fra ræv og andre rovdyr som kan vade over til øerne en gang imellem ved særligt lavvande, hvis vandstanden i lagunesøen falder i tørkeperioder. De 3 levesteder i moderat tilstand består af to isolerede øer i den store lagune, den græssede strandeng langs lagunen og en strandeng/strandkant i den sydligste ende af tangen. På øerne er der en mindre risiko for prædation fra landlevende rovdyr og på de to sidstnævnte levesteder er der stor risiko for prædation på ynglepladserne og nogen grad af menneskelig forstyrrelse.

I fuglebeskyttelsesområde nr. 39 er der kortlagt 4 levesteder for fjordterne. Af de kortlagte levesteder er to levesteder i god tilstand og to levesteder er i moderat tilstand. Levestederne i god tilstand består af øer på Harboøre Tange uden forstyrrelse fra mennesker, men dog med nogen risiko for prædation på ynglepladserne. Der er her registreret en stor hættemågekoloni. Levestederne i moderat tilstand ligger på den yderste spids af Gjeller Odde og på Stenodde ved Hygum Nor. Risikoen for prædation fra landlevende rovdyr på disse to levesteder er den afgørende grund til at de er endt i moderat tilstand.

Levestederne for fjordterne tilgodeser generelt artens behov for at fastholde en ynglebestand i området, da vegetationsstrukturen og flere isoleret øer giver gode betingelser. Ynglebestanden vurderes dog, at være negativt påvirket af prædation fra især landlevende rovdyr.

Tilstand af kortlagte levesteder for fjordterne. Tilstanden er angivet med en farveskala: mørkegrøn= høj, lysegrøn= god,

gul= moderat, orange= ringe, rød= dårlig og grå= ej vurderet. Den orange streg angiver fuglebeskyttelsesområdets grænse.

Havterne

Havterne yngler i Danmark overvejende på små ubeboede øer og sandrevler med sparsom vegetation. Arten er trækfugl, som overvintrer i åbentvandsbæltet omkring Antarktis. Havternen er Danmarks almindeligst ynglende terneart og forekommer i kolonier spredt langs de danske kyster og fjorde undtagen på Bornholm. Den danske ynglebestand har både i antal og i udbredelse været for nedadgående siden 1990'erne, og arten er forsvundet fra flere tidligere kendte ynglepladser. Største trussel for den danske ynglebestand vurderes at være prædation fra rovdyr på ynglepladserne samt bortskyning af reder i forbindelse med ekstreme højvander i yngletiden. I NOVANA-programmet overvåges havterne af Miljøstyrelsen hvert andet år i de fuglebeskyttelsesområder hvor arten indgår i de pågældende områders udpegningsgrundlag. Endelig overvåges artens landsdækkende én gang i hver overvågningsperiode. Yngleforekomsten af havterne blev senest overvåget i 2017 og der er gennemført landsdækkende overvågning af alle de kolonirugende arter i hele landet i 2019.

I forbindelse med gennemførelse af den seneste overvågning i 2019 blev der registreret 26 ynglepar i fuglebeskyttelsesområde nr. 23, 11 ynglepar i fuglebeskyttelsesområde nr. 27 og 30 ynglepar i fuglebeskyttelsesområde nr. 39. I fuglebeskyttelsesområde nr. 23 og 27 vurderes bestanden af havterne i perioden 2004-2019 overordnet set at have været relativt stabil, men dog med store udsving årene i mellem. På Agger Tange yngler arten typisk på øerne i den nordlige lagune, men benytter også den store strandeng, færgelejet og kyststrækningen i den sydvestlige del af tangen. Tidligere ynglede arten med kolonier på flere hundrede fugle, men kolonierne er hvert år 2004-2019 blevet opgjort til under 100 par. I F27 yngler ternerne generelt meget spredt med enlige par rundt langs kysterne af Mors, Agerø, Lindholm og Thyholm. I fuglebeskyttelsesområde nr. 39 er havterne ny på udpegningsgrundlaget for området, og ynglebestanden er derfor ikke undersøgt i overvågningsperioden 2004-2012. I dette område yngler havterne på de samme småøer som fjordterne, klyde og evt. hættemåge, godt isoleret fra landlevende rovdyr.

I fuglebeskyttelsesområde nr. 23 er der kortlagt 4 levesteder for havterne på Agger Tange. Af de kortlagte levesteder er 1 levested i god tilstand og 3 levesteder er i moderat tilstand. Levestedet i god tilstand består af de to nordligste øer i den store Lagune. Øerne har en forholdsvis god vegetationsstruktur med mosaik af lav vegetation og stedvis bart sand/sten. Derudover er der ingen forstyrrelse fra mennesker samt en hættemågekoloni på øerne. Der er dog nogen risiko for prædation fra ræv og andre rovdyr som kan vade over til øerne en gang imellem ved særligt lavvande, hvis vandstanden i lagunesøen falder i tørkeperioder. De 3 levesteder i moderat tilstand består af to isolerede øer i den store lagune, den græssede strandeng langs lagunen og en strandeng/strandkant i den sydligste ende af tangen. På øerne er der en mindre risiko for prædation fra landlevende rovdyr og på de to sidstnævnte levesteder er der stor risiko for prædation på ynglepladserne og nogen grad af menneskelig forstyrrelse.

I fuglebeskyttelsesområde nr. 27 er der kortlagt 10 levesteder for havterne spredt i området. Der er 4 levesteder ved Lindholm, Agerø og Fuglholm i god tilstand, og de har generelt en god vegetationsstruktur, men de landfaste strandenge er udsat for forstyrrelse i form af prædation fra ræv og andre rovdyr. Fuglholm, der ellers ligger godt isoleret mod landlevende rovdyr huser en større sølvmågekoloni, som potentielt presser ternerne væk fra øen. Derudover er der 6 levesteder er i moderat tilstand som rummer strandenge Katholm Odde, Munkholm Odde, Jegindø, Lindholm Strandenge, Rotholmene, Glomstrup Vig og Draget. Disse lokaliteter har generelt en god vegetationsstruktur, men de landfaste strandenge er særlig udsatte overfor prædation fra ræv og andre rovdyr.

I fuglebeskyttelsesområde nr. 39 er der kortlagt 4 levesteder for havterne. Af de kortlagte levesteder er to levesteder i god tilstand og to levesteder er i moderat tilstand. Levestederne i god tilstand består af øer på Harboøre Tange uden forstyrrelse fra mennesker, og men dog med nogen

risiko for prædation på ynglepladserne. Der er her registreret en stor hættmågekoloni. Levestederne i moderat tilstand ligger på den yderste spids af Gjeller Odde og på Stenodde ved Hygum Nor. Risikoen for prædation fra landlevende rovdyr på disse to levesteder er den afgørende grund til at de er endt i moderat tilstand.

Levestederne for havterne tilgodeser generelt artens behov for at fastholde en ynglebestand i området, da vegetationsstrukturen og flere isoleret øer giver gode betingelser. Ynglebestanden vurderes dog, at være negativt påvirket af prædation fra især landlevende rovdyr.

Tilstand af kortlagte levesteder for havterne. Tilstanden er angivet med en farveskala: mørkegrøn= høj, lysegrøn= god, gul= moderat, orange= ringe, rød= dårlig og grå= ej vurderet. Den orange streg angiver fuglebeskyttelsesområdets grænse.

Rødrygget tornskade

Rødrygget tornskade yngler i en række mere eller mindre lysåbne naturtyper, herunder heder, overdrev, ryddede eller stormfaldne skovområder, ådale under tilgroning m.fl. Den danske ynglebestand blev i 1990'erne opgjort til 1500-3000 ynglepar, og det vurderes at bestanden fortsat er på samme niveau. Arten er trækfugl, der overvintret i Øst- og Sydafrika. Arten er vidt udbredt i alle dele af Danmark. Udbredelsen synes at være nogenlunde stabil. De seneste år har vist, at visse fuglebeskyttelsesområder som fx Hulsig Hede i Nordjylland og Gribskov i Nordsjælland med en målrettet indsats viser sig at huse store og tætte ynglebestande. Det er vanskeligt at udtale sig sikkert om bestandsudviklingen samlet set i Danmark, men antagelig er den nogenlunde stabil. I NOVANA-programmet overvåges rødrygget tornskade af Miljøstyrelsen nu hvert andet år i de fuglebeskyttelsesområder, hvor arten indgår i de pågældende områders udpegningsgrundlag. Yngleforekomsten af rødrygget tornskade blev for første gang overvåget i NOVANA-programmet i 2018.

Rødrygget tornskade er ny på udpegningsgrundlaget for fuglebeskyttelsesområde nr. 23 og derfor er rødrygget tornskade kun overvåget i 2019, hvor der blev registreret et enkelt ynglepar i det åbne landskab lige syd for tværvejen.

Der findes mange små og store lysåbne arealer, stedvis med tornede buske og spredte vedplanter til placering af reden samt et varieret fødeudbud i dette område. Således vurderes der at være gode muligheder for at arten fortsat kan forekomme i dette fuglebeskyttelsesområde. Der vurderes

ikke at være lokale trusler mod artens fortsatte yngleforekomst i området.

5.2 Trækfugle

Fuglebeskyttelsesområde 23 - Agger Tange

Trækfugle 2004-2017									
	2004 - 2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Skestork									
Pibesvane	270	32	553	0	22	0	142	31	17
Grågås		7045	902	2110	332	1667	2416	1042	2760
Lysbuget knortegås	450	5	8	11	0	18	22	0	19
Spidsand	2951	2259	228	250	968	1753	1806	2906	2739
Pibeand	5912	3263	2529	1209	338	5785	3764	8975	5938
Krikand	3375	3712	1026	729	266	1345	870	6309	205
Taffeland		155	880	405	325	203	395	271	416
Klyde	319	15	27	0	0	4	18	8	0
Hjeje	8000	1200	12000	3575	1940	12492	4570	8250	8500

Trækfugle på udpegningsgrundlaget i dette fuglebeskyttelsesområde. Trækfuglearterne antal er optalt i NOVANA-programmet. I perioden 2004-2009 vises den største forekomst gennem perioden. For perioden 2010-2017 vises der årlige data.

Fuglebeskyttelsesområde 27 - Glomstrup Vig, Agerø, Munkholm og Katholm Odde, Lindholm og Rotholme

Trækfugle 2004-2017									
	2004 - 2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Kortnæbbet gås		0	0	205	0	150	442	1597	351
Lysbuget knortegås	4110	2052	2328	1721	608	2394	1533	1493	1195
Hvinand	2048	518	2093	811	954	1869	1784	1883	903
Toppet skallesluger	1458	781	15	80	166	18	158	544	431
Hjeje	13535	3231	0	200	0	150	4825	0	2825

Trækfugle på udpegningsgrundlaget i dette fuglebeskyttelsesområde. Trækfuglearterne antal er optalt i NOVANA-programmet. I perioden 2004-2009 vises den største forekomst gennem perioden. For perioden 2010-2017 vises der årlige data.

Fuglebeskyttelsesområde 28 - Nissum Bredning

Trækfugle 2004-2017									
	2004 - 2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Toppet skallesluger	137				216			151	8

Trækfugle på udpegningsgrundlaget i dette fuglebeskyttelsesområde. Trækfuglearterne antal er optalt i NOVANA-programmet. I perioden 2004-2009 vises den største forekomst gennem perioden. For perioden 2010-2017 vises der årlige data.

Fuglebeskyttelsesområde 39 - Harbøre Tange, Plet Enge og Gjeller Sø

Trækfugle 2004-2017									
	2004 - 2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Kortnæbbet gås	7500	2100	2600	3300	1300	700	605	90	225
Lysbuget knortegås	980	380	1018	1216	785	428	295	713	475

Trækfugle på udpegningsgrundlaget i dette fuglebeskyttelsesområde. Trækfuglearterne antal er optalt i NOVANA-programmet. I perioden 2004-2009 vises den største forekomst gennem perioden. For perioden 2010-2017 vises der årlige data.

Skestork

Forekomsten af skestork som trækfugl skal ses i nøje sammenhæng med artens forekomst som ynglefugl. Da ynglefuglene og de flyvefærdige unger efter endt yngletid ofte samles i ret store flokke på egnede fourageringslokaliteter ved eller lige omkring det tidligere ynglested. Her fouragerer

fuglene i en periode inden de i løbet af efteråret trækker sydpå til overvintringslokaliteterne i Sydeuropa og Nordafrika. I takt med at ynglebestanden har været i markant positiv fremgang de seneste år, ses der helt naturligt også mange flere skestørke før og efter yngleperioden. I NOVANA-programmet overvåges antallet af rastende skestørke af DCE Aarhus Universitet i de fuglebeskyttelsesområder, hvor arten indgår som trækfugl i de pågældende områders udpegningsgrundlag.

Skestork ses årligt raste i pæne antal på Agger Tange i sensommeren og det tidlige efterår før fuglene under efterårstrækket flyver videre sydpå.

Arten er hidtil ikke overvåget i det nationale overvågningsprogram (NOVANA), og det er derfor ikke muligt på nuværende tidspunkt at udtale sig om artens aktuelle forekomst i området. Områdets karakter med store lavvandede vådområder og store uforstyrrede engarealer tilgodeser generelt artens krav til en raste- og fourageringslokalitet i træktiden, og der vurderes således ikke at være trusler for artens fortsatte lokale forekomst.

Pibesvane

Pibesvane trækker mellem ynglepladserne på den arktiske tundra til og fra overvintringspladserne især i Holland gennem Danmark. Førhen forekom arten primært ved lavvandede fjorde eller søer med en udbredt undervandsvegetation. I dag ses pibesvane hyppigere på agerjord, hvor den ofte ses fouragerende i selskab med sangsvaner. Pibesvane ankommer til Danmark i oktober måned, og nogle trækker hurtigt videre, mens andre bliver i landet indtil det bliver vinter eller evt. hele vinteren. Antallet af overvintrende fugle er naturligvis meget afhængig af vinterens hårdhed. Artens forekomst overvåges hvert år ved tællinger i januar og hvert andet år suppleres disse med en tælling i november. I NOVANA-programmet overvåges arten af DCE Aarhus Universitet. Der foretages optælling af bestandene mindst tre gange i hver overvågningsperiode i de fuglebeskyttelsesområder, hvor pibesvane som trækfugl indgår i de pågældende områders udpegningsgrundlag.

I fuglebeskyttelsesområde nr. 23 har bestanden af pibesvane været fluktuerende i overvågningsperioden 2004-2017. Arten findes primært på vandfladen i den store nordlige lagune på Agger Tange, hvor den fouragerer på bundplanter, men en del fouragerer også på dyrkede arealer i nærheden. Vandfladerne anvendes som raste- og overnatningslokalitet for fuglene, der sidst på dagen flyver til sikker og uforstyrret overnatning på vandet. Fuglene opholder sig typisk i området på gennemtræk i oktober og november og trækker videre inden vinterperioden. Trækperioden kan være meget variabel og derfor har fuglene sommetider kun et kortvarigt ophold på lokaliteten. Dette betyder at den ene optælling i november ifølge DCE ikke nødvendigvis er repræsentativ. Grundet artens variable trækperiode har forekomsten i dette N2000 område en ret ustabil og tilfældig karakter og det er derfor ikke muligt på nuværende tidspunkt at udtale sig om artens aktuelle forekomst i området. Områdets karakter med enge og store lavvandede laguner tilgodeser generelt artens krav til føde, og dens krav om sikre og uforstyrrede raste- og overnatningslokaliteter vurderes at være sikret bl.a. via de eksisterende reservatbestemmelser. Der vurderes ikke umiddelbart at være trusler for artens forekomst i området.

Grågås

Grågås er en udbredt ynglefugl i Danmark. Den danske ynglebestand suppleres i efteråret af trækfugle fra Norge der trækker gennem Jylland og fugle fra Sverige, der trækker igennem Østdanmark. Både overvintrings- og trækbestanden af grågås har været optalt gennem en lang årrække. Antallet af grågæs i Danmark opgøres to gange årligt. Den overvintrende bestand optælles ved midvinter i januar, og der foretages en tælling af trækkende fugle i september. Både den overvintrende bestand og trækbestanden har igennem en lang årrække været stigende. De seneste år har bestandene tilsyneladende udvist en stagnerende men høj bestandsstørrelse. I NOVANA-programmet overvåges arten af DCE Aarhus Universitet. Der foretages optælling af

bestandene mindst tre gange i hver overvågningsperiode i de fuglebeskyttelsesområder, hvor grågås som trækfugle indgår i de pågældende områders udpegningsgrundlag.

I fuglebeskyttelsesområde nr. 23 er bestanden af grågås nogenlunde konstant gennem den seneste overvågningsperiode 2010-2017. Arten anvender primært den store lagunesø på Agger Tange til overnatningsplads og især i det tidlige efterår ses den i store tal flyve mellem fourageringspladserne på dyrkede arealer uden for området og lagunesøen på Agger Tange. Områdernes karakter med store åbne vandflader tilgodeser sammen med de eksisterende reservatbestemmelser generelt artens behov for uforstyrret natterast, og der vurderes ikke umiddelbart at være trusler for artens forekomst i området.

Kortnæbbet gås

Kortnæbbet gås yngler på Svalbard og overvintrer i Nordvesteuropa bl.a. Danmark, hvor den ofte ses fouragerende på marker og enge, overvejende i Vest- og Nordjylland, men de seneste år er arten i stigende grad registreret i Østdanmark, bl.a. på Sydfalster. Antallet af kortnæbbet gås er gennem en lang årrække blevet optalt ved midvintertællinger i januar og fra 2004 også om foråret i marts. Bestanden af kortnæbbet gås har set i et længere perspektiv været stigende. De betydelige år-til-år udsving skyldes givetvis især forskelle mellem vinterens hårdhed og snefald. I NOVANA-programmet overvåges arten af DCE Aarhus Universitet. Der foretages optælling af bestandene mindst tre gange i hver overvågningsperiode i de fuglebeskyttelsesområder, hvor kortnæbbet gås som trækfugle indgår i de pågældende områders udpegningsgrundlag.

I fuglebeskyttelsesområde nr. 39 er bestanden af kortnæbbet gås faldende i optællingsperioden 2004-2017 mens den derimod er stabil-stigende i fuglebeskyttelsesområde nr. 27 i samme periode. Da arten er overvåget i januar og marts gælder det ifølge DCE, at større antal til tider benytter beskyttelsesområdet senere på foråret eller om efteråret. I fuglebeskyttelsesområde nr. 27 anvender arten de fjordnære strandengsarealer som fourageringsområder i løbet af dagen. I område nr. 39 opholder arten sig typisk i områderne ved Plet Enge, Sønderholm Enge og Harboøre Tange, hvor den primært fouragerer på områdernes græsarealer, stub- og kornmarker. Specielt landbrugsarealerne ved Plet Enge benyttes som fourageringsområde i vinter- og forårsmånederne. Områdernes strandenge og åbne vandflader anvendes som raste- og overnatningslokalitet for fuglene, der sidst på dagen flyver til sikker og uforstyrret overnatning på vandet.

Områdernes karakter med mange strandenge og store åbne vandflader tilgodeser sammen med de eksisterende reservatbestemmelser generelt artens behov for føde og uforstyrret natterast, og der vurderes ikke umiddelbart at være trusler for artens forekomst i området.

Lysbuget knortegås

Lysbuget knortegås yngler på Svalbard og Nordgrønland. I Danmark træffes de som træk- og vintergæster ved kystnære, lavvandede områder med undervandsvegetation og på strandenge, og den seneste årrække også på landbrugsjorde nær kysterne. Lysbuget knortegås er følsom overfor eutrofieringsbetingede reduktioner i udbredelsen af undervandsvegetation, men har klaret sig ved at kolonisere nye egnede levesteder i Danmark de sidste 40 år. Limfjordsområdet er samlet set det vigtigste område for lysbuget knortegås i Danmark, hvor bestanden af gæs flytter fra den østlige del og længere mod vest i søgen efter føde. På forårstrækket på vej mod yngleområderne samles det meste af bestanden i Limfjordsområdet inden de i den sidste uge af maj trækker mod Arktis. Der har gennem en lang årrække været to optællinger af lysbuget knortegås og siden 2005 er bestanden blevet optalt hele tre gange årligt. Igennem hele perioden siden 1981 har bestanden været støt stigende så bestanden nu vurderes til ca. 10.000 individer af denne tidligere meget sjældne gåseart. I NOVANA-programmet overvåges lysbuget knortegås af DCE Aarhus Universitet. Der foretages optælling af bestandene mindst tre gange i hver overvågningsperiode i de fuglebeskyttelsesområder, hvor den som trækfugle indgår i de pågældende områders

udpegningsgrundlag.

I fuglebeskyttelsesområde nr. 23 har bestanden af lysbuget knortegås været faldende i perioden 2004-2017, hvorimod bestandene i område nr. 27 og 39 har været nogenlunde stabile i samme periode. I område nr. 23 raster og fouragerer de tilstedeværende fugle typisk i den sydlige del af tangen nær færgelejet, men de benytter også Krik Vig som raste- og fourageringsområde. Under hårde vintre er forekomsten de fleste år størst i februar-marts, når større antal evt. returnerer fra overvintringspladsen i Lindisfarne. Gæssene benytter givetvis området som alternativt fourageringsområde til Harboøre Tange, hvor der er en større og regelmæssige forekomst. I område nr. 27 er det strandengene i Limfjordsområdet omkring Agerø, der især om foråret udgør det primære raste- og fourageringsområde for gæssene. Lysbuget knortegås ses mest ved Rotholmene, Lindholm, Kringsholm og samles på Agerø i løbet af maj måned. De helt store rasttal på op til over 2000 individer ses på Agerø sidst i maj, hvor hele bestanden samles inden det nordgående træk. Gæssene græsser primært på selve strandengene, men i mindre grad også på ålegræs, der ellers andre steder er hovedernæringskilde for gæssene. I område nr. 39 raster og fouragerer gæssene primært på engene ved Plet Enge og Sønderholm Enge, men de benytter også i stor strækning den sydlige lagune på Harboøre Tange. Områdernes karakter med mange strandenge og lavvandede laguner og fjordområder tilgodeser sammen med de eksisterende reservatbestemmelser generelt gæssenes behov for uforstyrrede raste, fouragerings- og overnatningspladser og der vurderes ikke umiddelbart at være trusler for gæssenes forekomst i området.

Spidsand

Spidsand er en fåtallig ynglefugl, men en lokal talrig trækfugl i Danmark fra ynglepladserne nord og øst for Danmark. Arten overvintrer i Vest- og Sydeuropa og Afrika syd for Sahara. I milde vintre bliver et mindre antal i Danmark hele vinteren. Arten træffes i større antal på ganske få lokaliteter og kun i mindre antal blandt andre svømmeænder på de fleste andre lokaliteter. Spidsand lever af plantefrø og smådyr der findes på lavt vand eller mudderflader. De vigtigste danske områder for arten er Vadehavet, Ringkøbing Fjord og Agger Tange. I Østdanmark har Ulvshale-Nyord især tidligere været en vigtig rasteplads. I det nationale overvågningsprogram er arten overvåget årligt indtil 2016 ved efterårstællinger i oktober. Ud over dette er der i 2013 og 2016 foretaget landsdækkende midvintertællinger af arten og årligt foretages en reduceret midvintertælling på i udvalgte områder. Bestandsudviklingen har fluktueret fra år til år, men tællingerne indikerer dog en stabil overvintrende bestand, og en overordnet set stabil til stigende bestand om efteråret. Fra 2017 overvåges arten hvert andet år. I NOVANA-programmet overvåges arten af DCE Aarhus Universitet. Der foretages optælling af bestandene mindst tre gange i hver overvågningsperiode i de fuglebeskyttelsesområder, hvor spidsand som trækfugl indgår i de pågældende områders udpegningsgrundlag.

I fuglebeskyttelsesområde nr. 23 har bestanden af spidsand været ret stabil i overvågningsperioden 2004-2017. Arten ses i det tidlige forår, men de største antal træffes i efteråret indtil vinterens komme. Fuglene raster især i den store nordlige lagune og på de vådeste partier af engene på Agger Tange og fouragerer her primært på frø fra vandplanter.

Områdets karakter med mange strandenge og store åbne vandflader tilgodeser sammen med de eksisterende reservatbestemmelser generelt artens behov for sikre og uforstyrrede raste- og fourageringsområder og der vurderes ikke at være trusler for artens fortsatte forekomst i området.

Pibeand

Pibeand er en meget fåtallig ynglefugl, men en almindelig og vidt udbredt trækfugl i Danmark fra ynglepladserne i det nordlige og nordøstlige Europa, Rusland og Sibirien. Arten overvintrer i Vest- og Sydeuropa og Nordafrika. I milde vintre bliver et større antal pibeænder i Danmark gennem hele vinteren. Arten lever af plantemateriale der findes på lavt vand eller på strandenge. De vigtigste

danske områder for arten er Vadehavet, de vestjyske fjorde, Vejlerne og Limfjords-området. I Østdanmark er Ulvshale-Nyord og Saltholm-området normalt de vigtigste rastepladser. I det nationale overvågningsprogram er arten overvåget i forbindelse med midvintertællingerne og indtil 2016 ved efterårstællinger i oktober. Ud over dette er der i 2013 og 2016 foretaget landsdækkende midvintertællinger af arten og årligt foretages en reduceret midvintertælling på i udvalgte områder. Tællingerne indikerer en fluktuerende overvintrende bestand, men en overordnet set stabil til stigende bestand om efteråret. Fra 2017 overvåges arten hvert andet år. I NOVANA-programmet overvåges arten af DCE Aarhus Universitet. Der foretages optælling af bestandene mindst tre gange i hver overvågningsperiode i de fuglebeskyttelsesområder, hvor pibeand som trækfugl indgår i de pågældende områders udpegningsgrundlag.

I fuglebeskyttelsesområde nr. 23 har bestanden af pibeand været relativt stabil, men med store svingninger årene imellem i perioden 2004-2017. Fuglene raster og fouragerer især på de lavvandede dele af lagunen på Agger Tange eller på de vådeste partier af engene for- og efterår, hvor den overvejende fouragerer på vand- og strandengsplanter. Områdets karakter med mange strandenge og lavvandede, uforstyrrede vandflader vurderes sammen med de eksisterende reservatbestemmelser at tilgodese artens behov for raste-, fouragerings- og overnatningspladser og der vurderes ikke umiddelbart at være trusler for artens forekomst i området.

Krikand

Krikand er en fåtallig ynglefugl i Danmark og som trækfugl træffes arten ved de fleste egnede lokaliteter over hele landet. Arten yngler udbredt over det meste af Nordeuropa og Asien. De nordlige og østlige bestande trækker til Vest- og Sydeuropa for at overvintre og raster undervejs i stort tal i danske søer og lavvandede kyster. De vigtigste danske områder for arten er fjordområderne i Vest- og Nordjylland samt Ulvshale-Nyord og på fjordområder på Sydsjælland. I det nationale overvågningsprogram er arten overvåget årligt indtil 2016 ved efterårstællinger i oktober. Ud over dette er der i 2013 og 2016 foretaget landsdækkende midvintertællinger af arten og årligt foretages en reduceret midvintertælling i udvalgte områder. Vurderet både på kort og lang sigt ud fra oktober- og midvintertællingerne vurderes bestanden at være stigende. Fra 2017 overvåges arten hvert andet år. I NOVANA-programmet overvåges arten af DCE Aarhus Universitet. Der foretages optælling af bestandene mindst tre gange i hver overvågningsperiode i de fuglebeskyttelsesområder, hvor krikand som trækfugl indgår i de pågældende områders udpegningsgrundlag.

I fuglebeskyttelsesområde nr. 23 har bestanden af krikand været relativt stabil, men med større svingninger årene imellem i optællingsperioden 2004-2017.

Fuglene raster og fouragerer især på de vådeste partier af engene og de lavvandede dele af lagunen på Agger Tange for- og efterår samt i milde vintre også i vintermånederne. Områdernes karakter med store åbne vandflader tilgodeser sammen med de eksisterende reservatbestemmelser generelt artens behov for uforstyrret rast og fouragering, og der vurderes ikke umiddelbart at være trusler for artens forekomst i området.

Taffeland

Taffeland er en forholdsvis almindelig ynglefugl i fersk eller brakvand i Danmark, men dog mest talrig i Østdanmark. Som træk- og vintergæst træffes arten primært i større søer over hele landet, men dog kun i store antal på få lokaliteter overvejende i den sydlige del af landet. Under hårde vintre flytter fuglene sig ud til beskyttede fjorde og vige eller trækker til Sydvesteuropa. Arten yngler udbredt over det meste af Central- og Østeuropa med store bestande i Polen, Rumænien, Ukraine og Rusland. I det nationale overvågningsprogram er arten overvåget i 2013 og 2016 ved midvintertællinger samt ved en landsdækkende fældefugletælling i 2012. Ud over dette er der årligt foretaget reduceret midvintertælling på udvalgte lokaliteter, og arten er desuden overvåget årligt i forbindelse med tælling af svømmeænder i oktober. Både på kort- og lang sigt ud fra oktober- og

midvintertællingerne vurderes bestanden at være i moderat tilbagegang. Den samlede bestand i Nordvesteuropa har en tilsvarende faldende bestandsudvikling, hvilket begrundes med ændringer i ynglehabitaterne og ynglesuccesen i artens kerneområde i Østeuropa. Fra 2017 overvåges arten hvert andet år og der foretages optælling af bestanden mindst to gange i hver overvågningsperiode. I NOVANA-programmet overvåges arten af DCE Aarhus Universitet. Der foretages optælling af bestandene mindst tre gange i hver overvågningsperiode i de fuglebeskyttelsesområder, hvor taffeland som trækfugl indgår i de pågældende områders udpegningsgrundlag.

I fuglebeskyttelsesområde nr. 23 har taffeland en relativ stabil forekomst med årlige svingninger i optællingsperioden 2010-2017. Artens ses hyppigt i den nordligste og dybeste del af lagunesøen på Agger Tange, hvor arten fouragerer på bundlevende snegle, vandplanter mv. Områdets karakter med store åbne vandflader tilgodeser sammen med de eksisterende reservatbestemmelser generelt artens behov for sikre og uforstyrrede raste- og fourageringsområder og der vurderes ikke at være trusler for artens fortsatte forekomst i området.

Hvinand

Hvinand yngler i større og mindre søer i Skandinavien, i Østeuropa og østover. I Danmark yngler arten fåtalligt og overvejende på Sjælland, mens arten overvintrer almindeligt i de fleste danske farvande og med de største antal i Limfjorden, Ringkøbing Fjord, Mariager Fjord, Horsens Fjord, Roskilde Fjord, Isefjorden og farvandet mellem Sjælland og Møn/Falster. I det nationale overvågningsprogram er arten overvåget i 2013 og 2016 ved midvintertællinger samt ved en landsdækkende fældefugletælling i 2012. Ud over dette er der årligt foretaget reduceret midvintertælling på udvalgte lokaliteter. I Limfjordsområdet er der i NOVANA-programmet suppleret med en optælling i november, hvor arten antalsmæssigt topper. På baggrund af optællingerne i NOVANA-programmets midvintertællinger vurderes antallet af hvinænder i Danmark at være stabil. I NOVANA-programmet overvåges arten af DCE Aarhus Universitet. Der foretages optælling af bestandene mindst tre gange i hver overvågningsperiode i de fuglebeskyttelsesområder, hvor hvinand som trækfugl indgår i de pågældende områders udpegningsgrundlag.

I fuglebeskyttelsesområde nr. 27 har bestanden af hvinand været nogenlunde stabil i overvågningsperioden 2004-2017. Der er ifølge DCE en vis usikkerhed vedrørende optællingerne af arten, da arten ikke er blevet optalt på den optimale tid af året mellem november og marts, hvor denne art normalt forekommer i størst antal. Derfor er der i det aktuelle NOVANA-program indført en tælling målrettet denne art hvert andet år i november med start i 2017. Det er derfor ikke muligt på nuværende tidspunkt at udtale sig om artens aktuelle forekomst i området. Arten benytter især Skibsted Fjord i vinterhalvåret, hvor arten fouragerer på områdets småfisk og invertebrater. Arten kan dog også træffes i mindre antal i hele det øvrige vandareal. Områdets karakter med store lavvandede, uforstyrrede fjordområder tilgodeser generelt artens behov for føde og uforstyrret fouragering, og der vurderes ikke umiddelbart at være trusler for artens forekomst i området.

Toppet skallesluger

Toppet skallesluger yngler almindeligt i salt- og brakvandsområder i Nordeuropa og østover, og den danske bestand yngler langs alle danske kyster undtagen den jyske vestkyst. Uden for yngletiden træffes arten fortrinsvis i lavvandede, beskyttede dele af kyststrækningerne i de indre danske farvande. Artens vigtigste overvintringsområder i Danmark er Limfjordsområdet, Hyllekrog/Rødsand, Sydfynske Øhav og i Issefjord. Antallet af overvintrende toppede skalleslugere i danske vandområder fluktuerer en del, men bedømt ud fra indeksoptællingerne vurderer DCE Aarhus Universitet, at bestanden på lang sigt har været stabil. For den kortere tidsperiode 2006-2017 indikerer resultaterne både for de landsdækkende tællinger og indeksoptællingerne, at bestanden har været stigende. Arten overvåges i forbindelse med de landsdækkende optællinger af fugle i de danske farvande ved midvinter seneste i 2016 og 2013 og ved de årlige reducerede optællinger ved midvinter samt til dels ved de landsdækkende fældefugletællinger seneste i 2012. Derudover optælles artens forekomst fra 2017 hvert andet år i Limfjordsområdet, hvor arten topper i

antal i november. I NOVANA-programmet overvåges arten af DCE Aarhus Universitet. Der foretages optælling af bestandene mindst tre gange i hver overvågningsperiode i de fuglebeskyttelsesområder, hvor toppet skallesluger som trækfugl indgår i de pågældende områders udpegningsgrundlag.

I fuglebeskyttelsesområde nr. 27 og 28 har bestanden af toppet skallesluger været meget fluktuerende i overvågningsperioden 2004-2017. Der er ifølge DCE en vis usikkerhed vedrørende optællingerne af arten, da arten ikke er blevet optalt på den optimale tid af året mellem november og marts, hvor denne art normalt forekommer i størst antal. Derfor er der i det aktuelle NOVANA-program indført en tælling målrettet denne art hvert andet år i november med start i 2017. Det er derfor ikke muligt på nuværende tidspunkt at udtale sig om artens aktuelle forekomst i området. Nissum Bredning er et af landets vigtigste fældeområder for toppet skallesluger og fra juli til hen på efteråret raster arten i store antal spredt over de dybere dele af den vestligste del af Limfjorden, hvor arten fouragerer på områdets fiskebestande. I vintermåneder med isdannelse kan arten også ses samlet i større antal i isfrie områder. Områdets karakter med store fjordområder tilgodeser generelt artens behov for raste og uforstyrret fouragering, og der vurderes ikke umiddelbart at være trusler for artens forekomst i området.

Klyde

Klyde yngler spredt over store dele af Europa, og som trækfugl træffes klyde almindeligt på kystlokaliteter over det meste af landet, men dog på forholdsvis få lokaliteter. De nord- og vesteuropæiske fugle overvintrer i Vesteuropa, Middelhavsområdet og langs kysten af Vestafrika. Arten optælles ved optællinger i august måned på de danske fældepladser, som bl.a. omfatter Vadehavet, Vejlerne og vestjyske fjordområder. Langt den største del af de fældende klyder træffes i Vadehavet. I overvågningsperioden 2004-2011 var antallet af fældende klyder i Danmark noget svingende. Bestanden, der lå på ca. 7900 fældende individer i 2007 er sidenhen faldet til et niveau på mellem 5-6000 individer i perioden 2013-17. Da det formentlig primært er danske fugle, der tælles på de danske fældepladser kan nedgangen afspejle en tilbagegang af den danske ynglebestand, men den samlede vesteuropæiske bestand er sandsynligvis i fremgang. I NOVANA-programmet overvåges arten af DCE Aarhus Universitet. Der foretages optælling af bestandene mindst tre gange i hver overvågningsperiode i de fuglebeskyttelsesområder, hvor klyde som trækfugl indgår i de pågældende områders udpegningsgrundlag.

I fuglebeskyttelsesområde nr. 23 har klyde som trækfugl en noget fluktuerende forekomst i området, og det er ikke muligt med tilstrækkelig sikkerhed at udtale sig om bestandsdynamikken lokalt i overvågningsperioden 2004-2017. Efter yngletiden i juli-september samles fuglene gradvis i store flokke på Agger Tange. Det er ikke kun lokale ynglefugle, men formentlig også tiltræk af fugle fra andre dele af Limfjorden. Arten raster og fouragerer i området primært i den store lagunesø på Agger Tange inden de trækker videre mod de store rasteplasser i Vadehavet. Områdets karakter med mange strandenge og lavvandede strandsøer tilgodeser generelt artens behov, og der vurderes ikke umiddelbart at være trusler for artens forekomst i området.

Hjejle

Hjejle forekommer i Danmark med to bestande – en sydlig og en nordlig. Den nordlige, som er langt den talrigeste yngler i højlandet i Nordskandinavien, Finland og Rusland og overvintrer i Vesteuropa og Nordafrika. Som trækfugl er hjejle almindelig i det meste af landet, med størst antal i Vadehavsområdet, langs Jyllands vestkyst og i Limfjordsområdet. I det nationale overvågningsprogram overvåges hjejle indtil 2016 som trækfugl hvert sjette år, dvs. én gang i hver overvågningsperiode. Siden 2017 sker optællingen årligt ved en landsdækkende tælling i skiftevis april og oktober, med særligt fokus på optælling i de fuglebeskyttelsesområder, hvor arten er på områdets udpegningsgrundlag. Hjejle har tidligere været genstand for landsdækkende optællinger, og i oktober 2014 blev antallet vurderet til at være ca. 320.000 fugle. Bestanden er sandsynligvis i fremgang. I NOVANA-programmet overvåges arten af DCE Aarhus Universitet. Der foretages

optælling af bestandene mindst tre gange i hver overvågningsperiode i de fuglebeskyttelsesområder, hvor hjejle som trækfugl indgår i de pågældende områders udpegningsgrundlag.

I fuglebeskyttelsesområde nr. 23 og 27 har bestanden af hjejle svinget meget årene imellem, men det vurderes, at arten periodisk forekommer i titusindvis i begge områder. Der er ifølge DCE en vis usikkerhed vedrørende optællingerne af arten, da arten ikke er blevet optalt på den optimale tid af året i april, hvor denne art normalt forekommer i størst antal. Derfor er der i det aktuelle NOVANA-program indført en tælling målrettet denne art hvert andet år i april med start i 2017. Det er derfor ikke muligt med tilstrækkelig sikkerhed at udtale sig om bestandsdynamikken lokalt. På Agger Tange i område nr. 23 ses fuglene oftest raste om dagen på engarealerne syd for den store nordlige lagune, og kan om efteråret optræde i flokke på op til 10.000 individer. I område nr. 27 raster og fouragerer arten i hele området, men især strandengene ved Agerø, Ager Vejle, Lindholm, Glomstrup Vig og Rotholmene kan tiltrække store flokke om foråret. Områdernes karakter med mange strandenge tilgodeser generelt artens behov, og der vurderes ikke umiddelbart at være trusler for artens forekomst i området.

5.3 Foreløbig vurdering af trusler mod fugle

For de enkelte arter er der foretaget en foreløbig vurdering af negative påvirkninger, der kan være betydelige. Ud over disse har DCE Aarhus Universitet generelt vurderet eventuelle betydninger af forstyrrelser for områdets fuglearter.

Vurdering af betydningen af forstyrrelser af arter bygger i udgangspunktet på de vurderinger, som DCE Aarhus Universitet udarbejdede, da forstyrrelser og behov for justeringer af vildtreservaternes geografiske afgrænsning og adgangsforskel blev vurderet i 2013.

Garnfiskeri og fiskeri med bundgarn (andre redskaber) kan bifange og dermed påvirke fugle i området negativt. Pelagisk trawl og notfiskeri udgør en mindre trussel mod fugle.

6. Indsatser i området

Der er en 6-årig (12-årig for skovbevoksede fredskovpligtige arealer) rullende planlægning og gennemførelse af indsatserne i Natura 2000-områderne. Der udarbejdes først basisanalyser med faktuel viden om området. Disse følges op af Natura 2000-planer med beskrivelse af mål og indsatser. Herefter udarbejdes handleplaner, hvorefter der gennemføres indsatser for at nå de mål, der er sat i planerne. Det betyder, at der udarbejdes basisanalyser til den næste generation af planer, mens indsatserne for at opfylde den gældende plan er ved at blive gennemført.

Den anden generation af Natura 2000-planer blev udsendt i april 2016, de opfølgende handleplaner udkom i 2017, og gennemførelse sker frem mod udgangen af 2021. Statslige lodsejere har enten udarbejdet særlige drifts- og plejeplaner eller har andre forvaltningsplaner, som opfylder Natura 2000-planernes krav til indsats

I forhold til indsatserne i første planperiode (2010-2015) har både Naturstyrelsen og Forsvaret orienteret om, at de indsatser, som skulle gennemføres på deres arealer, er gennemført. I forbindelse med udarbejdelse af handleplaner for 2016-2021, har kommunerne redegjort for gennemførte indsatser beskrevet i første planperiode i forhold til deres myndighedsområde. Kommunernes redegørelse for dette område kan ses i bilag 1. I kommunernes redegørelse lægges der vægt på de indsatser, der ikke har været finansieret via Landdistriktsprogrammet eller andre tilskudsordninger.

Indsatsen efter den gældende plan (2016-2021) er ikke nødvendigvis afspejlet i de data, der ligger til grund for denne basisanalyse, dels fordi flere af indsatserne endnu ikke var igangsat ved gennemførelsen af dataindsamlingen (dataindsamling i perioden 2016-2019), og dels fordi naturens økologiske træghed medfører, at resultatet i naturtilstanden i de fleste tilfælde først kan erkendes efter en årrække. Hertil kommer, at en række plejekrævende naturtyper er afhængige af en fortsat indsats.

I den anden generation af Natura 2000-planer blev der fokuseret på indsatser, der kan sikre områdernes robusthed samt sammenkædning af naturarealer. Dette var en overbygning på de første Natura 2000-planer der fastlagde rammerne for en række grundlæggende handleplantiltag, som fx rydninger, forbedrede hydrologiske forhold og iværksættelse af plejetiltag som fx græsning. LIFE-projekter, projekter og indsatser med tilskud fra landdistriktsordningerne (LDP) og andre tilskudsordninger samt kommunale/statslige projekter bidrager til at gennemføre både første og anden Natura 2000-plan.

I nedenstående tabel ses et overblik over de tiltag, der er igangsat eller gennemført i perioden 2010-2019 i området, og som er finansieret via landdistriktsprogrammet eller anden tilskudsordning. Der kan være ansøgt om flere typer af indsats på det samme areal. Dette gør sig specielt gældende i forbindelse med igangsætning af naturpleje – fx både rydning og forberedelse til græsning med hegnssætning. Ordningerne Rydning, Forberedelse til afgræsning, Hydrologi, afgræsning samt sammenhæng har været specielt rettet mod Natura 2000-områder. Øvrige ordninger har været landsdækkende. Tabellen viser alene de arealer, der ligger i Natura 2000-områder (både dem, der har været udpeget i hele perioden og de nye, der er kommet til med grænsejusteringen i 2018.)

Type af indsats	Sum af Areal i ha
Forberedelse til afgræsning	836
Græsning/slæt	1.902
Lavbundsprojekter, Etableret	
Lavbundsprojekter, Forundersøgelse	
Hydrologiprojekter, Etableret	371
Hydrologiprojekter, Forundersøgelse	711
Natur og Miljø-projekter, etablering og genopretning	
Rydningprojekter	
Sammenhængende arealer	
Skovnaturtypebevarende drift og pleje	
Urørt skov	
Alle indsatser samlet	2.490

Tilskud til naturforbedring og naturpleje i området. Der kan være flere typer af indsats på det samme areal.

I Natura 2000-området er der indgået aftaler om tilskud til naturforbedring på betydelige arealer. Den primære naturplejeindsats har været tilsagn om midler til afgræsning på ca. 1.902 ha. Der er desuden givet tilsagn til forberedelse til afgræsning på ca. 836 ha, forundersøgelser af hydrologiprojekter på 711 ha og etablering af hydrologiprojekter på 371 ha.

Området har været en del af LIFE-projektet "LIFE Sårbar natur langs vestkysten" (2013-2018). Projektet har haft hovedfokus på at forbedre naturtilstanden i klitnaturtyper langs den danske vestkyst, samt at forbedre leve- og yngleforholdene for en række af fugle- og paddearter. Dette skal opnås ved at genoprette naturlig hydrologi, rydde invasive arter af nåletræer samt rynket rose, rydning af vedplanter, etablering af fugleøer og indføre græsning for at sikre naturtyperne forbliver lysåbne. Projektet dækker flere Natura2000-områder og har i løbet af den 6 årige projektperiode er der på landsplan forbedret hydrologi på næsten 300 ha., ryddet ca. 250 ha nåletræer og 38 ha rynket rose, ryddet ca. 100 ha vedplanter, etableret seks fugleøer i størrelser fra 500-20.000 m² og etableret græsning på 44 ha.

På Agger Tange og Harboøre Tange har der være fokus på genopretning af naturlig hydrologi, bekæmpelse af rynket rose med biorotor, fjernelse af invasive nåletræer og rydning af skov, der er desuden etableret fugleøer på Agger Tange.

Området er en del af LIFE-projektet "LIFE RigKilde" (2015-2020). Projektet har hovedfokus på at forbedre kvaliteten af naturtyperne rigkær, kildevæld og avneknippemose, samt at skabe forudsætninger for at naturtyperne kan brede sig i Natura 2000 områderne. Projektet dækker flere Natura2000-områder og målet er på landsplan at udvide avneknippemose med 4,5 ha, kildevæld med 7 ha og rigkær med 75 ha, desuden skal det sikre eksisterende yngleområder for stor vandsalamander og fastholde en af landets bedste ynglelokaliteter for lys skivevandkalv og stor kærguldsmed. Dette forventes at kunne gennemføres ved at genoprette naturlig hydrologi på ca. 1000 ha, rydde områder med tagrør og pilekrat på ca. 300 ha, genskabe 47 nye vandflader og afgræsse områder på ca. 750 ha. for at sikre naturtyper forbliver lysåbne. Projektet er stadig i gang og forventes afsluttet ultimo 2020.

Ved Skibsted Fjord er der særligt fokus på at rydde tilgroede naturarealer, etablere eller forbedre forholdene for afgræsning og anden pleje af naturarealerne og etablere naturlig hydrologi.

Reservatbekendtgørelserne for Agger Tange og Harboøre Tange er revideret i 2016, dette har ikke afstedkommet ændringer.

Endelig er der vedtaget en forvaltningsplan for forvaltning af mink, mårhund og vaskebjørn i Danmark. Målet er at reducere skader forvoldt af de tre invasive rovdyr primært på populationer af kolonirugende og jordrugende fuglearter og sekundært på mindre pattedyr. Indsatsområderne ligger primært indenfor Natura 2000-områderne.

6.1 Indsatser på marine arealer

I forhold til eventuelle indsatser fastsat i første planperiode (2010-2015) om at sikre beskyttelse af boblerev og rev, er disse generelt kun delvis gennemført i første planperiode. Eventuelle indsatser med nødvendig fiskeriregulering, som skal sikre beskyttelse af rev og boblerev er videreført i anden planperiode (2016-2021).

Området er i dag omfattet af bekendtgørelse om trawl- og vodefiskeri, som begrænser fiskeri med trawl og vod. Bekendtgørelsen er opdateret i 2019. Fiskeri af muslinger og østers reguleres via Bekendtgørelse om regulering af fiskeri af muslinger og østers. Der kan kun gives tilladelse til fiskeri af muslinger og østers i Natura 2000-områder, hvis der foreligger en konsekvensvurdering som tillader dette fiskeri.

Forvaltningsplanen for sæler fra 2005 er revideret i juni 2020.

6.2 Indsatser i vandplaner

Med vandområdeplanerne og de tilhørende indsatsprogrammer gennemføres indsatser til opfyldelse af vandplanlægningens mål om god økologisk tilstand i vandløb, søer og kystvande. Disse indsatser bidrager tillige til at opfylde bevaringsmålsætningerne for akvatiske arter og naturtyper i overensstemmelse med de bevaringsmålsætninger, der fremgår af Natura 2000-planen for området. Vandområdeplanerne for 2015-2021 og de tilhørende bekendtgørelser med miljømål og indsatsprogrammer findes på Miljøstyrelsens hjemmeside. De konkrete indsatser, der skal gennemføres i planperioden 2015-2021, er sammenfattet i vandområdeplanernes kapitel 6.

Vandområdeplanernes indsatser omfatter både forebyggelse af yderligere forringelser, fx ved regulering af lokale kilder til forurening og genopretning af god tilstand, fx ved genslyngning af vandløb og fjernelse af spærringer. Kommunerne har ansvaret for gennemførelse af den del af indsatsen, som omfatter spildevandsudledninger og de fysiske forhold i vandløb og søer, herunder restaurering. Kommunerne skal koordinere indsatsen i de kommunale Natura 2000-handleplaner og Natura 2000-skovhandleplaner med indsatsen for vådområder og andre naturtyper, der med hensyn til deres vandbehov er direkte afhængige af vandøkosystemer og omfattet af vandområdeplanerne.

7. Litteratur

7.1 Anvendte EU-direktiver, love og bekendtgørelser

Rådets direktiv 92/43/EØF af 21. maj 1992 om bevaring af naturtyper samt vilde dyr og planter med senere ændringer (**Habitatdirektivet**).

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:1992:206:0007:0050:DA:PDF>

Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2009/147/EF af 30. november 2009 om beskyttelse af vilde fugle med senere ændring (**Fuglebeskyttelsesdirektivet**).

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2010:020:0007:0025:DA:PDF>

Bekendtgørelse nr. 119 af 26. januar 2017 af lov om miljømål m.v. for internationale naturbeskyttelsesområder (**Miljømålsloven**).

<https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=186416>

Bekendtgørelse nr. 653 af 19. maj 2020 om klassificering og fastsættelse af mål for naturtilstanden i internationale naturbeskyttelsesområder (**målbekendtgørelsen**).

<https://www.retsinformation.dk/eli/lta/2020/653>

Bekendtgørelse nr. 1595 af 6. december 2018 om udpegning og administration af internationale naturbeskyttelsesområder samt beskyttelse af visse arter (**habitatbekendtgørelsen**).

<https://www.retsinformation.dk/eli/lta/2018/1595>

Bekendtgørelse nr. 1389 af 3. december 2017 om særlig fiskeriregulering i marine Natura 2000 områder for beskyttelse af revstrukturer (**Natura 2000-bekendtgørelsen**).

<https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=195198>

Bekendtgørelse nr. 1355 af 27. november 2018 om anvendelse af akustiske alarmer (pingere) i visse garnfiskerier (**pingerbekendtgørelsen**).

<https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=205353>

7.2 Anvendt faglitteratur

Naturtyper

Fredshavn, J.R., Nygaard, B., Ejrnæs, R., Damgaard, C., Therkildsen, O.R., Elmeros, M., Wind, P., Johansson, L.S., Alnøe, A.B., Dahl, K., Nielsen, E.H., Pedersen, H.B., Sveegaard, S., Galatius, A. & Teilmann, J. (2019). Bevaringsstatus for naturtyper og arter – 2019. Habitatdirektivets Artikel 17-rapportering. Aarhus Universitet, DCE – Nationalt Center for Miljø og Energi, 52 s. Videnskabelig rapport fra DCE – Nationalt Center for Miljø og Energi nr. 340.

Fredshavn, J.R. (2012). Tilstandsvurdering af habitatnaturtyper 2010-11. NOVANA. Aarhus Universitet, DCE – Nationalt Center for Miljø og Energi, 32 s. - Videnskabelig rapport fra DCE - Nationalt Center for Miljø og Energi nr. 39

Fredshavn, J.R. & Nygaard, B. (2014). Tilstandsvurdering af ni habitatnaturtyper. Strandvolde, klinger, strandenge og kystklitter. Aarhus Universitet, DCE – Nationalt Center for Miljø og Energi, 28 s. - Videnskabelig rapport fra DCE - Nationalt Center for Miljø og Energi nr. 113.

Hansen, J.W. (red.) 2018: Marine områder (2016). NOVANA. Aarhus Universitet, DCE – Nationalt Center for Miljø og Energi, 140 s. - Videnskabelig rapport fra DCE - Nationalt Center for Miljø og Energi nr. 253.

Hansen J.W. & Høgslund S. (red.) 2019. Marine områder (2018). NOVANA. Aarhus Universitet, DCE – Nationalt Center for Miljø og Energi, 156 s. - Videnskabelig rapport fra DCE nr. 355.

Johansson, L.S., Søndergaard, M., Landkildehus, F., Kjeldgaard, A., Sortkjær, L. & Windolf, J. (2018). Søer 2016. NOVANA. Aarhus Universitet, DCE – Nationalt Center for Miljø og Energi, 84 s. - Videnskabelig rapport fra DCE - Nationalt Center for Miljø og Energi nr. 259.

Rasmussen, J.J., Andersen, D.K. & Alnøe, A.B. (2018). Vandløb 2016. Økologisk tilstand, miljøfremmede stoffer og tungmetaller samt naturtyper og arter. NOVANA. Aarhus Universitet, DCE – Nationalt Center for Miljø og Energi, 64 s. - Videnskabelig rapport fra DCE - Nationalt Center for Miljø og Energi nr. 260.

Nygaard B., Damgaard C., Nielsen K.E., Bladt J., Ejrnæs R. (2019). Terrestriske Naturtyper 2004-2016. NOVANA. Aarhus Universitet, DCE - Nationalt Center for Miljø og Energi. www.novana.au.dk.

Hansen J.W. & Høgslund S. (red.) (2019). Marine områder 2018. NOVANA. Aarhus Universitet, DCE Nationalt Center for Miljø og Energi, 156 s. - Videnskabelig rapport fra DCE nr. 355.

Arter

Eigaard OR, Bastardie F, Breen M, Dinesen GE, Hintzen NT, Laffargue P et al. (2016). Estimating seabed pressure from demersal trawls, seines, and dredges based on gear design and dimensions. ICES J Mar Sci., 73(Suppl. 1), 27-43.

Eigaard, O.R., Bastardie, F., Hintzen, N.T., Buhl-Mortensen, L., Buhl-Mortensen P., Catarino, R. et al. (2017). The footprint of bottom trawling in European waters: Distribution, intensity, and seabed integrity. ICES J Mar Sci., 74(3): 847–865.

Fredshavn, J.R., & Søgaard, B. (2014). Levestedsvurdering for to paddearter. Stor vandsalamander og klokkefrø. Aarhus Universitet, DCE – Nationalt Center for Miljø og Energi, 26 s. - Videnskabelig rapport fra DCE - Nationalt Center for Miljø og Energi nr. 88.

Fredshavn, J. & Søgaard, B. (2014). Levestedsvurdering for eremit *Osmoderma eremita*. Aarhus Universitet, DCE – Nationalt Center for Miljø og Energi, 18 s. - Videnskabelig rapport fra DCE - Nationalt Center for Miljø og Energi nr. 89.

Miljø- og Fødevareministeriet, Miljøstyrelsen (2019). Kortlægning af Natura 2000-områder. Marin habitatkortlægning i Skagerrak og Nordsøen 2017-2019.

Sveegaard, S., Nabe-Nielsen, J. & Teilmann, J. (2018). Marsvins udbredelse og status for de marine habitatområder i danske farvande. Aarhus Universitet, DCE – Nationalt Center for Miljø og Energi, 36 s. - Videnskabelig rapport nr. 284.

Søgaard, B., Wind, P., Sveegaard, S., Galatius, A., Teilmann, J. Therkildsen, O.R., Mikkelsen, P. & Bladt, J. (2018). Arter 2016. NOVANA. Aarhus Universitet, DCE – Nationalt Center for Miljø og Energi, 40 s. - Videnskabelig rapport fra DCE - Nationalt Center for Miljø og Energi nr. 262.

Søgaard, B., Wind, P., Bladt, J.S., Mikkelsen, P., Therkildsen, O.R., Wiberg-Larsen, P., Johansson, L.S., Galatius, A., Sveegaard, S. & Teilmann J. (2016). Arter 2015. NOVANA. Aarhus Universitet,

DCE – Nationalt Center for Miljø og Energi, 126 s. - Videnskabelig rapport fra DCE - Nationalt Center for Miljø og Energi nr. 209.

Fugle

Clausen, P., Petersen, I.K., Bregnballe, T. & Nielsen, R.D. (2019). Trækfuglebestande i de danske fuglebeskyttelsesområder, 2004 til 2017. Aarhus Universitet, DCE – Nationalt Center for Miljø og Energi, 308 s. - Teknisk rapport nr. 148.

Fredshavn, J.R., Pihl, S., Bregnballe, T. & Søgaard, B. (2014). Tilstandsvurdering af levesteder for ynglefugle. 16 Natura 2000 udpegningsarter. Aarhus Universitet, DCE – Nationalt Center for Miljø og Energi, 52 s. - Videnskabelig rapport fra DCE - Nationalt Center for Miljø og Energi nr. 114.

Holm, T.E., Clausen, P., Nielsen, R.D., Bregnballe, T., Petersen, I.K., Mikkelsen, P. & Bladt, J. (2018). Fugle 2018. NOVANA. Aarhus Universitet, DCE – Nationalt Center for Miljø og Energi, 136 s. - Videnskabelig rapport fra DCE - Nationalt Center for Miljø og Energi nr. 261.

Holm, T.E., Clausen, P., Nielsen, R.D., Bregnballe, T., Petersen, I.K., Mikkelsen P., Bladt, J., Kotzerka, J. & Søgaard, B. (2016). Fugle 2015. NOVANA. Aarhus Universitet, DCE – Nationalt Center for Miljø og Energi, 142 s. - Videnskabelig rapport fra DCE - Nationalt Center for Miljø og Energi nr. 210.

Petersen, I.K., Nielsen, R.D., Therkildsen, O.R. & Balsby, T.J.S. 2017. Fældende havdykænders antal og fordeling i Sejerøbugten i relation til menneskelige forstyrrelser. Aarhus Universitet, DCE – Nationalt Center for Miljø og Energi, 38 s. - Videnskabelig rapport fra DCE - Nationalt Center for Miljø og Energi nr. 239

Therkildsen, O.R., Andersen, S.M., Clausen, P., Bregnballe, T., Laursen, K. & Teilmann, J. (2013). Vurdering af forstyrrelsestrusler i NATURA 2000-områderne. Aarhus Universitet, DCE – Nationalt Center for Miljø og Energi, 174 s. - Videnskabelig rapport fra DCE - Nationalt Center for Miljø og Energi nr. 52.

Tekniske anvisninger i NOVANA-programmet

<https://dce.au.dk/udgivelser/tekniske-anvisninger/>

Buttenschøn, R.M. et al. (2006). Tekniske anvisninger for kortlægning og registrering af skovnaturtyper og levesteder for skovlevende arter i Natura 2000 områder. Udarbejdet af Skov & Landskab.

8. Bilag 1

Status for gennemførte indsatser beskrevet i 1. planperiode. Fokus er indsatser gennemført for kommunale midler. Oversigten er hentet fra Natura 2000-handleplanen 2016-2021.

Thisted Kommune	Indsats	Kommunalt ejet	Privatejet
	Rydning og Hegning ved Brokær	-	23,3 ha
	Rydning Ydby skjold (dalen)	-	0,3 ha
Struer Kommune	Hegningsprojekter på Thyholm og Jegindø	-	86 ha realiseret
	Rydning Hellerød Kær	-	6 ha realiseret
	Høslæt af rør Hellerød Kær	-	5 ha realiseret
	Græsningsprojekt Hellerød Kær Indkøb af: - Kommunale låne-galloway - Flytbart læskur - Fangfold	-	Ca. 35 ha
Lemvig Kommune	Bekæmpelse af problemarter	147 ha - realiseret. Arealet afgræsses med får for bl.a. at bekæmpe Rynket rose og Gyvel	-
	Indsats for lysåben natur	128 ha - Arealet er siden 2010 blevet afgræsset med får. Derudover har man siden 2010 afbrændt dele af heden for at forny lyngen.	-
	Indsats mod forstyrrelse	141 ha - indsats vurderet nødvendig. Skiltning ønskes forbedret og evt. etablering af hundeskov.	-
Morsø Kommune	-	-	-

Indsatser gennemført af Kommuner i N2000-området i perioden 2010-2015.

Resume

Basisanalyse for Agger Tange, Nissum bredning, Skibsted Fjord og Agerø.

Basisanalysen sammenfatter landsdækkende, kvalitetssikrede data for de arter og naturtyper, som Natura 2000-området er udpeget af hensyn til. Basisanalysen indeholder en kortlægning af naturtyper og levesteder, en vurdering af naturtilstanden og en foreløbig vurdering af negative påvirkninger (trusler) mod en god naturtilstand.

Miljøstyrelsen
Tolderlundsvej 5
5000 Odense C

www.mst.dk